

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS**

Simona Štreimikytė

**FINANSINIŲ KONGLOMERATŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO
TYRIMAS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovai: prof. hab. dr. V. Vaškeļaitis
dakt. V. Deltuvaitė

KAUNAS, 2007

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS**

**FINANSINIŲ KONGLOMERATŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO
TYRIMAS**

Ekonomika

Draudimas ir bankininkystė

MAGISTRO DARBAS

Magistrantas
Simona Štreimikytė VEMD-5
2007 gegužės 16 d.

Vadovas
prof. hab. dr. V. Vaškelaitis
2007 gegužės 16 d.

Vadovas
dakt. V. Deltuvaitė
2007 gegužės 16 d.

Recenzentas
.....
(pedagog. vardas, moksl. laipsnis, vardas, pavardė)
2007 gegužės 16 d.

KAUNAS, 2007

TURINYS

TURINYS	3
SANTRAUKA	4
SUMMARY	5
ĮVADAS	6
1. FINANSINIŲ KONGLOMERATŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO AKTUALUMAS	8
1.1. Finansinės konglomeracijos plėtros tikslai ir prielaidos	9
1.2. Finansinės konglomeracijos sukeltos problemos ir jų identifikavimo priemonės	14
1.3. Finansų priežiūros institucijų vaidmuo finansinėje konglomeracijoje.....	17
2. FINANSINIŲ KONGLOMERATŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO TEORINIAI SPRENDIMAI	21
2.1. Finansinių konglomeratų samprata pasauliniame kontekste	21
2.2. Finansinių konglomeratų skiriamieji bruožai, veikla ir paplitimas	23
2.3. Finansų konglomeratų organizavimo formų analizė	26
2.3.1. Modelis 1: finansinių konglomeratų visiškos integracijos organizavimo forma	29
2.3.2. Modelis 2: finansinių konglomeratų motininės-dukterinės bendrovės organizavimo forma	30
2.3.3. Modelis 3: finansinių konglomeratų holdingo kompanijos organizavimo modelis	32
2.3.4. Modelis 4: finansinių konglomeratų visiško operacinio atskirumo holdingo kompanijos organizavimo forma	34
2.3.5. Finansinių konglomeratų organizavimo modelių tyrimo apžvalga.....	34
2.4. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo metodų tyrimas	35
2.4.1. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimas kaštų ir pelno funkcijų pagalba.....	35
2.4.2. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumą vertinančių metodų tyrimas	38
2.4.2.1. Veiklos efektyvumo vertinimo neparimetriniai modeliai	39
2.4.2.2. Veiklos efektyvumo vertinimo parametriniai modeliai	43
3. FINANSINIŲ KONGLOMERATŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO TYRIMAS IR REZULTATAI	48
3.1. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimo metodologija	48
3.2. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimo rezultatai pasauliniame kontekste	51
3.3. Finansinių grupių veiklos efektyvumo tyrimo rezultatai Lietuvos kontekste	58
IŠVADOS	68
LITERATŪRA	71
PRIEDAI	75

Štreimikytė, S. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimas: Ekonomikos magistro baigiamasis darbas / moksliniai vadovai: prof. hab. dr. V. Vaškelaitis, dokt. V. Deltuvaitė; Kauno technologijos universitetas, Ekonomikos ir vadybos fakultetas, Finansų katedra. – Kaunas, 2007 - 75 p.

SANTRAUKA

Magistro darbą „Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimas“ sudaro keturios pagrindinės dalys: problemos analizė, teoriniai ir praktiniai sprendimai bei išvados.

Pirmoje darbo dalyje analizuojama finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo problema, susijusi su jų tarptautine ir tarpsektorine integracija. Aptariamos pagrindinės finansinių konglomeratų formavosi priežastys ir tikslai, galimos problemos ir jų sprendimo būdai.

Antros dalies pradžioje nagrinėjama finansinio konglomerato sąvoka ir organizacinės struktūros. Vėliau atliekama teorinė šių finansinių organizacijų veikos efektyvumo metodologijų analizė taikant finansinę santykinę analizę bei nparametrines ir parametrines ekonometrines procedūras.

Trečioji darbo dalis pateikia praktinį finansinių konglomeratų su skirtingomis organizacinėmis struktūromis veiklos efektyvumo sprendimą pasauliniu ir Lietuvos mastu, naudojant nparametrinę duomenų gaubiamąją analizę (DEA) ir finansinę santykinę analizę.

Paskutinėje darbo dalyje apibendrinami viso darbo rezultatai, susiję su efektyviausiai veikiančia finansinės konglomeracijos organizacine struktūra.

Magistro darbe yra 13 paveikslų, 13 lentelių, 27 formulės ir 12 priedų. Darbo pabaigoje nurodoma darbe naudota literatūra, sudaryta iš 70 literatūros šaltinių.

Štreimikytė, S. Efficiency Analysis in Financial Conglomerates: Master's Work in Economics / supervisors: prof. habil. dr. V. Vaškelaitis, doct. V. Deltuvaitė; Department of Finance, Faculty of Economics and management, Kaunas University of Technology. – Kaunas, 2007 – 75 p.

SUMMARY

Master's Work „Efficiency Analysis of Financial Conglomerates“ consists of four main chapters: problem analysis, theoretical and practical solutions and general conclusions of the paper work.

The first chapter analyse the efficiency of financial conglomerates spurred by international and cross sectoral financial integration. The research based on aims, backgrounds and highlight issues raised by financial conglomeration.

The definitions and organizational structures of financial conglomeration are set in the beginning of the second chapter. There in after teoretical researches in methodology of cost and profit efficiency due to relative analysis of essential finance indexes and parametric and nonparametric approaches.

In terms of organizational structure of financial conglomerates, the third chapter presents practical efficiency solutions worldwide and in the context of today's Lithuania. Fundamental assesments were made using nonpametric Data Envelopment Approach and traditional relative indexes Analysis.

In the last chapter are produced aggregate conclusions of the entire Master's Work.

There are 13 pictures, 13 tables, 27 formulas and 12 affixes used in the paper. The list of the 70 scientific literatures sources is presented at the end of the work.

IVADAS

Paskutiniais dešimtmečiais finansinis sektorius pasižymi ypač didele globalizacija, liberalizacija ir valstybinio reguliavimo mažėjimu. Dramatiški informacinių technologijų pokyčiai leido bankams vystyti naujus, labiau vartotojų poreikius atitinkančius produktus ir pristatyti juos platesnėje geografinėje plotmėje. Minėti pokyčiai susiję su finansiniais konglomeratais – paslaugas teikiančių organizacijų susijungimo ir įsigijimo procesais, kurių pagrindinis tikslas yra stiprinti teikiamų paslaugų konkurentiškumą ir efektyvumą. Nepaisant to, kad kiekvienas finansinis konglomeratas išsiskiria nuolat kintančiomis savo veiklos sferomis, egzistuoja bendri skiriamieji organizavimo struktūros bruožai, leidžiantys apibūdinti svarbiausius finansinių konglomeratų veikimo principus. Tačiau platesnis verslo mastas, sąlygojantis sudėtingesnes operacijas, sukelia naujus finansinės sistemos efektyvumo ir stabilumo sunkumus. Dėl tos priežasties svarbu nustatyti, kuri finansinio konglomerato organizavimo forma leis pasiekti aukščiausią tiek jam priklausančių atskirų įmonių, tiek visos korporacijos, veiklos efektyvumą.

Darbo pagrindinis tikslas yra įvertinti finansinių konglomeratų veiklos efektyvumą pasauliniame ir Lietuvos kontekste.

Darbo uždaviniai:

- Išsiaiškinti finansinių konglomeratų formavimosi ir plėtros priežastis, tikslus ir išskirti pagrindines problemas;
- Apibrėžti finansinių konglomeratų pasaulinę sampratą ir galimus jų organizacinių struktūrų modelius;
- Pateikti finansinės veiklos efektyvumo modelių teorinį vertinimą kaštų, standartinio pelno ir alternatyvaus pelno atžvilgiu;
- Apskaičiuoti finansinių konglomeratų veiklos efektyvumą pasauliniame ir Lietuvos kontekste.

Darbo objektas yra finansiniai konglomeratai, organizuojantys savo veiklas pagal skirtingas organizacines formas.

Darbo metodai: straipsnių, publikacijų ir kitos mokslinės medžiagos lietuvių ir anglų kalbomis literatūrinė analizė ir sintezė, loginė duomenų analizė ir sintezė, matematinės ir statistinės analizės metodai (DEA), grafinės analizės metodai (stulpelinė, linijinė ir sektorinė diagramos) bei duomenų lyginamoji analizė (rangavimo metodas).

Atliekant magistro darbą, daugiausia buvo remtasi užsienio šalių autorių ekonominiais straipsniais ir publikacijomis finansinės konglomeracijos ir finansinės veiklos efektyvumo tema. Praktinei darbo daliai reikalinga informacija buvo gauta iš darbe nagrinėjamų finansinių institucijų

2006 m. metinių ataskaitų. Finansinių konglomeratų tyrimui Lietuvoje buvo naudojamosi LR Įmonių, priklausančių finansiniam konglomeratui, papildomos priežiūros įstatymu 2005 m. liepos 15 d. Nr. IX-2387 bei Europos parlamento ir tarybos Direktyva 2002/87/EB, nustatanti papildomą priežiūrą kredito įstaigoms, draudimo įmonėms ir investicinėms firmoms, priklausančioms finansiniam konglomeratui. Aiškesniam temos supratimui susisteminti duomenys pateikiami lentelėse ir grafikuose.

1. FINANSINIŲ KONGLOMERATŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO AKTUALUMAS

Pastaraisiais metais pastebima didelių šalių finansinių paslaugų kompanijų integracija į viena kitos sektorius. Tokią integraciją paskatino besikeičiantys finansiniai poreikiai, inovacijos finansų inžinerijoje, valstybinio reguliavimo sumažėjimas ir įvairios kitos tendencijos bei aplinkybės. Tokios kompanijos apima bankus, investicijų kompanijas, draudikus ir netgi klientų finansų ir turto valdymo/konsultavimo firmas. Paskutiniaisiais metais žymiausiai plėtėsi finansiniai konglomeratai - grupė finansinių institucijų ir firmų, siūlančių platų spektrą finansinių paslaugų. Finansiniai konglomeratai buvo pastebėti dėl savo augančio dydžio ir vis didėjančio tarptautinių operacijų kiekio. Finansinės konglomeracijos vystymąsi sąlygojo daugybės faktorių kompleksinė sąveika. Pagal mokslininką Jae-Ha Park (2006) svarbiausios jėgos, skatinančios šį procesą yra:

- informacinių technologijų tobulėjimas;
- valstybinio reguliavimo finansų sektoriuje sumažėjimas;
- finansinių ir nefinansinių rinkų globalizacija;
- akcininkų noras daugiau uždirbti.

Kartu su augančia ekonomika plečiasi ir finansinės konglomeracijos mastas, ignoruodamas valstybines sienas. Tokiu būdu finansinė konglomeracija gali pasireikšti universalios bankininkystės, motininių-dukterinių bendrovių ar holdingo kompanijų formomis, kurios sukuria vientisą bankų, draudimo ir kitų finansinių paslaugų sistemą.

Dar viena transformacijos priežastis yra vartotojų poreikių pasikeitimas. Informacinių technologijų pažanga ir progresas valstybinio reguliavimo mažėjime finansinių paslaugų tiekėjams leidžia plėsti paslaugų spektrą ir taip patenkinti didėjančius vartotojų poreikius. Taigi, finansinė konglomeracija prisideda prie finansinių paslaugų ir vartotojų naudos progreso, bei stiprina visa apimančią finansinės sistemos dinamiškumą per įvairių finansinių paslaugų tiekėjų įsitraukimą į daugybę skirtingų paslaugų.

Finansinė konglomeracija susijusi su naujomis finansų sistemos stabilumo ir efektyvumo problemomis. Daugiausia jų sukelia pati finansinių konglomeratų prigimtis, kai po vienos korporacijos „stogu“ teikiamas didelis finansinių paslaugų kiekis.

Kai tradicinė reguliavimo sistema finansinių paslaugų tiekėjams nubrėžia daugiau ar mažiau tikslias veiklos ribas, finansiniai konglomeratai vienai grupei leidžia pasiūlyti vis įvairesnių paslaugų spektrą, kas sąlygojo žymius pokyčius, ypač jų rizikos valdymo praktikoje. Todėl finansų specialistai bei atitinkamos priežiūros institucijos privalėjo atitinkamai reaguoti į šiuos pasikeitimus. Pavyzdžiui,

kadangi finansų konglomerato veiklai būdinga diversifikacija, todėl būtina sukurti atitinkamas rizikos valdymo sistemas. Tam reikalingi atitinkami finansų specialistų veiksmai leidžiant naujus priežiūros įstatymus ir panašiai.

Finansiniai konglomeratai nenurodo vienintelio modelio, kuris padėtų finansinių paslaugų tiekėjams išplėsti savo veiklos sferą. Jų apimtis ir struktūra kinta priklausomai nuo tokių faktorių kaip pagrindinių finansinių paslaugų tiekėjų valdymo strategijos ir šalių, kuriose jie veikia, finansinių sistemų. Be to, visi šie faktoriai nuolat keičiasi.

Tačiau finansų specialistams ir susijusioms šalims reikia suprasti, jog konglomeracijai stiprėjant, jie turi siekti dvilypio tikslo: palaikyti finansinės sistemos tvirtumą ir leisti sklandžiai veikti finansinių paslaugų tiekėjams.

1.1. Finansinės konglomeracijos plėtros tikslai ir prielaidos

Japonijos bankas (2005) nurodo šiuos pagrindinius pasaulyje paplitusios finansinės konglomeracijos tikslus iš finansinių paslaugų tiekėjų perspektyvos:

- reaguoti į augančius ir sudėtingėjančius finansinius poreikius;
- prisitaikyti prie ekonomikų globalizacijos;
- vystyti įmonės vardo strategijas;
- didinti pelningumą ir veiklos efektyvumą;

Pagrindinius tikslus įtakoja finansinių technologijų inovacijos bei valstybinio reguliavimo sumažėjimas.

Mokslininkas T. Watanabe (2001) pateikia kitokį požiūrį apibrėžiant finansinių konglomeratų tikslus. Pagal jį, finansiniai konglomeratai, norėdami pritraukti potencialius vartotojus, pirmiausia turi plėsti savo apimtį ir užtikrinti pačių įmonių išlikimą.

Finansinių poreikių kitimas yra vienas iš finansinių konglomeratų formavimosi tikslų. Ekonomikos struktūriniai pokyčiai sąlygoja fizinių ir juridinių asmenų poreikių finansinėms paslaugoms pokyčius. Minėtų poreikių didėjanti diversifikacija bei sudėtingumas yra pagrindinis finansinės konglomeracijos veiksnys. Fiziniams asmenims tai yra augančios palūkanos turto valdyme, kuri skatina sukaupti finansiniai aktyvai ir gerėjanti gyvenimo kokybė. Kompanijoms tai yra didelis poreikis įvairesnių ir tarptautinių finansinių paslaugų, kai pokyčiai ekonominėse struktūrose verčia įmones peržiūrėti verslo strategijas, iškilusios naujos ekonomikos didina globalią konkurenciją ir informacinės technologijos tampa pažangesnėmis ir tarptautinio masto.

Finansinių poreikių pasikeitimas paskatino naujų finansinių paslaugų tiekėjų atsiradimą, pavyzdžiui, turto valdymo paslaugos taip pat sąlygojo jau egzistuojančius finansinių paslaugų tiekėjus plėsti savo organizacijas, integruojantis su kitais skirtingų sektorių tiekėjais, taip, kad jie galėtų efektyviau reaguoti į įvairiapusių vartotojo poreikius.

Pagal G-10¹ (2001) susitikimo ataskaitą, svarbiausias finansinių paslaugų tiekėjų paslaugų susijungimo tikslas ir motyvacija, yra vartotojų patogumo tobulinimas, kai siūloma apsipirkti vienu sustojimu. Toks apsipirkimo būdas savaime didina finansinių paslaugų tiekėjo pajamas. Kaip teigia Japonijos mokslininkas Y. Numata (2002), verslui yra daug naudingiau teikti daugiau paslaugų esamiems klientams, nei pritraukti naujus vartotojus. Minėtas metodas taip pat dažnai naudojamas mažmeniniame bankų sektoriuje, kur sinergijos efekto dažniausiai tikimasi iš padavimų.

Informacinių ir finansinių technologijų pažanga, tobulindama kliento duomenų ir valdymo informacijos apdorojimą, žymiai sumažino operacinius ir valdymo kaštus. Pirmiausia tuo pasinaudojo mažmeninės prekybos įmonės, vėliau daugybė finansinių paslaugų tiekėjų. Taip pat ir finansinė konglomeracija siekia siūlyti kuo daugiau finansinių paslaugų ir sumažinti operacinius kaštus, susijusius su šių paslaugų teikimu. Žemesni valdymo kaštai sąlygoja efektyvesnę korporacijos valdymą. Finansinių technologijų naujovės ypač pastebimos išvestinių vertybinių popierių biržoje. Mokslininko H. Ogaki (2004) nuomone, antrinė vertybinių popierių birža skatina finansinių funkcijų „išsiskaidymą“, kai tam tikras funkcijas atlieka tik tas operacijas vykdanči finansinė institucija. Tokiu būdu užtikrinama, kad funkcijas atliks specialistai, kurie išmano savo darbą. Tačiau finansinių technologijų naujovės beveik panaikino finansinių funkcijų tiekėjų klasifikavimą pagal tradicinius sektorius. Tai iš esmės prisidėjo prie finansinių konglomeratų vystimosi, kur pagrindinis dėmesys kreipiamas ne į sektorių klasifikacijas, o į vartotojų bazės apibrėžimą.

Finansinių technologijų naujovės, siūlydamos sudėtingas ir integruotas rizikos valdymo technikas, taip pat skatina finansinės konglomeracijos formavimąsi ir plėtrą. Tokiu atveju rizika kiekybiškai įvertinama taikant specifines technikas, tokias kaip VAR² ir šoko testai³.

Nors informacinių technologijų pažanga paskatino finansinių paslaugų modernizaciją ir kaštų sumažėjimą, tačiau tuo pačiu padidino finansinių paslaugų tiekėjų investicijas. Pavyzdžiui, JAV bankų vidutinės metinės investicijos į informacines technologijas nuo 1990-1994 iki 2000-2001 metų išaugo

¹ G-10 teikia galimybę Tarptautiniam valiutos fondui (TVF) ir vienuolikai stipriausių šalių (Japonija, JAV, Jungtinė Karalystė, Vokietija, Italija, Prancūzija, Kanada, Nyderlandai, Belgija, Švedija ir Šveicarija) keistis nuomonėmis tarptautinės pinigų sistemos ir pasaulinės ekonomikos klausimais ir, jei reikia, nustatyti ilgalaikius tikslus.

² Rizikos vertė (angl. Value At Risk) – tai didžiausias nuostolis, galintis atsirasti dėl rinkos parametro pasikeitimo per pasirinktą laikotarpį su pasirinktu pasiklovimo lygiu neigiama finansų institucijai linkme.

³ Šoko testai naudojami galimiems nuostoliams apskaičiuoti, darant ekstremalias prielaidas.

daugiau nei 50 proc. (žr. 1 lent.). Japonijoje per tą patį laikotarpį investicijos padidėjo apie 13 proc. Manoma, jog noras sumažinti minėtas investicijas prisidėjo prie finansinės konglomeracijos augimo.

1 lentelė

JAV ir Japonijos bankų investicijos į informacines technologijas

Laikotarpis	JAV bankai (bilijonai JAV\$)	Japonijos bankai (trilijonai jenu)
1990-1994	19.2	1.3
1995-1999	25.1	1.1
2000-2001	30.8	1.5

Šaltinis: Bank of Japan (2002)

Reikia paminėti, jog informacinių technologijų plėtra skatina telekomunikacijų ir žinių kompanijas ištraukti į finansines paslaugas. Tai reiškia, jog konkurencija egzistuoja ne tik tarp tradicinių paslaugų tiekėjų – bankų, investicinių bendrovių ir draudimo kompanijų – bet taip pat ir tarp finansinių paslaugų tiekėjų ir nefinansinių kompanijų. Augantis konkurentų skaičius finansinių paslaugų rinkoje yra dar vienas faktorius, suteikiantis finansinių paslaugų tiekėjams stiprų akstiną didinti operacinio valdymo efektyvumą.

Kapitalo ir informacijos spartesnis judėjimas tarp valstybinių sienų bei stiprėjantys finansiniai prekės ženklai paskatino finansinių paslaugų tiekėjų operacijų globalizaciją. Finansinių paslaugų tiekėjų integracija į aukštesnio išsivystymo užsienio šalis taip pat yra finansinių konglomeratų pelningumo didinimo priemonė. Minėta ekspansija į užsienį gali turėti įvairių formų. Nors ir naudojamos egzistuojančios operacinės bazės, finansinių paslaugų tiekėjai susijungia arba įsigyja vietinius finansinių paslaugų teikėjus. Tokiu būdu lengviau prisitaikoma prie vietinių finansinių sistemų ir verslo praktikų.

Žvelgiant pagal regionus, tarptautinės operacijos Europoje tapo gana paprastos finansinių paslaugų tiekėjams, kai Europos Sąjunga pritaikė vieningą bankų licencijavimo sistemą. Mokslininkų I. Hishikawa ir M. Uchida (2004) duomenis, nuo 1990 m. Europos ir JAV bankai pradėjo aktyviai pirkti augančių ekonomikų, tokių kaip Lotynų Amerika, Rytų Europa ir Azija, didelius vietinius bankus. Tokias tendencijas paskatino ieškoti naujų rinkų paieškos, norint sumažinti padidėjusią konkurenciją egzistuojančiose rinkose arba išvengti pelningumo pablogėjimo sudarant sandėrius su finansinių paslaugų tiekėjais. Kiti faktoriai, skatinantys aktyvų veržimąsi į besivystančias ekonomikas, apima:

- 1) 1980-aisiais ir vėliau Lotynų Amerikoje ir Rytų Europoje vykusias reformas, susijusias su finansinių sandorių liberalizavimu ir privatizavimu;

- 2) šalies rizikos valdymo metodų tobulėjimą, kurį įtakojo finansinių technologijų pažanga bei būtinos infrastruktūros vystimasis, pavyzdžiui, duomenų prieinamumas.

Finansinių įmonių skverbimasi į kitas šalis galima matyti besivystančių ekonomikų užsienio bankų dalyje bendrame banko turte. 1990-aisiais užsienio bankai užėmė mažiau nei 10 proc. daugelyje šalių ir regionų; iki 2002-ųjų šių bankų procentas žymiai išaugo, ypač Lotynų Amerikoje ir Rytų Europoje (žr. 1 priedas).

Nagrinėjant atskirus regionus, akivaizdu, jog investicijoms didelę įtaką daro geografinis išsidėstymas: JAV yra didžiausias investuotojas Lotynų Amerikoje ir Vakarų Europa yra didžiausias investuotas Rytų Europoje. Tik Azija sulaukia investicinių paslaugų tiekėjų investicijų iš įvairių skirtingų regionų. Veiklų sfera taip pat prasiplėtė. Anksčiau vyravę prekybos finansai šiandien išsiplėtė į mažmeninę bankininkystę, investicines paslaugas, finansinius išvestinius popierius ir kitus produktus.

Dar vienas finansinių konglomeratų organizavimo tikslas yra susijęs su grupės vardo vystymo strategija. Kuomet kompanija įgyja vartotojų pasitikėjimą ir nuolat palaiko ryšį su jais, kompanijos vardas daro teigiamą įtaką vartotojams, perkantiems produktus ar paslaugas; kitaip tariant, kompanijos vardas įgauna konkurencinį pranašumą. V. Pranulis ir kt. (2002) nurodo prekės ženklo konkurencinius pranašumus susijusius su kainos privalumais (vartotojas mokės daugiau už produktą su populiariu prekės ženklu), aukštu lojalumu, potencialia plėtra (stipriam prekės ženklui yra lengviau skverbtis į užsienio rinkas). Kai finansinių paslaugų tiekėjai savo produktams parduoti naudojami kompanijos vardo lojalumo pranašumais kituose finansinių paslaugų sektoriuose, bendradarbiavimu sukurtos pajamos grįžta grupei akcijų dividendų pavidalu. Praktikoje, teikdami paslaugas, konglomeratai dažnai naudoja pagrindinės kompanijos vardą ir/ar emblemą. Tokiu būdu vardo pranašumai išplinta visoje grupėje.

Vardo strategija ypač paplitusi mažmeninėje prekyboje. Iš vienos pusės todėl, kad pagrindiniai vartotojai šiame sektoriuje yra atskiri individai, kuriuos lengvai įtakoja vardo konkurenciniai pranašumai, bet iš kitos pusės suprantama, jog sinergijos efektai skatina pardavimus „vienu sustojimu“.

Finansų priežiūros specialistai, švelnindami valstybinį reguliavimą, sudarė sąlygas finansinių paslaugų tiekėjų integracijai bei įmonių diversifikacijai. Rizikos valdymo technologijų tobulėjimas ir jos identifikavimas leido finansų priežiūros institucijoms efektyviai veikti ir be bendrai standartizuotų nuostatų. 2 priede aptariami JAV, Europos Sąjungos bei Japonijos valstybinio reguliavimo mažėjimai jų finansinės priežiūros sistemose.

Valstybinio reguliavimo sumažėjimas bankininkystės sektoriuje tarp JAV valstijų bei holdingo kompanijų atsiradimas paskatino Amerikos finansinės industrijos konsolidaciją. Tarpvalstybinės bankininkystės reguliavimai pradėjo mažėti 1980-aisiais ir su federacinėmis pataisomis buvo eliminuoti 1994-aisiais. Šis valstybinio reguliavimo panaikinimas paskatino tos pačios grupės bankų

konsolidaciją ir priklausančių tam pačiam sektoriui bankų susijungimą. Ilgus dešimtmečius konsolidacijai tarp sektorių buvo taikomi griežti apribojimai. 1933 metų Glass-Steagall Aktas uždraudė bet kokių bankų ir investicinių bendrovių dalyvavimą vieni kitų sektoriuose, nesvarbu ar tai tos pačios kompanijos, ar jų valdomos dukterinės bendrovės. Aktas taip pat draudė bankams ir jų dukterinėms bendrovėms teikti draudimo paslaugas. Tačiau vėlyvaisiais 1970-aisiais smunkantis bankų konkurencingumas privertė bankų priežiūros institucijas priimti lankstesnės priežiūros įstatymą, kuris leido bankams įeiti į naujas veiklos sferas. O 1999 metais, po ilgų debatų, buvo priimtas Gramm-Leach-Bliley Aktas (GLB Aktas) leidžiantis per holdingo kompanijos ar panašias priemones bankams, investicinėms bendrovėms ir draudimo kompanijoms dalyvauti vieni kitų sektoriuose.

1989 metų Europos Antroji Bankininkystės Direktyva išplėtė Vokietijos universalią bankininkystės sistemą po visą Europos Sąjungą. ES narės taip pat galėjo savo nuožiūra leisti bankams valdyti draudimo dukterines bendroves. Vieningos licencijavimo sistemos įvedimas draudimo kompanijoms 1994 metais išsaukė naują integraciją Europos draudimo rinkoje ir aktyvius draudimo kompanijų įsigijimus bei susijungimus. 2002 metais išleista finansinių konglomeratų direktyva, apimanti bankų, investicijų ir draudimo industrijas.

Japonija 1993 metais leido bankams ir investicinėms bendrovėms įeiti į vieni kitų sektorius, įkuriant specifines dukterines bendroves. Laikui bėgant tokioms bendrovėms nustatyti apribojimai buvo panaikinti. Tai palaipsniui įvedė konkurenciją tarp bankų ir draudimo įmonių bei investicinių ir draudimo įmonių. 1998 metais panaikintas holdingo kompanijų draudimas leido įkurti pirmą tokią kompaniją. Japonijos finansinių paslaugų tiekėjų konsolidacija taip pat prisidėjo ir prie Komercijos Kodo bei kitų įstatymų, palengvinančių bendrą konsolidaciją ir holdingo kompanijų įkūrimą. Pavyzdžiui, Japonija 1999 metais įvedė akcijų kursus ir pavedimus ir balsų pasiskirstymą kompanijose 2001 metais, kad žymiai palengvino bendrą restruktūrizaciją.

Finansinės konglomeracijos viena iš pagrindinių vystimosi priežasčių Europos bei JAV bankuose yra bandymas ieškoti naujų pajamų šaltinių. Reaguodami į mažėjantį tradicinių bankų paslaugų (pvz. paskolų) pelningumą, jie susijungia su kitais finansinių paslaugų tiekėjais. Tokiu būdu tikimasi veiklos efektyvumo didėjimo per masto ir apimties ekonomijas:

1. Masto ekonomija (*economies of scale*). Finansinių paslaugų teikėjų, ypač bankų, susijungimų pagrindinė priežastis yra ekonomijos mastas, kadangi jie patiria milžiniškus kaštus jungdamiesi į tinką ir kitas infrastruktūras. Tačiau įvairių šalių empirinės studijos nenurodo, ar bankų susijungimai iš tiesų pasiekia masto ekonomiją. Vieni autoriai įrodinėja jog taip, kiti – kad ne. Pavyzdžiui, mokslininko I. Walter (2003) nuomone, mažų bankų, kurių turtas nesiekia 100 mln. JAV dolerių, susijungimas dažniausiai sąlygoja pelningumo ir efektyvumo augimą per sumažėjusius vidutinius kaštus, o ne per masto ekonomiją.

2. Veiklų diversifikacija ir geografinė plėtra yra du pagrindiniai faktoriai, galintys pakelti apimties ekonomiją (*economies of scope*) per pelno didinimą ir rizikos paskirstymą bei sumažinimą.

A.N. Berger ir kt.(1987) mokslininkų teigimu, finansinių paslaugų pasiekta masto ir apimties ekonomija apima fiksuotų kaštų paskirstymą, informacijos apie vartotojus pakartotinį naudojimąsi įvairiais tikslais, rizikos sumažinimą, vartotojų kaštų ekonomiją, kitaip tariant, aukštesnes mokesčių pajamas dėl vartotojams suteikto patogumo. Tačiau studijos apie apimties ekonomiją, kaip ir apie masto ekonomiją, nepatvirtina, jog aukščiau minėti faktoriai iš tiesų padeda pasiekti minėtus tikslus. Nors diversifikacija tiesiogiai nesiejama su pelningumo augimu, tačiau ji užtikrina stabilias pajamas, o tai taip pat yra vienas iš finansinės konglomeracijos tikslų. Amerikoje kapitalo rinkų augimas padidino tiesioginių finansų svorį didelių korporacijų finansavime. Kalbant apie vartotojo finansus, investicijų į nekilnojamą turtą bei paskolų automobiliams progresas padidino konkurenciją tarp bankų ir investicinių kompanijų arba bankų ir nebankinių finansinių institucijų. Todėl bendro ir individualaus finansavimo procentas, atsižvelgiant į banko paskolas, pastaraisiais metais žymiai nukrito (JAV nuo 30,9 proc. 1974 m. iki 24,1 proc. 2003 m.; ir Japonijoje nuo 39,5 proc. 1992 m. iki 33,2 proc. 2003m.). Manoma, jog didėjanti konkurencija yra vienintelis faktorius, mažinantis tradicinių banko paslaugų pelningumą.

1.2. Finansinės konglomeracijos sukeltos problemos ir jų identifikavimo priemonės

Finansinės konglomeracijos pagrindinis veikimo principas – naudos gavimas per joje pasireiškiančią masto ir apimties ekonomiją. Tačiau tai sukelia naujus finansinės sistemos efektyvumo ir stabilumo sunkumus, kadangi platesnis verslo mastas sąlygoja sudėtingesnes operacijas. Remiantis mokslininko Jae-Ha Park (2006) požiūriu, pagrindinės finansinių konglomeratų sukeltos problemos yra skirstomos į keturias pagrindines dalis: poveikį finansinėms sistemoms ir rinkoms (poveikį finansinių sistemų struktūrai, finansinei rinkos prekybai ir konkurencingumui), organizacijos valdymo problemas, rizikos valdymo problemas bei asmeninius interesus.

Poveikis finansinės sistemos struktūrai. Pirmoji finansinių konglomeratų problema iškyla tuomet, kai yra daromas poveikis finansinės sistemos struktūrai: didžiausių finansinių paslaugų tiekėjų konglomeracija sukelia kitų finansinių paslaugų tiekėjų konglomeraciją. Finansinių paslaugų tiekėjai su ribotais ištekliais (ribota kapitalo ir vartotojų bazė) dažniausiai specializuojasi konkrečiame geografiniame regione arba konkrečių paslaugų teikime. Taigi, finansinė konglomeracija gali nustumti kitus finansinių paslaugų tiekėjus į regioninę arba paslaugų specializaciją. Kitaip sakant, iš vienos pusės finansinė konglomeracija gali suskaldyti finansinę sistemą į gigantiškas finansines grupes, iš

kitos – į nepriklausomus finansinių paslaugų tiekėjus arba mažesnio masto grupes, su regionine ar paslaugų specializacija.

Poveikis finansinės sistemos rinkoms. Nėra visiškai aišku, kokią įtaką augantis finansinės konglomeracijos vidaus operacijų skaičius daro visoms finansų rinkoms t.y. ar mažina rinkų prekybos apimtį, rinkų funkcijas. Iš kapitalo sandorių pusės, finansinė konglomeracija gali įtakoti kapitalo rinkų sandorių mažėjimą arba bent jau dalį kapitalo rinkos prijungti prie finansinio konglomerato. Finansinis konglomeratas prisijungdamas kompaniją, naudoja arba operacijas grynaisiais arba apsikeitimą akcijomis tam, kad įsigytų pagrindinį akcijų paketą. Tokiais atvejais įsigyta finansinė institucija pašalinama iš vertybinių popierių biržos sąrašo. Panašiai veikiama atliekant su kapitalu nesusijusius finansinius sandorius. Pavyzdžiui, didėjantys piniginiai sandoriai finansinio konglomerato viduje gali įtakoti pinigų rinkos prekybos apimčių mažėjimą, kadangi lėšos necirkuliuoja išorinėje rinkoje.

Poveikis finansinės sistemos konkurencingumui. Finansinėje konglomeracijoje, dėl jos koordinuotų veiklų ir plėtros masto, ypač pasireiškia konkurencinės strategijos problemos, tokios kaip konkurencijos ribojimas arba neteisėta prekyba. Mokslininko K. Takeda (2003) teigimu, minėtas problemas sprendžia ne tiek finansinė, kiek konkurencinė priežiūros jurisdikcija, kurioje siekiama įvertinti bendrą pusiausvyrą tarp galimybės riboti konkurenciją ir teigiamo jos poveikio pvz., konkurencijos didinimas arba kainų mažinimas, o ne įvesti aiškius, vienodus apribojimus potencialioms konkurenciją ribojančioms veikloms. Taip pat naudojamos konkurencinės priežiūros rekomendacijos. Nesąžiningos prekybos praktika didina finansinį ir komercinį bendradarbiavimą, todėl atitinkama konkurencinės ir finansinės priežiūra privalo užtikrinti finansinės konglomeracijos teigiamų aspektų pasireiškimą ir adekvačią konkurenciją.

Poveikis organizacijos valdymo sistemai. Antroji finansiniuose konglomeratuose pasireiškianti sunkumų grupė susijusi su pačių finansinių konglomeratų plėtra ir ekonomijos masto pasireiškimu, pavyzdžiui, sumažėjusiomis investicijomis į informacines technologijas. Auganti konglomeracija reikalauja labai sudėtingos valdymo sistemos, kadangi reikia valdyti visą grupę, įskaitant dukterinių įmonių monitoringą. Mokslininkas I. Walter (2003) netgi teigia, kad didesnis konglomeratas sąlygoja mažesnę valdymo efektyvumą. Kai kuriais atvejais finansinė konglomeracija gali sąlygoti išorinių akcininkų ir rinkų kontrolės funkcijų silpnėjimą. Taip atsitinka todėl, kad finansinių paslaugų tiekėjai, sudarantys finansinį konglomeratą, yra nelistinguojamos kompanijos ir didina konglomerato kapitalą. Tai reiškia, kad išorinių akcininkų veiksmai nedaro tiesioginės įtakos finansinį konglomeratą sudarančių įmonių valdymui. Esant tokioms aplinkybėms, finansinis konglomeratas turi rasti atitinkamus informacijos sklaidos būdus tarp visų grupės vienetų ir sukurti priemones stiprinančias vadovavimą ir taip padedančias valdyti vis besiplečiančias organizacijas. Pagal Jungtinį Forumą

(1999a), bankų, investicinių bendrovių ir draudimo kompanijų „sąžiningumas“ ir „kompetencija“ valdant finansinį konglomeratą yra esminiai faktoriai, siekiant priežiūros tikslų.

Rizikos valdymo problemos yra trečioji problemų grupė, su kuriomis susiduria finansinių konglomeratų steigėjai, kadangi finansų konglomeratų bendroji rizika nėra lygi visų į ją įeinančių įmonių atskirų rizikų aritmetiniui vidurkiui: ji gali būti arba mažesnė, arba didesnė. Finansinės konglomeracijos rizika didėja, kai didinama rizikos koncentracija, o diversifikuojasi ir mažėja, kai vykdomas didelis spektras verslų (žr. 3 priedas).

Plėsdama verslo apimtį, finansinė konglomeracija gali diversifikuoti riziką. Pavyzdžiui, konglomeracija įgalina bankus perkelti dalį kredito rizikos išoriniams investuotojams siūlant savo klientams ne vienas banko paskolas, bet banko paskolas kartu su obligacijų išleidimu. Atsižvelgiant į H. Jackson ir kt. (2002) mokslininkų nuomonę, finansinės konglomeracijos rizika didėja, kai joje pasireiškia žemiau išvardintos sąlygos:

- 1) rizikos koncentracija - finansiniame konglomerate rizikos atsiradimą sąlygoja atskiros institucijos, kurios, sąveikaudamos tarpusavyje, gali grupei sukelti neįprastai didelių nuostolių;
- 2) rizikos perdavimas - kai finansinių paslaugų tiekėjas, priklausantis finansiniam konglomeratui, patiria pernelyg dideles riziką, tos rizikos yra perduodamos kitiems finansinio konglomerato nariams;
- 3) kapitalo pervertinimas - kai, apsisaugojimui nuo rizikos, tą patį kapitalą tuo pačiu metu naudoja kelios įmonės (du ar daugiau kartų padaugintas skolinto ir nuosavo kapitalo santykis) ir kai kapitalo santykiai tampa labai sudėtingi, pavyzdžiui, kai naudojamos tarpininkaujančios holdingo kompanijos;
- 4) „priežiūros arbitražas“ – kai griežtai kontroliuojamos (bankai) ir laisvai reguliuojamos arba nereguliuojamos (lizingo kompanijos, klientų finansų valdymo firmos) įmonės gali teikti tokias pačias paslaugas, pavyzdžiui, finansų valdymas. Tokiu atveju nebankinių įmonių kapitalo kaštai bus mažesni, kadangi jie neprivalo tenkinti įvairių kapitalo apribojimų. Siekiant išvengti tokio „priežiūros arbitražo“, pasaulinės priežiūros normos kuriamos tik konsoliduotai bazei.

Finansiniai konglomeratai rizikai valdyti dažniausiai taiko integruotos rizikos valdymą, kadangi jų prigimtis sąlygoja platų rizikos rūšių pasireiškimą. Augant konglomeracijos mastui, integruotos rizikos valdymo organizacinė struktūra nuolat kinta. Šiuo metu finansų konglomeratuose populiariu steigti visos grupės centralizuotos rizikos valdymo padalinius (dažnai vadinamus „Rizikos valdymo komitetai“), kurių funkcijos atskirame konglomerate skiriasi. Tam, kad užtikrintų atitinkamą rizikos valdymą, tokie padaliniai turi apimti visas grupės veiklas. Daugelis finansų konglomeratų savo metinėse ataskaitose ar kituose investiciniuose dokumentuose pradėjo viešai publikuoti savo

integruotos rizikos valdymo technikas. Tai padeda atskleisti visos finansinių paslaugų industrijos rizikos valdymo technikų stiprybes ir pražangą.

Asmeninių interesų konfliktai. Paskutinė problemų grupė, su kuria susiduria finansiniai konglomeratai yra asmeniniai interesų konfliktai. Finansiniams konglomeratams svarbus elementas siekiant masto ekonomijos yra dalinimasis vartotojo informacija grupės viduje. Kartais tai vadinama „informaciniu kapitalu“. Tačiau egzistuoja rizika, kad finansinių paslaugų tiekėjai neteisėtai panaudos kliento asmeninę informaciją, iš kurių pati svarbiausia – kredito informacija⁴. Dėl to didžiosios industrinės šalys įveda būtinus informacijos sklaidai apribojimus, kurie turėtų padėti pasiekti balansą tarp poreikio dalintis informacija grupės viduje ir poreikio išlaikyti slaptumą.

Analizuojant šį klausimą trijų didžiausių pasaulinių rinkų atveju, matyti, jog Amerikos nuosavybės teisinė bazė yra segmentuota. Finansinių institucijų asmeninės informacijos priežiūra apibrėžiama 1999 m. GLB Akto atskirame skyriuje „slaptumas“. Įstatymas įgalina Federacinį Rezervų banką (FRB) ir kitus federalinius reguliuotojus formuoti priežiūros sistemą remiantis jame nustatytais principais. Europoje 1995 m. buvo priimta Europos parlamento ir tarybos direktyva (95/46/EB) dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. Direktyva nustato išsamias asmeninių duomenų apsaugos taisykles tiek privačiame tiek viešame sektoriuose. Taip pat joje nustatytos informacijos apdorojimo, įtraukiant jos sklaidą, pagrindinės taisyklės. Pagal direktyvą, asmeniniai duomenys gali būti apdorojami tik gavus individualų leidimą. 1988 m. Japonijoje buvo priimtas administracijos kompiuterių apdorojamos asmeninės informacijos apsaugos aktas, kuris apėmė tik valdžios institucijas. Taisyklės privačiam sektoriui buvo paliktos savivaldai. Tačiau tobulėjančios informacinės technologijos paskatino valdžios institucijoms taikomas taisykles pritaikyti ir privačiam sektoriui. To rezultate buvo priimtas asmeninės informacijos apsaugos įstatymas, pagal kurį didelės įmonės teikiančios asmeninę informaciją trečiosioms šalims turi gauti tų asmenų leidimą.

1.3. Finansų priežiūros institucijų vaidmuo finansinėje konglomeracijoje

Su aukščiau aptartomis finansinių konglomeratų problemomis glaudžiai susijęs šių institucijų priežiūros klausimas. Dėl tos priežasties Japonijos bankas (2005) identifikuoja tris svarbiausius klausimus, kuriuos turi spręsti finansinės priežiūros institucijos:

Pirma, finansinės konglomeracijos galimi neigiami poveikiai privalo būti pašalinti politinėmis priemonėmis. Suprantama, jog visa apimančių sandorių apribojimų įvedimas siekiant išvengti neigiamų rezultatų, tokių kaip interesų konfliktai ar konkurencijos suvaržymas, nėra gera reguliavimo priemonė. Todėl priežiūros institucijoms reikia ieškoti kitų politinių sistemų, padedančių pasiekti

⁴ Netinkamas tokios informacijos naudojimas gali sąlygoti nusikaltimus, tokius kaip kažkieno įsmejinimas tam, kad gauti kreditinę kortelę kitu vardu.

aukščiau minėtą tikslą. Naujajame kapitalo susitarime, Bazelio II, trūksta iniciatyva paremto mechanizmo, kuris, kaip pavyzdžiui GLB Aktas, finansinių paslaugų tiekėjams su aukštu kapitalo pakankamumo santykiu leistų teikti platesnį paslaugų spektrą ir silpninti tarp sektorines sienas. Taip pat reikalingos rekomendacijos, kurios padėtų sumažinti neaiškumus interpretuojant konkurencinę politiką.

Antra, finansų priežiūros institucijos privalo palaikyti bankininkystės ir komercijos atskirumo principą tam, kad skatintų stiprų finansinės sistemos vystimąsi. Didesnės industrinės šalys taiko įvairias taisykles paremtas šiuo principu. Pavyzdžiui, finansų priežiūros institucijos iš didelių bankų akcininkų reikalauja iš anksto pranešti apie ketinimą įsigyti akcijas ir gauti leidimą. Nefinansinės kompanijos, kurias prisijungia bankai kaip dukterines bendroves, gali būti pavaldžios banko priežiūrai. Iš kitos pusės, dauguma šalių riboja verslo ir nuosavybės apimtį (pvz. indelių sumos ir santykiai) toms kompanijoms, kurios gali būti valdomos bankų ir bankų holdingo kompanijų, nes bankai netinkamai atlieka savo nefinansinių dukterinių bendrovių kontrolę ir valdymą. Politiniu požiūriu, vadovavimasis šiuo principu garantuoja sąžiningus lėšų paskirstymus ir efektyvią finansinės konglomeracijos priežiūrą.

Trečia, finansų priežiūros institucijos turi užkirsti kelią sisteminei rizikos pasireiškimui. Reikia pripažinti, jog šios rizikos iškilimas iš didelės tarptautinės finansinės konglomeracijos gali turėti rimtų neigiamų pasekmių ne tik šalies, bet ir pasaulinei ekonomikai.

Kiekviena finansų priežiūros institucija turi savo funkcijas, paremtas pagal atitinkamus priežiūros tikslus (žr. 4 priedas). Pavyzdžiui, Jungtinis Forumas (2001a) skelbia, jog centrinių bankų ir bankininkystės priežiūros svarbiausias tikslas yra palaikyti finansinės sistemos stabilumą; vertybinių popierių priežiūros – palaikyti rinkų sąžiningumą, skaidrumą ir efektyvumą ir ginti investuotojų interesus; draudimo priežiūros – apsaugoti poliso savininkus.

Tačiau priežiūros organams darosi vis sunkiau atskirai reaguoti į daugybę naujų problemų, kurias gali sukelti finansinė konglomeracija, pavyzdžiui, auganti rizikos koncentracija ir sudėtingumas, rizikos perdavimas, priežiūros arbitražas perduodant riziką ir kapitalo pervertinimas skaičiuojant dvigubą kapitalo santykį. Iš tikrųjų, jiems yra labai lengva nepastebėti šių problemų ir labai sunku į jas atitinkamai reaguoti. Dar labiau problemą apsunkina faktas, kad finansiniai konglomeratai, galintys turėti bankus, investicines, draudimo bendroves ir kitus finansinių paslaugų tiekėjus, yra priklausomi nuo bendros priežiūros sistemos, tuo tarpu kai vartotojo finansų ir kitos panašios įmonės nepriklauso arba priklauso tik daliai priežiūrai.

Pavyzdžiui, Jungtinėse Valstijose, augant konglomeratams ir kitoms finansinėms grupėms, bankų sektoriui dažniausia taikoma „stabilumo šaltinio doktrina“. Ši doktrina teigia, kad banko kontroliuojanti bendrovė turi būti stabilumo šaltiniu savo dukteriniams bankams. Tačiau doktrina yra kritikuojama ne tik dėl jos abstraktumo, bet ir dėl tokių nuostatų kaip: holdingo kompanijos turėtų

laikyti didesnius už investicijas įsipareigojimus, o tai prieštarautų akcininkų įsipareigojimų ribojimo principui; ir numatyta dukterinių bei holdingo bankų kreditorių veikla prieštarauja lygių kreditorių teisių principui. Dabartiniai įstatymai mėgina spręsti minėtus prieštaravimus.

Japonijos įstatymai iš banko holdingo kompanijų reikalauja užtikrinti stiprų ir tinkamą savo dukterinių bendrovių valdymą. Priežiūros organai gali prašyti jų imtis būtinų priemonių, įskaitant ir dukterinių bendrovių valdymo tobulinimo planų pateikimą.

Tuo tarpu Europa neturi jokių specialų priežiūros nuostatų, numatančių partnerystę tarp tame pačiame konglomerate dalyvaujančių bankų. Tačiau egzistuoja bendras susitarimas, kad norint išvengti sunkumų, banko akcininkai turi prisidėti užtikrinant stabilią banko veiklą.

Pastaruoju metu augantis išvestinių finansinių priemonių populiarumas, technologijų naujovės bei valstybinio reguliavimo sumažėjimas griauja tradicinį finansinių paslaugų skirstymą į aiškius bankininkystės, draudimo ir investicijų sektorius. Todėl bankininkystės, investicijų ir draudimo priežiūros institucijos turi atitinkamai reguliuoti finansinių paslaugų tiekėjus, kurie yra tiesiogiai jiems pavaldūs ir glaudžiai koordinuoti jų tarpusavio priežiūros funkcijas. Tokiu būdu mėginama efektyviai valdyti finansinius konglomeratus, kartu išlaikant sektorinės priežiūros privalumus, pavyzdžiui, galimybė finansų priežiūros institucijoms susikcentruoti ties palyginti ribotomis veiklomis, efektyviai naudoti savo išteklius, ir išlaikyti savo specializaciją. Praktiškai toks reguliavimo režimas yra taikomas finansinių paslaugų tiekėjams, kurie nepriklauso finansiniams konglomeratams. Finansų priežiūros institucijos tarpusavyje suderindamos savo priežiūros funkcijas, dažnai pasirašo susitarimo memorandumus, bet jeigu tokie memorandumai ir nėra pasirašomi, finansų priežiūros institucijos vis tiek imasi realistinių veiksmų, padedančių pasiekti užsibrėžtus priežiūros tikslus. GLB Aktas Amerikoje, ES Finansinių konglomeratų direktyva – tai įstatymo susisteminti koordinacijos pavyzdžiai.

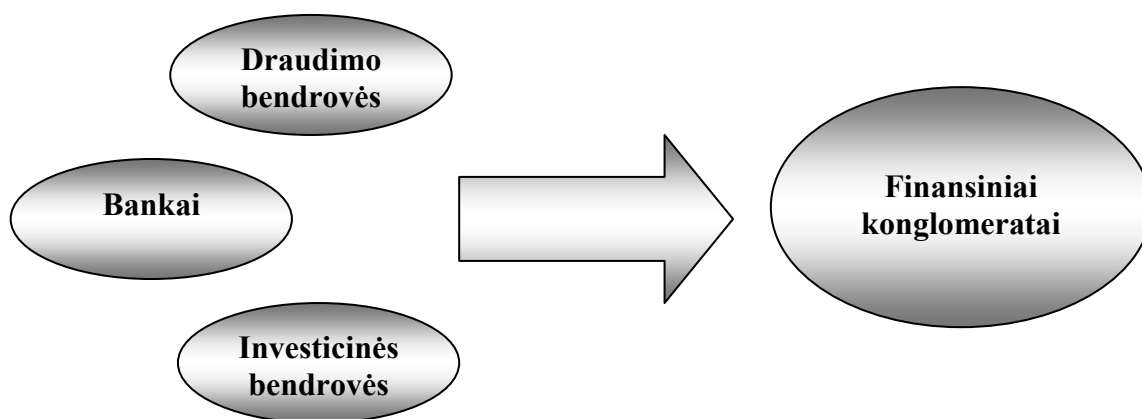
Vykstant tarptautinei globalizacijai, tarpsektorinei integracijai ir technologijų modernizacijai, buvo pastebėtas spartus finansinės konglomeracijos augimas. Šio reiškimo viena iš pagrindinių priežasčių buvo finansinių paslaugų tiekėjų naujų pajamų šaltinių paieška. Reaguodami į mažėjantį tradicinių bankų paslaugų (pvz. paskolų) pelningumą, jie susijungia su kitomis finansines paslaugas tiekiančiomis įmonėmis, taip sudarydami stambius tarptautinius finansinius konglomeratus. Tokiu būdu tikimasi veiklos efektyvumo didėjimo per masto ir apimties ekonomijas, kurios apima fiksuotų kaštų paskirstymą, informacijos apie vartotojus pakartotinį naudojimąsi įvairiais tikslais, rizikos sumažinimą, vartotojų kaštų ekonomiją, kitaip tariant, aukštesnes mokesčių pajamas dėl vartotojams suteikto patogumo. Tačiau platesnis verslo mastas sąlygoja sudėtingesnes operacijas, o tai sukelia naujas efektyvumo ir stabilumo problemas finansinėms sistemoms ir rinkoms, organizacijos ir joje pasireiškiančios rizikos valdymui bei asmeniniams interesams. Todėl tiek pačioms organizacijoms, tiek

valstybinėms finansų priežiūros institucijoms yra labai svarbu garantuoti tokių milžiniškų tarptautinių finansinių korporacijų efektyvią ir stabilią veiklą, kadangi jų žlugimas gali turėti rimtų neigiamų pasekmių ne tik šalies, bet ir pasaulinei ekonomikai. Norint išsiaiškinti, ar finansinė konglomeracija pateisina savo lūkesčius, visų pirma ją reikia aiškiai apibrėžti, nustatyti galimas veiklos kryptis ir organizavimo formas bei jas efektyviai suderinti finansinio konglomerato veiklos kontekste.

2. FINANSINIŲ KONGLOMERATŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO TEORINIAI SPRENDIMAI

2.1. Finansinių konglomeratų samprata pasauliniame kontekste

Mokslininkas José De Luna Martínez (2004) finansinį konglomeratą apibūdina kaip bendrai valdomą subjektą, sudarytą iš dviejų ar daugiau skirtingai reglamentuojamų finansinių firmų ar institucijų, tokių kaip bankas, draudimas ar investicijos (žr. 1 pav.).

1 pav. Finansinių konglomeratų struktūra (Šaltinis: José De Luna Martínez (2004))

Finansiniai konglomeratai išsiskiria savo struktūra, dydžiu, globalizacijos laipsniu, todėl nėra vienintelio, visiems bendro finansų konglomerato apibrėžimo. Įvairiose šalyse ir regionuose jo sąvoka šiek tiek skiriasi.

„Europos parlamento ir tarybos direktyva 2002/87/EB, 2002 m. gruodžio 16 d. nustatanti papildomą priežiūrą kredito įstaigoms, draudimo įmonėms ir investicinėms firmoms, priklausančioms finansiniam konglomeratui“ nustato tris pagrindinius reikalavimus, kuriuos privalo tenkinti finansinis konglomeratas :

1. Bent viena grupės įmonė turi teikti paslaugas draudimo sektoriuje ir bent viena – bankų ar investicinių paslaugų sektoriuje.
2. Bankų, draudimo ar investicijų grupės kontroliuojamų ir nekontroliuojamų finansų sektoriaus įmonių balanso bendros sumos santykis su visos grupės (bankų, draudimo ir investicijų) balanso bendra suma turėtų būti didesnis negu 40 proc.
3. Kiekvieno finansų sektoriaus balanso bendros sumos santykio su finansinio sektoriaus įmonių grupėje balanso bendros sumos vidurkis ir to paties finansų sektoriaus mokumo reikalavimų

santykis su bendrais grupės finansinio sektoriaus įmonių mokumo reikalavimais turėtų būti didesnis nei 10 % arba grupės mažiausio finansų sektoriaus balanso bendra suma yra didesnė nei 6 milijardai EUR.

Kai Europos Sąjungos finansinėms grupėms tradiciškai buvo leidžiama tiesiogiai sujungti bankininkystę ir investicijas⁵, finansinių konglomeratų direktyva reikalauja užsiimti arba bankininkyste arba investicijomis plius draudimas. Taip pat grupės, apibrėžtos kaip finansinis konglomeratas, balansas ir grynoji vertė turi atitikti daugybę direktyvoje numatytų kriterijų. Pagal direktyvą, finansinė grupė identifikuota kaip „finansinis konglomeratas“ turi nuolat tenkinti bankų, investicijų ir draudimo sektoriaus nuostatas bei taisykles, taip pat papildomus reikalavimus dėl grupės kapitalo adekvatumo, rizikos koncentracijos, tarp grupinių transakcijų ir kitus, įskaitant koordinatoriaus skyrimą bei informacijos pasikeitimą tarp kontrolės organų.

Jungtinių Amerikos valstijų finansiniuose įstatymuose terminas „finansinis konglomeratas“ nėra naudojamas. 1999 metų Finansinių Paslaugų Modernizavimo Akte (žinomas kaip Gramm-Leach-Bliley Aktas arba GLB Aktas) atitinkančios kapitalo pakankamumo ir kitus reikalavimus banko holdingo kompanijos įvardinamos kaip „finansinės holdingo kompanijos“. Joms leidžiama steigti dukterines bendroves, kurios gali teikti didesnę paslaugų spektrą investicijų bei draudimo srityse, lyginant su banko holdingo kompanijomis. „Finansinė holdingo kompanija“ tai paprasčiausias statusas, leidžiantis savininkui valdyti kitas kompanijas, siūlančias platų finansinių paslaugų diapazoną. Statusas nereikalauja, kad pati kompanija teiktų paslaugas. Todėl negalima tvirtinti, kad finansinės holdingo kompanijos valdomai finansinei grupei priklauso įmonės, veikiančios bankininkystės, investicijų ir/arba draudimo srityse. Dėl minėtos priežasties, finansinės holdingo kompanijos valdoma finansinė grupė nebūtinai yra „finansinis konglomeratas“, kaip teigiama ES direktyvoje.

Japonijos finansiniuose įstatymuose taip pat nenaudojamas terminas „finansinis konglomeratas“. Dėl holdingo kompanijų ir jų dukterinių bendrovių teisinio reglamentavimo japonų finansinių įstatymų modelis yra daug panašesnis į JAV nei į Europos.

Iškilę finansiniai konglomeratai sukėlė nemažai problemų JAV ir Europos reglamentuojamose priežiūros sistemose. Šis klausimas nagrinėjamas Jungtiniame Forume⁶ bei kituose tarptautiniuose susirinkimuose.

Tarptautiniuose susirinkimuose „finansinis konglomeratas“ apibūdinamas kaip grupė, atitinkanti sekančius reikalavimus:

⁵ Antroji Bankininkystės Direktyva (Directive 89/646/EEC of 15 December, 1989) Iš Vokietijos universalios bankininkystės sistemos (kai bankai vykdo investicines operacijas) paplitusi po visą Europos Sąjungą.

⁶ Jungtinis Forumas – tai Bazelio bankų veiklos priežiūros komiteto, Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos ir tarptautinės draudimo priežiūros institucijų asociacijos globojamas forumas, kurio tikslas – nagrinėti bankų, vertybinių popierių ir draudimo sektoriams aktualius klausimus, įskaitant ir finansinius konglomeratus (3, p. 7). Jungtinį Forumą sudaro 13 šalių: Australija, Belgija, Kanada, Prancūzija, Vokietija, Italija, Japonija, Nyderlandai, Ispanija, Švedija, Šveicarija, Jungtinė Karalystė ir JAV.

- grupė turi apimti bent du didžiausius finansinius sektorius, tokius kaip bankininkystė, vertybiniai popieriai ir draudimas;
- pagrindinė grupės veikla privalo būti finansinė, tokia kaip bankininkystė, vertybiniai popieriai ir draudimas.

Tarptautinių forumų, ypač Jungtinio Forumo, diskusijos buvo Europos Sąjungos Finansinių Konglomeratų Direktyvos pagrindas. Kaip aptarta žemiau, jų „finansinio konglomerato“ apibrėžimai beveik vienodi. Jungtinis Forumas reikalauja finansiniam konglomeratui apimti bent du didžiuosius finansinių paslaugų sektorius: bankininkystę, investicijas, draudimą. Tačiau, jeigu ES pritaikytų šį Jungtinio Forumo reikalavimą, dėl ES universalios bankininkystės sistemos, beveik kiekvienas Europos bankas būtų „finansinis konglomeratas“. Todėl ES patikslino apibrėžimą numatydama, jog bent viena grupės įmonė turi teikti draudimo paslaugas ir bent viena – bankines ar investicines paslaugas. Taip pat, atsižvelgiant į Jungtinio Forumo reikalavimą, nustatyta, jog pagrindinė grupės veikla turi būti finansinė.

„Finansinių Konglomeratų Priežiūra“ pagal Trišalės Bankų Grupės, Vertybinių Popierių bei Draudimo priežiūros institucijų ataskaitą (1995): „bendrai valdoma įmonių grupė, teikianti bent dviejų skirtingų finansinių sektorių siūlomas paslaugas (bankininkystės, investicijos, draudimas).

„Finansinių Konglomeratų Priežiūra“ pagal Jungtinio Forumo Finansinių Konglomeratų dokumentus (1999a): „heterogeniniai finansiniai konglomeratai yra konglomeratai, kurių pagrindinė veikla yra finansinė, kurie vykdo bent dvi veiklas bankininkystės, draudimo ir investicijų srityse ir kurie nelinkę suvienodinti kapitalo adekvatumo reikalavimų.“

2.2. Finansinių konglomeratų skiriamieji bruožai, veikla ir paplitimas

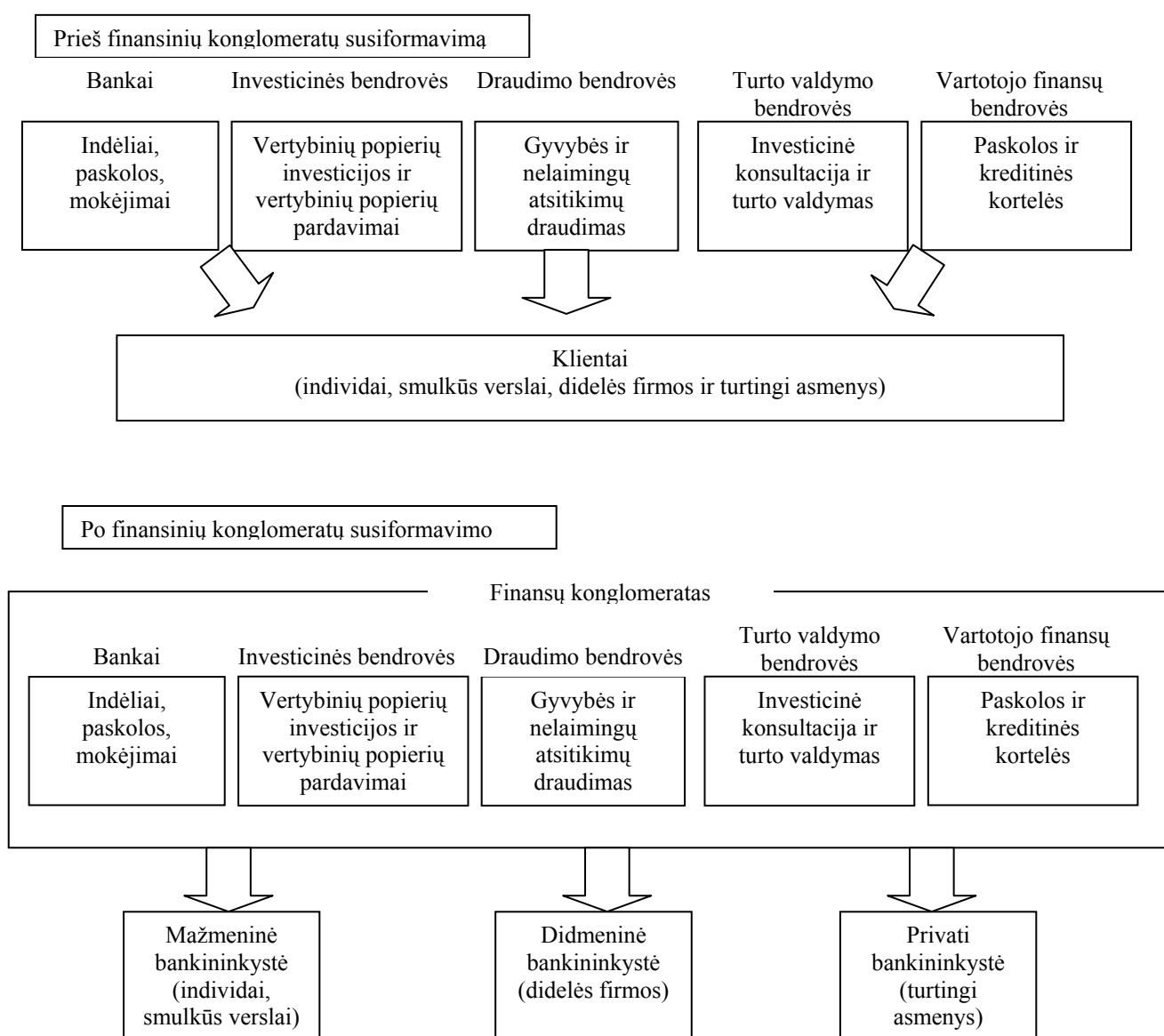
Kiekvienas finansinis konglomeratas išsiskiria nuolat kintančiomis savo organizacinėmis struktūromis ir veiklos sferomis. Nepaisant to, kai kurie bendri skiriamieji bruožai leidžia apibūdinti svarbiausius finansinių konglomeratų veikimo principus.

Pirmas finansinių konglomeratų skiriamasis bruožas yra tas, jog finansiniai konglomeratai susideda iš tam tikro skaičiaus skirtingų susijungusių vienetų. Kaip minėta anksčiau, net Europos Sąjungoje, kur vykdoma universalios bankininkystės, finansiniams konglomeratams per atskirus juridinius vienetus leidžiama valdyti tik draudimo sektorius. Ir daugeliu atvejų, finansinių paslaugų priežiūros sistemai reikalaujant, jie įkuria skirtingas bendroves kiekvienoje šalyje, kurioje teikia savo finansines paslaugas. Nepaisant tarptautinės konvergencijos, kiekviena šalis turi skirtingus reguliavimo režimus. Dėl tos priežasties konglomeratams lengviau veikti, kai jie įkūrė atskiras kompanijas kiekvienoje šalyje. Vienas iš pavyzdžių yra kapitalo adekvatumo santykis, kuris dažniausiai

naudojamas fundamentalioje priežiūroje. Netgi bankininkystės sektoriuje, kur stipriai pažengė tarptautinės konvergencijos srityje, pagrindinė priežiūros dalis buvo palikta individualioms šalims.

Antrasis finansinių konglomeratų skiriamasis bruožas yra paplitusios holdingo kompanijos, kurios turi privalumų valdymo požiūriu. Daugeliu atvejų, tarpinės holdingo kompanijos yra įkurtos sekti specifinius regionus ar sektorius. Taip daroma dėl galimybės sumažinti valdymo kaštus, kur gretimi geografiniai regionai ar panašios finansinės paslaugos valdomos kartu. Kai kuriais atvejais tai susiję su priežiūros sistema, sąskaitybės standartais ir apmokestinimu.

Trečias finansinių konglomeratų skiriamasis bruožas yra daugumos bankų vadovavimas daugumai finansinių konglomeratų. Tai tikriausiai rodo bankų augimo motyvą žengiant į kitus sektorius, susijusius su mažėjančiu paskolų ir kitų tradicinių bankinių paslaugų pelningumu. Santykinai didelės bankų kapitalo bazės bei finansiniai privalumai taip pat paaiškina, kodėl bankų valdoma konglomeracija tokia paplitusi.

2 pav. Finansinių paslaugų tiekėjai prieš ir po finansinių konglomeratų formavimosi
(Šaltinis: Bank of Japan (2005))

Finansinių konglomeratų operacijos ir paslaugos (bankininkystė, investicijos ir draudimas) nuo tradicinių – sektorinių pereina prie naujų, pagrindinį dėmesį skiriančių vartotojams, pavyzdžiui, individams, smulkiems verslams, vidutinio dydžio įmonėms, didelėms firmoms ir turtingiems asmenims (žr. 2 pav.).

Finansinių konglomeratų nagrinėjimo atveju, visą klientūrą tikslinga suskirstyti į „operacinius skyrius“: mažmeninis (individai ir smulkūs verslai), didmeninis (didelės firmos) ir privati bankininkystė (turtingi asmenys). Mokslininko Y. Numata (2002) teigimu, operaciniai poslinkiai yra susiję su finansinių paslaugų tiekėjų sektorinės veiklos mažėjimu, specifinių paslaugų ir vidinio valdymo nykimu bei į vartotojus orientuotų marketingo kanalų kūrimu, pvz. apsipirkimas vienu sustojimu.

Atsižvelgdami į savo ankstesnes veiklas ir valdymo strategijas, finansiniai konglomeratai siūlo unikalios paslaugų spektrus. Šie skirtumai priklauso nuo, pavyzdžiui, ar finansų konglomerato pagrindinis vartotojas yra didelės firmos (didmeninė prekyba) ar individai (mažmeninė prekyba), arba ar tai vietinė ar tarptautinė veikla. Siūlomos paslaugos taip pat laikui bėgant keičiasi.

Pastebima, jog Europos konglomeratai tarptautinėse operacijose dalyvauja aktyviau nei jų kolegos Jungtinėse Amerikos valstijose. Taip yra todėl, kad JAV pagrindiniai konglomeratai vykdo vietinę integraciją palyginti didelėje savo vietinėje rinkoje. Kai Europos šalių vidaus rinkos yra santykinai ribotos, šio žemyno konglomeratai veikia ne tik Europos Sąjungoje, bet ir JAV, Azijoje ir Rytų Europoje, kur daroma didelė pažanga kuriant finansinę infrastruktūrą ir galima tikėtis smarkaus augimo.

Recof korporacijos (*Recof Corporation*) 2004 m. atlikta analizė parodė, jog nuo 1990 m. finansų konglomeratų formavimuisi ir plėtrai aktyviai naudojami susijungimai ir įsigijimai (*mergers and acquisitions* (M&A)), ypač Europoje ir JAV. Pavyzdžiui, Dešimtuko Grupės tyrimas rodo, jog 13 šalių grupė, apimanti G-10 bei Ispaniją ir Australiją, iš 7304 M&A sandorių 1376 buvo susiję su finansinėmis institucijomis 1990 – 1999 m. laikotarpyje. Tai siekia beveik 20 proc. iš visų tarp sektorinių sandorių. Tarp sektorinė konsolidacija ypač pažengė Europoje: per tą patį periodą beveik 30 proc. (678) iš visų M&A buvo susiję su Europos finansinėmis institucijomis. Japonijoje tarp 1985 m. ir 2004 m. spalio mėn. buvo sudaryti 526 su bankais susiję M&A sandoriai (iš kurių 74 buvo reorganizacijos tikslais). Iki 1990 m. vietiniai Japonijos bankai įsigydavo užsienio bankus (iš visų 99 su bankais susijusių M&A sandorių 1985-1990 m., 75 buvo užsienio firmų pirkimas). 1991-1997 m. M&A sandoriai patyrė žymų kritimą: jų buvo sudaryta tik 85). Tačiau panaikinus holdingo kompanijų draudimą ir sustiprinus bendrus įstatymus 1990 m. pabaigoje, Japonija padidino M&A sandorių skaičių (342 sandoriai per 1998 ir 2004 spalį).

Vertinant finansinių konglomeratų veiklas JAV, Europos ir Japonijos rinkose, pastebima, jog JAV formuoja finansinius konglomeratus užsiimančius bankininkyste ir vertybiniais popieriais.

Kalbant apie draudimą, konglomeratai pirmiausia parduoda draudimo produktus, ir tik nedaugelis grupių iš tiesų prisiima draudimo išpareigojimus. Pavyzdžiui, po GLB Akto priėmimo, susikūrė 644 holdingo kompanijos, bet tik apie 30 iš jų vykdo draudimo veiklą ir bendras turtas šių dukterinių bendrovių 2004 m. lapkritį siekė vos 500 milijonų JAV dolerių. Esant šioms sąlygoms, bankų konglomeratai vietoj įėjimo į draudimo rinką pasirinko draudimo produktų pardavimo strategiją. Taip jie stiprina savo draudimo produktų pardavimus be tarpininkų ir įsigyja draudimo agentūras. Ypač pažymėtinas aktyvus valdymas taupymo tipo draudimo produktų, kurie yra labai panašūs į tradicines bankų paslaugas ir kurių paklausa nuolat auga. Pastaruoju metu kai kurie finansų konglomeratai pardavė anksčiau įsigytas draudimo kompanijas, užuot vykdę draudimo produktų pardavimus be tarpininkų.

Europoje dominuoja universali bankininkystė, kurioje nuo 1989 m. bankams patiems leidžiama teikti vertybinių popierių paslaugas ir be jokių apribojimų bankams ir draudimo kompanijoms valdyti vieni kitų akcijas⁷. Visiškai bankininkystė ir draudimas Europoje susijungė vėlyvaisiais 1980 m. Ši kryptis kartais vadinama „bancassurance“ arba „bankassurance“, apibūdinanti bankininkystės ir draudimo sintezę. Minėtas reiškinys atsirado ankstyvaisiais 1990-aisiais, kai formavosi verslo aljansai (draudimo produktai parduodami per bankus). Vėliau bankai pradėjo steigti draudimo dukterines bendroves arba įsigyti egzistuojančias draudimo kompanijas, toliau vystant jų numatytas strategijas. Kaip minėta anksčiau, Europos Sąjungos integracija palengvino verslo vystimąsi ir tarp sektorių susivienijimų populiarumą visame Europos regione.

Japonija pirmoji panaikino tarp sektorių veiklos draudimą, 1993 m. leisdama bankams, pasitikėjimo bankams ir investicinėms bendrovėms dalyvauti vieni kitų veiklose per konkretaus sektoriaus dukterines bendroves, kas paskatino konkurenciją tarp gyvybės ir nelaimingų atsitikimų draudimų. Tai buvo finansinių holdingo kompanijų atsiradimo pagrindas, kuris privertė atlikti atitinkamus Komercinio Kodekso pataisymus, leidžiančius didelėms bankininkystės grupėms formuoti finansines holdingo kompanijas. Grupės, valdomos didelių bankų, apima bankus, investicines bendroves ir vis dažniau kitus finansinių paslaugų tiekėjus, tokius kaip kliento finansų kompanijos – dukterinės bendrovės. Tačiau draudimo bendrovės į holdingo kompanijas vis dar neįtraukiamos.

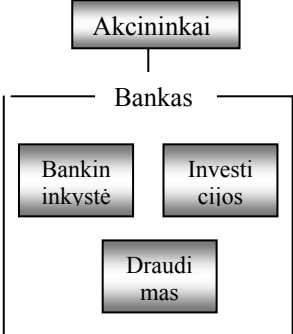
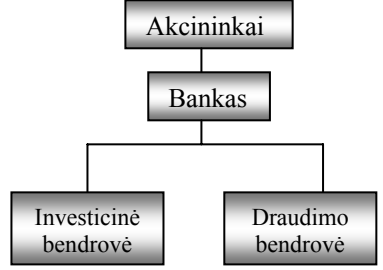
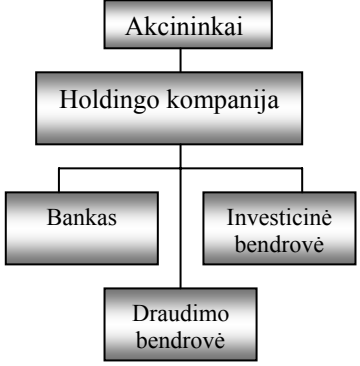
2.3. Finansų konglomeratų organizavimo formų analizė

Pagal organizacinę struktūrą finansiniai konglomeratai dažniausiai skirstomi į tris pagrindines grupes (žr. 2 lent.):

1. Universali bankininkystė, kai kompanija apjungia visas finansines paslaugas;

⁷ Tačiau Europos Sąjunga draudžia vienai institucijai, arba bankui arba draudimo kompanijai, užsiimti abejomis bankininkystės ir draudimo veiklomis.

Finansinių konglomeratų organizacinė struktūra

Tipas	Universali bankininkystė	Motininė-dukterinė bendrovė	Holdingo kompanija
Modelis			
Valdymas	Banko akcininkai valdo visas veiklos sritis (bankininkystę, investicijas, draudimą).	Banko akcininkai tiesiogiai valdo bankus ir netiesiogiai valdo investicines bei draudimo kompanijas.	Holdingo kompanijos akcininkai netiesiogiai valdo visas bankų, investicijų ir draudimo dukterines bendroves.
Operacijų vykdymas	Banko vykdytojai tiesiogiai atlieka operacijas kiekvienoje veiklos srityje.	Banko vykdytojai tiesiogiai atlieka bankines operacijas ir iš dalies įsitraukia į investicines ir draudimo kompanijas.	Holdingo kompanijos vykdytojai dalinai įsitraukia į visas dukterines bendroves.
Kapitalo santykis tarp veiklų/sričių	Nėra teisinio kapitalo paskirstymo tarp skirtingų veiklų (vidiniams tikslams galimas kapitalo skirstymas kiekvienam sektoriui)	Bankų, investicijų, draudimo kompanijos valdo nuosavus kapitalus. Gali kilti dvigubo kapitalo valdymo problemų tarp motininės ir dukterinių bendrovių.	Bankų, investicijų, draudimo kompanijos valdo nuosavus kapitalus. Gali kilti dvigubo kapitalo valdymo problemų tarp motininės ir dukterinių bendrovių.
Rizikos atskyrimas tarp veiklų/sričių	Sunku atskirti riziką tarp veiklų. Vienos veiklos apsaugos priemonės tiesiogiai paveikia ir kitas veiklas.	Įmanoma atskirti riziką iki tam tikro laipsnio. Motininių įmonių apsaugos priemonės gali išplisti po dukterines bendroves.	Santykinai lengva atskirti riziką. Apsauga pasireiškusi viename sektoriuje, neišplinta kituose.
Pavyzdžiai	Europoje bankai gali užsiimti investavimo veikla, bet nei viena iš didesnių industrinių šalių neleidžia vienai kompanijai vykdyti visų trijų veiklos sričių (bankininkystės, investicijų ir draudimo).	Jungtinėse Amerikos valstijose ši struktūra leidžiama, kai investicinės ar draudiminės veiklos imasi nacionaliniai bankai. Tokia struktūra leidžiama ir Japonijoje (konkrečios veiklos dukterinėms įmonėms)	Ši struktūra yra būdinga daugeliui tarptautinių konglomeratų. Plačiai paplitusi JAV. Taip pat leidžiama Japonijoje (dideliems bankams).

Šaltinis: Bank of Japan (2005)

2. Motininė-dukterinė bendrovė, kai skirtingas finansines paslaugas teikia skirtingos dukterinės bendrovės;
3. Holdingo kompanijos, kurios valdo finansinių paslaugų tiekėjus ir dukterines bendroves įvairiuose finansiniuose sektoriuose.

Mokslininko Jae-Ha Park (2006) nuomone, terminas „universali bankininkystė“ bendrąją prasme reiškia komercinės bankininkystės⁸ ir investicinės bankininkystės kombinaciją. Tačiau plačiąja prasme universali bankininkystė apima tokius bankus, kurie be komercinės bei investicinės bankininkystės taip pat siūlo platų draudimo paslaugų spektrą. Dėl finansinio sektoriaus augimo perspektyvos bei finansinių institucijų tarpusavio bendradarbiavimo, universali bankininkystė tapo pagrindine organizavimo forma Europoje bei Azijos pereinamose ekonomikose.

Motininėse - dukterinėse bendrovėse ir holdingo kompanijose bendras grupės valdymas paprasčiausiai yra motininės kompanijos kapitalo santykio funkcija. Holdingo kompanijos gali steigti dukterines bendroves, neprivalo vykdyti individualių veiklų ir yra atsakingos už bendros grupės strategijos formulavimą. Tačiau minėti privalumai kai kuriais atvejais sumažėja motininėse-dukterinėse kompanijose, kuriose vadovauja tiek banko holdingo kompanija tiek ir pagrindinė bankininkystės dukterinė bendrovė.

Detaliau nagrinėjant finansinių konglomeratų organizavimo formas, pirmiausia reikia atskirti dvi skirtingas bendro atskirumo sąvokas:

- *teisinis atskirumas* - skirtingi produktai yra tiekiami atskirų korporacinių vienetų, turinčių savo atskiras valdymo struktūras, apskaitos sistemas, direktorius ir kapitalą. Įsipareigojimų ribojimas akcininkus teisiškai apgina nuo pražūtingų pasekmių kiekviename korporacijos vienetė. Kai nėra papildomų apribojimų, konglomerato vadovai gali koordinuoti atskirų korporacijos vienetų veiklas, jas kontroliuoti ir taip siekti daugelio integruotų įmonių pranašumų.

- *operacinis atskirumas* - apibūdina priežiūrą arba pačios organizacijos nusistatytus apribojimus – dažnai vadinamus „ugniasieniais“ ir/arba „Kinų sienomis“ – kurie suvaržo skirtingų finansinių produktų integraciją. Šie apribojimai gali uždrausti kreditinius ir informacijos srautus tarp skirtingų funkcinių vienetų ir gali reikalauti, jog skirtingi produktai būtų tiekiami skirtingų žmonių skirtingose vietovėse ar paskirstyti skirtingais kanalais. Tokie apribojimai neišvengiamai mažina konglomerato ir jo klientų ekonomijos, produkcijos ir vartojimo mastą.

Jeigu apribojimus nusistato pačios įmonės, tokiu atveju daroma prielaida, jog vartotojų vertė atskirta labiau nei kaštų taupymas ar pristatymo efektyvumas, kuriuos sąlygotų finansinių produktų didesnė integracija ir paskirstymas. Tuo tarpu finansinės priežiūros institucijos nustatyti apribojimai susiję su jėgų piktnaudžiavimo bei užkrečiamų šokų paplitimo kontrole, dotacijų skyrimu, potencialo

⁸ Komerciniai bankai specializuojasi santaupose ir depozituose, paskolose ir garantijose, pinigų pervedime, valiutų keitime, o investiciniai bankai užsiima vertybinių popierių makleryste, vertybinių popierių sandėriais, garantijomis, konsultacijomis.

plėtimu, skolintojo ar draudimo kompanijos prievolių vykdymu. Finansinių konglomeratų organizavimo modelių analizė tiria tiek viešas tiek ir privačias pajamas susijusias su kiekvienu požiūriu. Skirtingos teisinio ir operacinio atskirumų kombinacijos pateikia penkis alternatyvius finansinio konglomerato organizavimo modelius.

2.3.1. Modelis 1: finansinių konglomeratų visiškos integracijos organizavimo forma

Visiška integracija – galėtų būti apibūdinta kaip Vokiškas modelis, kuris leidžia finansinio konglomerato savininkams valdyti visas vieno korporacijos vieneto veiklas (žr. 3 pav.) Nors konglomeratas gali pasirinkti statyti „Kinų sienas“ ar atskirti tam tikras funkcijas, kad padidintų savo paslaugų suvokiamąją vertę potencialiems vartotojams, tačiau jis nėra finansinių priežiūros institucijų įpareigotas tai daryti. Dėl šios priežasties, visiškai integruotas konglomeratas turėtų teikti produkciją mažiausiais kaštais.

Neigiamus konglomeratų išorinius aspektus turėtų kompensuoti aukštesnis operacinis efektyvumas. Dažniausiai universalios banko formoje pasitaikančiais neigiamais aspektais gali būti:

- nesąžiningas elgesys – kai finansų konglomeratai susitaria pakelti kainas virš ribinių kaštų. Tokiu būdu jie gali riboti įėjimą į rinką ir priversti pirkti savo produkciją;
- interesų konfliktai – kai finansų konglomeratų interesai nesutampa su kliento interesais, arba skiriasi pačių klientų interesais;
- griaujamieji šokai – ekonominės jėgos (trečiojo pasaulio skolų krizė, staigus naftos kainų kritimas ir pan.), mažinančios finansų institucijų turto kokybę ir įplaukas.

Universalią bankų struktūrą yra daug sunkiau reguliuoti, negu vieną funkciją atliekančią instituciją. Neatliekant nei teisinio nei operacinio skaidymo, ir esant dideliame kiekiui skirtingų produktų, priežiūros mechanizmas greičiausiai bus brangus ir netikslus.

BANKAS

$$V_{G1} = \sum_j V_i \frac{p_i}{q_i}$$

3 pav. Visiškos integracijos organizacinė struktūra

čia V_{G1} - 1 modelio grupės vertė, V_i - verslo grupės i vertė, i - produktų kiekio indeksas, p_i - produkto i kaina, q_j - produkto j kiekis.

Alternatyvus požiūris siūlo orientuotis į ne visą instituciją, bet tik į neabejotinas bankines veiklas, kurias garantuoja vyriausybė pvz., hipoteka, paskolos studentams ar eksporto kreditai. Ši

universalaus banko modelio variacija padengia indėlius minimaliai iškraipant operacinį efektyvumą. Minėtas organizacinis modelis apibrėžimas kaip visiška integracija su depozitų įkeitimu (žr. 4 pav.). Jam taikoma lengva operacinio atskirumo forma – sandorių kontrolė įkeičiant turtą. Paskutiniu metu nagrinėjama, kaip, remiantis minėtu požiūriu, galėtų būti išlaikytas sudėtinės produkcijos, paskirstymo bei centrinio finansavimo naudos efektyvumas, nors šiek tiek atskiriant mokėjimų sistemos veiklas nuo kitų bankinių operacijų. Pagal mokslininką K. Scott (1989), minėtas požiūris akcentuoja depozitų apsaugą ir mokėjimų sistemą, o ne visą instituciją.

BANKAS
depozitai garantuoti turtu

$$V_{G1a} = \frac{V_G' + V_B, \text{ kai } V_G' \geq 0}{V_G' + (V_B - D), \text{ kai } V_G' \leq 0}$$

4 pav. Visiška integracija su depozitų įkeitimu

čia V_G' - nedepozitinės veiklos vertė, V_B - depozitų frančizės vertė, D - depozitinių įsipareigojimų vertė.

Tokia santykinai nežymi operacinio atskirumo forma nemažina finansinių konglomeratų stabilumo. Net jeigu rinka ir pastebti dalinę banko įsipareigojimų garantiją, ribinių kapitalo kaštų kaina yra per žema. Praktika rodo, jog priežiūros institucijos kiekvienoje didesnėje šalyje galingsoms depozitinėms organizacijoms neleidžia žlugti. Galbūt todėl, kad būdami didesni už specializuotas institucijas, teikiančias tik pagrindines bankines paslaugas, universalūs bankai yra „per dideli, kad žlugtų“.

2.3.2. Modelis 2: finansinių konglomeratų motininės-dukterinės bendrovės organizavimo forma

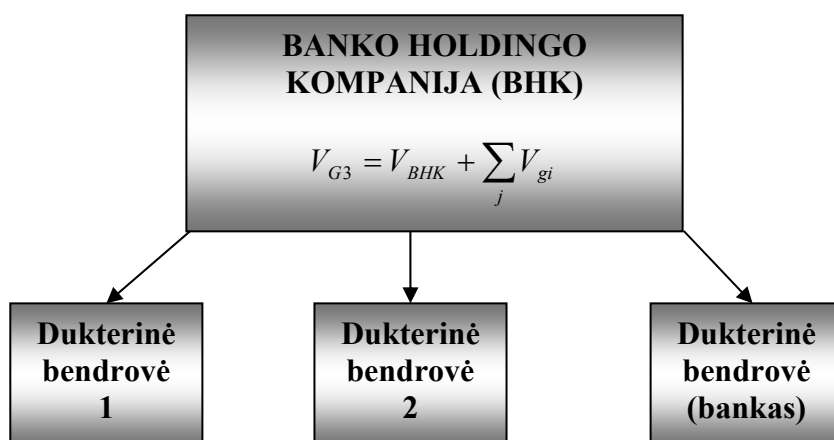
Antroje pagrindinėje struktūroje bankinė funkcija yra atliekama korporacijos pagrindiniame banke, o nebankinės funkcijos – atskirai prie banko prijungtose dukterinėse bendrovėse. Ši struktūra, dar vadinama Britišku modeliu, pavaizduota 5 paveiksle.

Teisinis atskirumas sąlygoja kai kurių efektyvumo kaštų atsiradimą, todėl ir skirtingų finansinių paslaugų teikimo kaštai gali būti šiek tiek aukštesni nei 1 modelio. Tačiau šioje struktūroje egzistuoja du kompensuojantys privalumai. Pirma, organizavimo struktūra atskirdama nebankines veiklas atlieka funkcinį reglamentavimą, o tai sumažina priežiūros kaštus. Antra, 2 modelis apsaugo banką nuo pražūtingų pasekmių kituose konglomerato veiklose, tuo pačiu leisdamas jam gauti naudos iš visų

2.3.3. Modelis 3: finansinių konglomeratų holdingo kompanijos organizavimo modelis

Ši struktūra gali būti apibūdinta JAV modeliu. Pastaruoju metu iš JAV bankų reikalaujama daugelį nebankinių veiklų tvarkyti per holdingo kompaniją (Banko Holdingo Kompanijos 1956 m. Aktas ir jo 1970 m. pataisymas). Šiame trečiame metode, holdingo kompanija yra vienintelė bankinės dukterinės bendrovės ir jos nebankinių įmonių savininkė. Ir nors yra įvesta nemažai apribojimų, susijusių su prekyba tarp filialų, bendras subjektas labai naudingas persiunčiant ir paskirstant finansinius produktus konglomerate. Dėl efektyvesnio nei 2 modelyje teisinio atskirumo, sudėtinių finansinių produktų teikimo kaštai 3 modelio organizacijose yra šiek tiek brangesni. Čia masto ekonomija pasireiškia finansinių produktų marketingo bei paskirstymo srityse su mažesne rizika, jog apsaugos tinklas bus panaudotas nebankinių dukterinių bendrovių kapitalo kaštų iškraipymui. Nepaisant to, operacinis efektyvumas vis tiek šiek tiek sumažės.

Priežiūros požiūriu, šis organizavimo modelis turi tokius pačius privalumus kaip ir 2 modelis. Pirma, teisinis atskirumas supaprastina konglomerato bankinių veiklų reguliavimą ir priežiūrą ir palengvina jo nebankinių veiklų funkcinį reglamentavimą. Antra, banko saugumas ir stiprumas gali būti izoliuoti nuo nebankinių filialų ir pačios holdingo kompanijos veiklos. Pagrindinis 2 ir 3 modelių privalumas yra bankų teisė neišpirkti žlungančio nebankinio vieneto, jeigu jis yra filialas, o ne dukterinė bendrovė. JAV finansų priežiūros institucijos bando išryškinti šį atskirumą, reikalaujamos ugniasienių, atskiriančių banko ir jo filialo vardus, darbuotojus, vietą ir paskirstymo tinklus. Šių apribojimų tikslas yra sumažinti potencialius banko reputacijos nuostolius, jei filialas žlugs. Grafiška šios struktūros organizavimo forma, kartu su banko holdingo kompanijos ir banko įvertinimu, pavaizduota 6 paveiksle.

6 pav. Banko holdingo kompanijos struktūra (nesuteikiant pirmenybės banko veiklai)

Federalinis Rezervinis Bankas tradiciškai pažangią „stiprybės šaltinio“ doktriną, kuri stiprina banko poziciją holdingo kompanijoje. Stiprybės šaltinio doktrina reiškia, jog finansinių sunkumų ir įtampos periodais, finansų priežiūros institucijos leidžia bankams stiprinti savo pozicijas naudojantis holdingo kompanijos ir jos dukterinių bendrovių ištekliais. Ši variacija pavaizduota (1) ir (2) formulėse.

$$V_{G3} = V_{BHK} + \sum_j V_{gi}, \text{ kai } V_B \geq 0; \quad (1)$$

ir

$$V_{G3} = V_{BHK} + \sum_j V_{gi} - V_B, \text{ kai } V_B < 0; \quad (2)$$

Šiuo atveju tiek banko holdingo kompanija, tiek bankas gali naudotis nebankinių dukterinių bendrovių ištekliais. Be to, blogi rezultatai banko lygyje yra perduodami į holdingo kompanijos lygį. Tai rodo modifikuota vertės nustatymo lygtis, pagal kurią holdingo kompanijos turto likutis gali būti panaudotas banko reikalavimų apmokėjimui, kai banko vertė nukrinta žemiau nulio. Iš esmės, „stiprybės šaltinio doktrina“ suteikia teisę finansų priežiūros institucijoms vertinti dukterines bendroves, siekiant užkirsti kelią bankų įsipareigojimų nevykdymui.

Kaip aiškina mokslininkas K. Ikee (1988), banko holdingo kompanijų dukterinių bendrovių išleisti skolos instrumentai yra platinami pagal tokią reikalaujamą gražos normą, kuri pasireiškia tokių skolų grupės mokėjimo struktūroje. Kai finansų priežiūros institucijos, bankui nevykdant įsipareigojimų, naudojami likusiu holdingo kompanijos turtu, reikalaujama nebankinių filialų skolų gražos norma yra aukštesnė nei 6 paveiksle. Iš kitos pusės, nepakankama mokėjimo srautų koreliacija tarp tiesiogiai susijusių dukterinių bendrovių mažina banko įsipareigojimų nevykdymo riziką banko skolininkams bei priežiūros institucijoms. Tai, žinoma, yra „stiprybės šaltinio doktrinos“ svarbiausias tikslas, kuris gali būti suprantamas ir kaip bandymas įtikinti finansinį konglomeratą neremti sunkumų turinčios dukterinės bendrovės kitų banko dukterinių bendrovių sąskaita. Ekstremalioji „stiprybės šaltinio doktrinos“ versija, kurioje bankų priežiūros institucijos turėtų pretenzijas į visą holdingo kompanijos turtą, Niu Orleano Federalinio Apeliacinio teismo buvo atmesta. Teismui vadovavęs W. Eugene Davis nusprendė, jog stiprybės šaltinio doktrinos vykdymas prilygtų holdingo kompanijos turto švaistymui, pažeidžiant savo prievolę akcininkams. Po patirtos nesėkmės, daug kuklesnė stiprybės šaltinio doktrinos versija, buvo įtraukta į Finansinių Institucijų Reformos, Išieškojimų ir Vertinimo Aktas 1989 m. (sutr. FIRREA). FIRREA leidžia finansų priežiūros institucijoms remti žlungantį banką naudojantis holdingo kompanijos apdraustų bankų dukterinių bendrovių ištekliais.

2.3.4. Modelis 4: finansinių konglomeratų visiško operacinio atskirumo holdingo kompanijos organizavimo forma

Nors gali atrodyti, jog visiškas teisinis atskirumas papildytas visišku operaciniu atskirumu gali priklausyti visiems finansinio konglomerato aspektams, aptartiems ankstesniuose skyriuose, čia patiriami labai dideli vieši ir privatūs finansinių produktų tiekėjų ir vartotojų ekonomijos masto kaštai. Tokiu atveju konglomeratu tikslingiau laikyti ne finansinę korporaciją, o investicinę bendrovę. Visiškas operacinis atskirumas panaikina centrinę finansinio konglomerato struktūros išdėstymą. Eliminuojamas visos operacinės sinergijos, paliekant svarbiausią finansinio konglomerato formavimo priežastį – holdingo kompanijos pajamų diversifikaciją. Tačiau toks organizavimo modelis patrauklus tik tada, kai holdingo kompanijos diversifikacija yra efektyvesnė nei investicinio portfelio diversifikacija. Nepanašu, jog tokios sąlygos galėtų būti taikomos finansinių paslaugų industrijoje.

2.3.5. Finansinių konglomeratų organizavimo modelių tyrimo apžvalga

Šioje dalyje nagrinėjama, kuri bendroji struktūra yra geriausia, siekiant tiekimo ir vartojimo masto ekonomijos, užtikrinant minimalų banko saugumo tinklo paplitimą kitose veiklose.

Iš keturių egzistuojančių organizavimo modelių, apimančių bankines ir nebankines veiklas – (1) visiška integracija, (2) motininis bankas su nebankinėmis dukterinėmis bendrovėmis, (3) motininė holdingo kompanija su nebankiniais filialais ir (4) motininė holdingo kompanija su visišku operaciniu atskirumu – pirmiausia atsisakoma ketvirtos struktūros, kaip pernelyg brangios visuomenei dėl potencialų efektyvumo nuostolių. Visiškoje integracijoje su aukšta saugumo tinklo paplitimo rizika lengvai pasiekiamas pilnas ekonomijos mastas. Todėl siūloma rinktis 2 arba 3 modelius, kuriems taikomi nedideli išipareigojimų apribojimai atsipirks krizių metu. Vis dėlto, jei papildomas korporacijos sudėtingumas neatneša jokios naudos, geriau rinktis 1 modelį.

Tačiau klausimas, kaip geriausiai valdyti 1 modelio banką, taip ir lieka ginčų objektu. Mokslininkas E. Corrigan (1990) įrodinėja, jog bankams leidžiamų veiklų didėjimas didina ir finansinių institucijų priežiūros tinkamumą, apimančią ne tik universalių bankų veiklas, bet ir visas kitas institucijas, užsiimančias tomis veiklomis. Tuo tarpu mokslininkai R. Herring ir A. Santomero (1990) su šia nuomone nesutinka. Pasak jų, tokia plati finansų priežiūros institucijų veikla gali sąlygoti neveiksmingą priežiūrą aukšto konkurencingumo tarptautinėse rinkose. Be to, nagrinėjant finansų priežiūros institucijų patirtus sunkumus kontroliuojant paprastesnes įmones, sunku patikėti, jog jos susitvarkys su tokia sunkia užduotimi. Autoriai tiki, jog koncentruota pagrindinės bankininkystės funkcijos priežiūra bus žymiai efektyvesnė nei viso universalaus banko. Funkcinis, bet ne institucinis,

reguliuojamas uždaro apsaugos tinklų tarp pagrindinių bankininkystės funkcijų. 4 paveiksle pavaizduotas modelis parodo, kaip visa tai turi būti atlikta su indėlių apdraudimu įkeičiant turtą.

Atsižvelgiant į tarptautinės priežiūros harmonizaciją, nenuostabu, jog skirtingos šalys, atsižvelgdamos į istorines, ekonomines ir kitas priežastis, atitinkamai pasirinks skirtingas finansinių konglomeratų organizavimo modelių struktūras. Tačiau nors institucijos ir skirsis, jos vis tiek atliks bendras funkcijas. Tokiu atveju funkcinės priežiūros harmonizacija užtikrins pasaulinės finansų sistemos dinaminį efektyvumą.

2.4. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo metodų tyrimas

Paskutiniiais dešimtmečiais bankininkystės sektorius pasižymi ypač didele globalizacija, liberalizacija ir valstybinio reguliavimo nykimu. Minėti pokyčiais susiję su susijungimo ir išsigijimo procesais, kurių pagrindinis tikslas yra stiprinti bankininkystės konkurentiškumą ir efektyvumą. Todėl labai svarbu įvertinti, ar finansinio konglomerato sudarymas didins tiek jam priklausančių atskirų įmonių, tiek visos korporacijos, veiklos efektyvumą. Tolimesnėse dalyse atliekama veiklos efektyvumo ir jo įvertinimo modelių empirinė analizė.

2.4.1 Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimas kaštų ir pelno funkcijų pagalba

Atsižvelgiant į nagrinėjamą klausimą, formuluojamos trys svarbiausios ekonominio efektyvumo koncepcijos: *kaštų efektyvumas*, *pelno efektyvumas* ir *alternatyvus pelno efektyvumas*. Akivaizdu, jog analizuojant finansinių institucijų efektyvumą, minėtos koncepcijos turi geriausią ekonominę pagrindą, kadangi jos pagrįstos ne tik technologiniu pritaikymu, bet ir ekonomine optimizacija, reaguojant į rinkos kainas ir konkurenciją.

Kaštų efektyvumas matuoja, kiek banko kaštai skiriasi nuo geros praktikos banko kaštų, gaminant tokį patį produktą krepšelį tokiomis pačiomis sąlygomis. Jis išvedamas iš kaštų funkcijos, kurioje kintamieji kaštai priklauso nuo kintamųjų įvesčių kainos, kintamųjų išvesčių kiekio ir visų kitų fiksuotų įvesčių bei išvesčių, aplinkos faktorių, atsitiktinės paklaidos ir efektyvumo. Tokia kaštų funkcija yra aprašoma:

$$C = C(y, w, u_c, v_c); \quad (3)$$

kur C - kintamieji kaštai, w - kintamųjų įvesčių kainų vektorius, y - yra kintamųjų išvesčių kiekių vektorius, u_c - neefektyvumo faktorius, kuris gali pakelti kaštus aukščiau geros praktikos lygio ir v_c -

atsitiktinė paklaida, kuri apjungia klaidos bei sėkmės vertinimą ir laikinai bankams gali sumažinti arba padidinti kaštus.

Neefektyvumo faktorius u_c sujungia paskirtus neefektyvumus, kad būtų optimaliai reaguojama į atitinkamas įvesčių kainas, ir techninius neefektyvumus, kad y gamybai nebūtų sunaudojama per daug išteklių. Siekiant paprasčiau apskaičiuoti efektyvumą, neefektyvumas u_c ir atsitiktinė paklaida v_c yra atskiriami nuo likusios kaštų funkcijos ir abi pusės išreiškiamos per natūrinius logaritmus:

$$\ln C = \ln C(w, y) + u_c + v_c; \quad (4)$$

Išraiška $u_c + v_c$ yra laikoma sudėtine (kombinuota) paklaida, ir visi X-efektyvumo skaičiavimo metodai skiriasi neefektyvumo $\ln u_c$ atskyrimo nuo atsitiktinės paklaidos v_c technikomis. Tuomet banko B kaštų efektyvumas apibrėžiamas kaip santykis tarp kaštų, kuriuos patirtų geriausios praktikos bankas, gamindamas duotą produkcijos lygį ir faktiškai patirtų banko B kaštų.

$$CE^B = \frac{\hat{C}^{\min}}{\hat{C}^B}; \quad (5)$$

Šis kaštų efektyvumo koeficientas apibrėžiamas kaip efektyviai naudojamų kaštų ar išteklių proporcija. Kaštų efektyvumo intervalas yra $[0;1]$. Pavyzdžiui, bankas, kurio kaštų efektyvumas yra 0,8 yra 80% efektyvus arba atitinkamai, nepakankamai panaudoja 25% savo kaštų, palyginus su geros praktikos įmone, tokiomis pačiomis sąlygomis⁹.

Standartinis pelno efektyvumas anksčiau nagrinėto banko B pelno santykis su geriausios praktikos banko pelnu. Šiuo atveju pelno riba vietoje kaštų, apima pelno kintamuosius, o vietoj produkcijos kiekių fiksuoja įvesčių ir išvesčių kainas. Taigi, pelno funkcija atsižvelgia į pajamas, kurias uždirba bankai, kintant tiek įvesčių, tiek išvesčių kiekiams. Standartinė pelno funkcija yra:

$$P = P(p, w, u_p, v_p); \quad (6)$$

čia p - produkcijos kainų vektorius, u_p - pelno neefektyvumas, v_p - pelno atsitiktinė paklaida.

Tuomet banko B standartinis pelno efektyvumas išreiškiamas:

$$SPE^B = \frac{\hat{P}^B}{\hat{P}^{\max}}; \quad (7)$$

⁹ Efektyvumo (E) ir neefektyvumo (IE) santykis išreiškiamas lygybe: $IE=(1-E)/E$. Todėl, kai efektyvumas yra 80%, neefektyvumas atitinkamai bus 25%, o ne 20%. Tačiau šis santykis galioja tik kaštų funkcijai.

Analizuojamo banko pelnas, apskaičiuotas pagal duotą įvesčių ir išvesčių kombinaciją, yra lyginamas su maksimaliu pelnu, kuris galėtų būti gautas iš šios kombinacijos. X-efektyvumas yra vertinamas kaip nuokrypis nuo maksimalaus pelno. Tai geresnis nei kaštų efektyvumo vertinimo modelis, kadangi sujungia kaštų bei pajamų efektyvumą.

Alternatyvaus pelno riba išlaiko tokius pačius išorinius kintamuosius kaip ir kaštų riba, tačiau produkcijos kiekis laikomas priklausomu kintamuoju. Kitaip sakant, šiuo atveju tikimasi, jog produkcijos kainos kils. Tokia struktūra yra naudojama bankuose, kurie turėdami tam tikrą galią rinkoje, gali paveikti kainas. Alternatyvi pelno funkcija yra:

$$P = P(y, w, u_{aP}, v_{aP}); \quad (8)$$

Alternatyvaus pelno funkcijos išraiška labai panaši į pelno funkciją, tik p keičiamas į y , kurio neefektyvumo u_{aP} ir atsitiktinės paklaidos v_{aP} reikšmės yra kitokios. Šiuo atveju, efektyvumas skaičiuojamas kaip skirtumas, tarp nagrinėjamo banko ir geriausios praktikos banko pelno, esant pastoviam išvesčių kiekiui ir kintamoms kainoms. Tokiu būdu alternatyvaus pelno efektyvumo išraiška yra:

$$APE^B = \frac{a\hat{P}^B}{a\hat{P}^{\max}} \quad (9)$$

Mokslininkai A.N. Berger ir L.J. Mester (1997) šį modelį rekomenduoja rinktas tada, kai tenkinama bent viena iš sąlygų:

- jei bankas nesugeba pasiekti optimalaus produkcijos masto;
- jeigu žymiai skiriasi bankinių paslaugų kokybė;
- jei produkcijos rinka veikia netobuloje konkurencijoje ir bankas gali paveikti jos kainas;
- jei produkcijos kainos nėra tiksliai išmatuojamos, tokiu atveju standartinė efektyvumo riba duos blogus rezultatus.

Efektyvumo skaičiavimo technikos nenurodo, kokį efektyvumą geriau pasirinkti. Tačiau daugelis finansinių institucijų, skaičiuodamos parametrinius modelius, taiko kaštų efektyvumą. Vis dėlto, anot mokslininkų I. Isik ir M. Hassan (2002) bei P. Mohamed ir K. Molyneux (2003), pastaraisiais metais didėja susidomėjimas pelno efektyvumu.

Efektyvumas yra labai plati samprata, kuri gali būti pritaikyta daugelyje įmonės veiklų. Mokslininkas C. A. Favero (1995) pateikia dar dvi efektyvumo sąvokos: techninis efektyvumas ir masto efektyvumas. Techninis efektyvumas yra susijęs su produkcijos išvestimis, šiek tiek atsižvelgiant į įvestis: produkcijos planas yra techniškai efektyvus, jei nėra galimybės gaminti tas

pačias išvestis su mažesniu įvesčių kiekiu arba gaminti daugiau išvesčių, su tuo pačiu įvesčių kiekiu. Masto efektyvumas apibrėžiamas kaip santykinė dalis techniškai veiksmingo produkcijos plano formavime. Techninis efektyvumas apima masto ir apimties ekonomijas: efektyvi firma yra ta, kuri siekia optimalaus dydžio.

2.4.2. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumą vertinančių metodų tyrimas

Bendru atveju, skaičiavimo technikos, matuojančios finansinės konglomeracijos veiklos efektyvumą, gali būti skirstomi į dvi dideles grupes:

1. Finansinė santykinė analizė, tirianti finansinius koeficientus;
2. Ekonometrinės procedūros, kurios yra skirstomos į neparametrines ir parametrines.

Finansinės santykinės veiklos analizė, kaip teigia J. Mackevičius ir D. Poškaitė (1998), pagrįsta santykiniais rodikliais, kurių atspirties taškas yra finansinė atskaitomybė. Santykiniai finansiniai rodikliai atspindi finansinių ataskaitų ir jų straipsnių tarpusavio ryšius, pavyzdžiui tarp pelno ir kapitalo, trumpalaikio turto ir trumpalaikių išpareigojimų ir pan. Analizės rezultatai išreiškiami sumomis, santykiais (procentais ar koeficientais). Kiekvienas santykinis rodiklis priskiriamas kuriai nors grupei. Pasaulinėje finansų analizės praktikoje dažniausiai pateikiami pelno maržos, pelningumo, likvidumo, apyvartumo ir stabilumo santykiniai rodikliai. Santykiniai rodikliai apskaičiuoti pasirinktai įmonei palyginami tarp skirtingų įmonės veiklos laikotarpių, fiksuojant finansinės būklės bei veiklos rezultatų pasikeitimus, analizuojant pasikeitimų priežastis, vertinant projekto riziką, galimybes, prognozes. Taip pat šie santykiniai finansiniai rodikliai palyginami su šakos, kuriai priklauso įmonė, santykinų rodiklių vidurkiais. Vertinant įmonės efektyvumą kaštų ir pelno atžvilgiu, mokslininkų J. Maudos ir J. Pastor (2002) nuomone, dažniausiai naudojamas santykis tarp kaštų ir įmonės turto bei pelningumo rodikliai.

Pelningumas – tai pelno santykis su tam tikru įmonės balanso straipsniu, turinčiu ryšį su pelnu. Dažniausiai skaičiuojami nuosavo kapitalo pelningumo ir turto pelningumo rodikliai. Nuosavo kapitalo pelningumas skaičiuojamas kaip veiklos pelno ir nuosavo kapitalo santykis ir parodo, kiek pelno tenka akcininkų investuotam 1 litui. Koks pelningumas yra efektyvus, vienareikšmiai pasakyti negalima. Tam reikia šiuos rodiklius lyginti su alternatyviomis akcininkų lėšų investavimo formomis, kad būtų galima sužinoti, ar verta investuoti į įmonę, ar lėšos atsipirks greitai. Turto pelningumas – tai grynojo pelno ir visų aktyvų vertės santykis. Rodiklis nusako, ar įmonė efektyviai naudoja savo aktyvus, ar iš jų naudojimo gaunamas pelnas.

Ekonometrinės procedūros. Literatūroje dažniausiai naudojami du pagrindiniai neparimetriniai modeliai: duomenų gaubiamoji analizė (*Data Envelopment Analysis* (DEA)) ir laisvos dispozicijos korpusas (*Free Disposal Hull* (FDH)). Šie metodai naudoja specifikacijas, parengtas pagal geriausios praktikos duomenis. Populiariausi parametriniai metodai, vertinantys bankų efektyvumą, yra: stochastinių ribų analizė (*Stochastic Frontier Approaches* (SFA)), pilnų ribų analizė (*Thick Frontier Approach* (TFA)) ir laisvo pasiskirstymo analizė (*Distribution-Free Approach* (DFA)).

Minėti metodai pirmiausia skiriasi nusistatytomis duomenų prielaidomis:

- Geriausios praktikos ribos nustatyta funkcinė forma (griežtesnė parametrinė funkcinė forma ir ne tokia griežta neparimetrinė funkcinė forma);
- ar yra vertinama atsitiktinė paklaida, kuri laikinai gali pakelti arba sumažinti produkcijos vienetų įvestis, išvestis, kaštus ar pelną;
- jei atsitiktinė paklaida egzistuoja, tikėtina neefektyvumo pasiskirstymu (normalusis arba pusiau normalusis), kuris naudojamas neefektyvumo atskyrimui nuo atsitiktinės paklaidos.

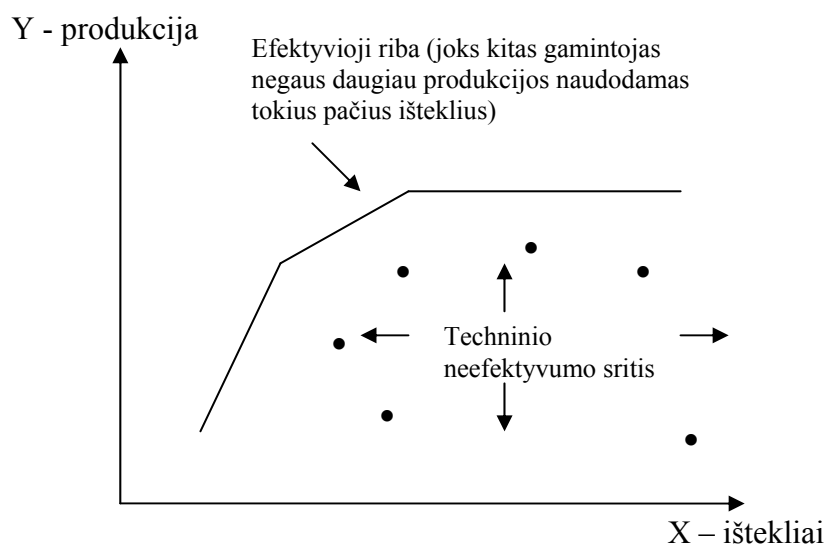
Tokiu būdu efektyvumo matavimo modeliai pirmiausia skiriasi ribos formavimo forma ir prielaidų griežtumu apie pasiskirstymą.

2.4.2.1. Veiklos efektyvumo vertinimo neparimetriniai modeliai

Mokslininkai A. N. Berger ir D.B. Humphrey (1997) kaip pagrindinį neparimetrinių modelių bruožą išskiria atsitiktinės paklaidos nevertinimą. Naudojant šią techniką, daromos tokios prielaidos:

- formuojant ribą neturi būti matuojama paklaida;
- nėra aišku, jog laikini sprendimo priėmimo vienetai vienais metais bus apskaičiuojami tiksliau nei kitais;
- nėra matavimo klaidų, kurios išsautų rezultatų nukrypimus. Bet kurios klaidos, atsiradusios neefektyvių vienetų sąrašė, gali pakeisti išmatuotą efektyvumą.

Duomenų gaubiamoji analizė (toliau tekste vadinama DEA) yra neparimetrinio tiesinio programavimo technika, įvertinanti tiriamajam objektui labiausiai tinkamus įvesties bei išvesties svorius atitinkamų apribojimų atžvilgiu. Efektyvumo rezultatas dažniausiai išreiškiamas skaičiais nuo 0 iki 1. Taikant šį metodą, turi būti nustatomi sprendimo priėmimo vienetai (*decision-making units* (DMU)). Kiekvienas DMU išikvoja kintamas skirtingų įvesčių sumas tam, kad pagamintų skirtingas išvestis. Jei sprendimo priėmimo vieneto reikšmė mažesnė už 1, laikoma, jog jis neefektyviai susijęs su kitais vienetais. Efektyvų DMU aprašo efektyvi riba, kuri vaizduoja pasiektą efektyvumą. Kaip matyti paveiksle, efektyvi riba tarsi apgaubia neefektyvius taškus (žr. 7 pav.)

7 pav. Įvesčių – išvesčių efektyvioji riba (Šaltinis: Odeck J.(2000))

Remiantis D. Celov ir kt. (2001) mokslinė studija, modelis suteikia vienareikšmį kiekybinį efektyvumo įvertinimą ir leidžia išvengti būtinybės iš anksto apibrėžti tinkamus įvesties ir išvesties parametrų santykių tiesinio darinio svorius. Taigi pagrindinė idėja yra tokia: *Tiriamą objekto* (TO) efektyvumas apskritai yra apskaičiuojamas visų TO-ų atžvilgiu. Efektyviai dirbantys tiriamieji objektai sudaro tiesinio apvalkalo (efektyvumo aibės) kraštą, todėl bet koks TO-as yra ant arba žemiau efektyvumo aibės krašto. Formuluojamas matematinio programavimo uždavinys, kuris suteikia galimybę nustatyti fiksuotam TO-ui labiausiai tinkamus įvesties bei išvesties svorius atitinkamų apribojimų atžvilgiu.

DEA taip pat yra sąvokų ir metodologijų šaltinis, kurios šiuo metu yra sujungtos į kelis modelius. Tarp daugybės DEA modelių, dažniausiai naudojami yra CCR modelis, BCC modelis ir NIRS modelis. Pirmasis DEA modelis buvo CCR proporcijų modelis (Charnes, Cooper, Rhodes, 1978), kuris objektyviai įvertina bendrąjį efektyvumą ir identifikuotus neefektyvumus. CCR modelis apskaičiuoja efektyvumą remiantis pastoviosios grąžos prielaida (*constant returns-to-scale*, CRS). Matematinis Banker ir kt., (1984) modelis BCC yra DEA modelio formulavimas, esant kintamosios grąžos (*variable return-to-scale*, VRS) prielaidai, leidžia pašalinti nepageidaujamas paklaidas ir ištirti grąžos efektą. CCR ir BCC rezultatų palyginimas leidžia išvelgti TO-ų galimo neefektyvumo priežastis. NIRS modelis identifikuoja didėjančios, mažėjančios ar pastovios grąžos sritis, kuriose funkcionuoja objektai.

Taigi, DEA analizė leidžia palyginti įvairių įvesčių/išvesčių situacijų efektyvumą, įvertinant kiekvieną sprendimo priėmimo vienetą (DMU) ir išmatuoti jų charakteristikas apgaubiant paviršiu geriausios praktikos vienetais. Vienetai, kurie nepatenka ant viršutinės paviršiaus ribos apibūdinami kaip neefektyvūs. Tokiu būdu metodas leidžia išmatuoti santykinį efektyvumą.

Laisvos dispozicijos korpusas (toliau tekste vadinama FDH) buvo pasiūlytas mokslininko D. Derins ir kt. (1984), atsižvelgiant į tai, jog DEA, nagrinėjanti hipotezes apie duomenų išgaubtumą, įvertina tik labai ribotą produkcijos kompleksą. EDH metodo autoriai teigia, jog produkcijos komplekto riba yra tiesiog laisvos dispozicijos korpuso duomenų komplekto riba. Griežtas disponavimas įvestimis ir išvestimis yra palaikomas taip pat kaip ir kintamojoje gražoje, tačiau čia nepriimamos išgaubtumo hipotezės. Šiame metode lyginant įvestis ir išvestis nustatoma dominuojančių taškų riba. Stebėjimas laikomas neefektyviu, jeigu jis nedominuoja kitų stebėjimų atžvilgiu. Dominavimas čia suprantamas kaip galimybė gaminti daugiau produkcijos su mažesnėmis įvestimis. Dėl tos priežasties, dominuojantis stebėjimas laikomas efektyviu. Atliekant vertinimą, kiekvienam neefektyviam stebėjimui neišvengiamai daro poveikį vienas ar keli stebėjimai.

Pastebima, jog FDH metodologija ypač tinkama ryškiausių neefektyvumo atvejų atskleidimui, kadangi labai kategoriškai matuoja neefektyvumą. Kiekvienam veiksniai įmanoma surasti į jį panašų etaloninį veiksnį, su kuriuo jis yra lyginimas. Tokiu atveju, didelis dėmesys kreipiamas į efektyvumo trūkumą ir paklaidas.

Situacija, kai nėra pakankamo kiekio panašių veiksnų („porų“) su kuriais duotas vienas veiksnys gali būti palygintas, vadinama efektyvumo trūkumu. Tai susiję su informacijos stoka, kuri leistų atlikti reikiamus palyginimus. Efektyvumo trūkumo sąvoka taikoma tiek žemesnio išlaidų lygio veiksniams, tiek aukštesnės vertės veiksniams, turintiems bent vieną išvesties indikatorių. Tokia išmėtytų poslinkių FDH technikos kraštutinė forma sąlygoja nesugebėjimą palyginti produkcijos vienetų, tokiu būdu suformuodama rimtą šio modelio trūkumą.

Neparametrinės paklaidų ribos iš esmės yra apibrėžiamos kaip įvesčių/išvesčių matuojamosios erdvės ekstremalios reikšmės. Todėl paklaidų arba netipiškų stebėjimų, kurie žymiai išsiskiria iš kitų duomenų, pasirodymas gali smarkiai paveikti efektyvumo skaičiavimus. Todėl yra reikalingas kruopštus tikrinimas, ar vertinimo klaidos neįtakoja nukrypimo. Tačiau kai vieną kartą įsitikinama duomenų grupės patikimumu, tokio tipo informacija gali būti labai vertinga.

Moksliniai darbai, nagrinėjantys FDH statistines ypatybes (A. Kneip ir kt. (1998), L. Simar ir P. Wilson. (2000)) teigia, jog daryti teisingas išvadas įmanoma naudojantis arba asimptotiniais rezultatais arba pradinių įkelčių priemonėmis. Mokslininkai L. Simar ir P. Wilson (2000) savo apžvalgoje pristato detalią neparametrinių įvertinimų statistinių ypatybių analizę kintamoje aplinkoje. Pagaliau, FDH įvertinimuose, kaip ir kituose neparametriniuose matuose, dėl jų lėto konvergencijos tempo, patiriamos matavimo paklaidos.

Mokslininko T.C. Koopmans (1951) veiklos analizė yra pagrindas daugelio ekonominių teorijų, analizuojančių efektyvumą. Joje produkcijos technologijos veiklos vienetai charakterizuojami kaip aibė įvesčių $x \in R_+^p$ naudojama pagaminti aibei išvesčių $y \in R_+^q$. Šiame kontekste produkcijos aibė yra techniškai pagrįstos $(x; y)$ kombinacijos aibė. Ji apibrėžiama:

$$\Psi = \{(x; y) \in \mathfrak{R}_+^{p+q} \mid x \text{ gamina } y\} \quad (10)$$

Apibrėžta aibė dažniausiai naudojama įvesčių ir išvesčių laisvo disponavimo prielaidoms priimti, kai $(x; y) \in \Psi$, tada $(x'; y') \in \Psi$, kur $x' \geq x$ ir $y' \leq y$.

Skaičiuojant efektyvumą, svarbu nustatyti Ψ ribas. Pavyzdžiui, nagrinėjant įvesčių aspektu, $(x; y)$ lygmenyje funkcionuojančio vieneto efektyvumas dažniausiai įvertinamas naudojant Farrell–Debreu matą:

$$\theta(x; y) = \inf\{\theta \mid \theta x, y \in \Psi\} \quad (11)$$

Kai $(x; y)$ yra aibės Ψ viduje, $\theta(x; y) \leq 1$ proporcingai mažėjant įvesčių vienetams, veikiantiems $(x; y)$ lygmenyje, turėtų būti pasiektas efektyvumas. Vienetams, pagaminantiems išvesčių lygmenį y , atitinkama radialinio efektyvumo riba įvesčių erdvėje yra suformuojama iš taškų, kurių efektyvumas lygus 1. Tada ši riba yra apibūdinama kaip aibė $(x^\circ(y), y) \in \Psi$, kur $x^\circ(y) = \theta(x; y)x$ yra ant ribos esanti radialinė $(x; y)$ projekcija, įvesčių srityje.

Nagrinėjant išvesčių aspektu, Farrell–Debreu matas, įvertinantis $(x; y)$ lygmenyje funkcionuojančio vieneto efektyvumą, bus apibrėžtas:

$$\lambda(x; y) = \sup\{\lambda \mid (x; \lambda y) \in \Psi\} \quad (12)$$

Čia $\lambda(x; y) \geq 1$ reiškia proporcingą išvesčių didėjimą. Efektyvi riba susideda iš taškų, kurių $\lambda(x; y) = 1$.

Empirinėse studijose aibė Ψ , kaip ir efektyvių taškų skaičius, yra nežinoma. Taigi, ekonometrijos uždavinys yra įvertinti jų kiekius iš produkcijos vienetų $X = \{(X_i, Y_i) \mid i = 1, \dots, n\}$ atsitiktinės atrankos. Šio uždavinio sprendimą pirmasis pasiūlė Farrell (1957) ir nuo tada literatūroje pateikiama daugybė skirtingų sprendimo metodų.

Neparametriniai modeliai yra ypatingai patrauklūs, kadangi nepriklauso nuo griežtų duomenų generavimo proceso (*data generating process DGP*) hipotezių. Patys populiariausi metodai yra pagrįsti įverčių apsupimu, remiantis Farrell požiūriu. Deprins ir kt., (1984) stebėjimų aibei Ψ įvertinti siūlo FDH:

$$\hat{\Psi}_{FDH} = \{(x; y) \in \mathfrak{R}_+^{p+q} \mid y \leq Y_i, x \geq X_i, i = 1, \dots, n\} \quad (13)$$

Išgaubtas $\hat{\Psi}_{FDH}$ horizontas padėjo pamatus Ψ skaičiavimui pagal duomenų gaubiamąją analizę (DEA), žinomą kaip tiesinis programavimo metodas pagal Charnes ir kitus (1978):

$$\hat{\Psi}_{DEA} = \{(x; y) \in \mathfrak{R}_+^{p+q} \mid y \leq Yi; x \geq \sum_{i=1}^n y_i X_i, \text{ kai } (y_1, \dots, y_n) \text{ ir } \sum_{i=1}^n y_i = 1; y_i \geq 0, i = 1, \dots, n\} \quad (14)$$

Tai yra mažiausia laisvos dispozicijos išgaubtumo aibė, apimanti visus duomenis. Konkrečiu atveju atitinkami efektyvumo rezultatai gaunami identifikuojant nežinomuosius $\hat{\Psi}$ ir Ψ .

2.4.2.2. Veiklos efektyvumo vertinimo parametriniai modeliai

Parametrinių metodų formavimo pagrindinis trūkumas, lyginant su neparimetriniais metodais, yra jų sudėtinga ribos formos nustatymo struktūra. Tačiau jie atsižvelgia į atsitiktinę paklaidą, kuri sąlygoja matavimo paklaidos nustatymą, laikinų kaštų svyravimų numatymą ir neefektyvumo paklaidos detalizavimą. Taikant parametrinius metodus, svarbiausias uždavinys yra pasirinkti geriausią būdą, kaip atskirti atsitiktinę paklaidą nuo neefektyvumo, kai dar nei vienas iš jų nėra išmatuotas. Tarpusavyje parametriniai metodai skiriasi tokių būdų pasirinkimo prielaidomis. Parametriniuose metoduose bankas laikomas neefektyviu, jeigu jo kaštai yra aukštesni arba pelnas yra žemesnis už geriausios praktikos banką, prieš tai pašalinus atsitiktinę paklaidą.

Stochastinių ribų analizėje (toliau tekste vadinama SFA) Kai \ln reiškia natūrinį logaritmą, C_i – banko i patirtus kaštus, y_i, w_i ir B_i atitinkamai pažymi banko i produkcijos lygio, įvesčių kainų ir kaštų funkcijos parametrų vektorius, stochastinė riba bendra atveju gali būti aprašyta:

$$\ln C_i = \ln C(y_i; w_i; B_i) + \varepsilon_i \quad (15)$$

Kur neefektyvumas u_i ir atsitiktinė paklaida v_i yra kombinuotos paklaidos ε_i sudedamosios dalys:

$$\varepsilon_i = u_i + v_i \quad (16)$$

Kadangi stochastinė riba vaizduoja minimalius produkcijos kaštus, neefektyvumo išraiška u_i pridedama prie atsitiktinės paklaidos. Bankai, kurių mažas u_i , bus arčiau ribos. Skaičiuojant stochastinę pelno funkciją, u_i bus neigiamas, kadangi pelnas nukris žemiau stochastinės pelno ribos.

Neefektyvumas u_i ir atsitiktinė paklaida v_i yra identifikuojami priimant aiškias prielaidas apie jų pasiskirstymus: ar atsitiktinė paklaida v_i pasiskirsto simetriškai (normalusis pasiskirstymas) ar neefektyvumas u_i – nesimetriškai (pusiau normalusis pasiskirstymas).

Dviejų pasiskirstymų parametrai yra įvertinami ir gali būti naudojami bankų neefektyvumo skaičiavimui. Bankai dažniausiai naudoja J. Jondrow i kitų (1982) pasiūlytą normaliojo-pusiau-normaliojo pasiskirstymo stochastinę ribą, kuri išreiškiama kaip u_i sąlyginis pasiskirstymas duotajai ε_i .

$$E\left(\frac{u_i}{\varepsilon_i}\right) = \frac{\sigma_u \sigma_v}{\sigma} \left[\frac{\phi\left(\frac{\varepsilon_i \lambda_C}{\sigma}\right)}{\Phi\left(\frac{\varepsilon_i \lambda_C}{\sigma}\right)} + \frac{\varepsilon_i \lambda_C}{\sigma} \right] \quad (17)$$

ir

$$E\left(\frac{u_i}{\varepsilon_i}\right) = \frac{\sigma_u \sigma_v}{\sigma} \left[\frac{\phi\left(\frac{\varepsilon_i \lambda_P}{\sigma}\right)}{\Phi\left(\frac{\varepsilon_i \lambda_P}{\sigma}\right)} - \frac{\varepsilon_i \lambda_P}{\sigma} \right] \quad (18)$$

čia C ir P atitinkamai reiškia kaštus ir pelną, $\varepsilon_i = u_i + v_i$, σ parodo kintamųjų u_i ir v_i standartinį nuokrypį, $\lambda = \frac{\sigma_u}{\sigma_v}$, $\phi(\cdot)$ yra standartinio normaliojo pasiskirstymo tankumas ir $\Phi(\cdot)$ yra standartinis normalusis pasiskirstymas. Ženklų skirtumai parodo, jog neefektyvūs bankai kaštų atžvilgiu yra išsidėstę virš, o pelno atžvilgiu – žemiau atitinkamų ribų.

Tačiau SFA metodo pasiskirstymo prielaidos yra tik sutartinės. Mokslininkų P. Bauer ir D. Hancock (1993) bei A.N. Berger (1993) teigimu, jog nevaržomi neefektyvumai dažniau pasiskirsto pagal simetrinius normaliuosius pasiskirstymus nei pagal pusiau normaliuosius pasiskirstymus. Taip pat nagrinėjant duomenis susiduriama su potencialia problema – daugeliu atvejų SFA prielaidos neprognozuoja kombinuotos paklaidos nukrypimų.

Laisvo pasiskirstymo modelis (toliau tekste vadinamas DFA) gali būti naudojamas, kai pasiekiami sąrašiniai duomenys ir nereikalaujama griežtų prielaidų apie pasiskirstymą. Šis metodas teigia, jog kiekviena įmonė turi pagrindinį (arba vidutinį) efektyvumą, kuris laikui bėgant išlieka pastovus. Tuo tarpu atsitiktinės paklaidos laikui bėgant išsilygina. Šiuo atveju kaštų ar pelno funkcija yra apskaičiuojama kiekvienam periodui iš sąrašinės duomenų grupės.

Kombinuota paklaida ε_i kiekvienoje atskiroje regresijoje susideda iš neefektyvumo u_i ir atsitiktinės paklaidos v_i , tačiau atsitiktinis komponentas v_i laikui bėgant išsilygina t.y. artėja prie 0.

Todėl visų banko regresijų kombinuotų paklaidų vidurkis, $\hat{\varepsilon}_i$, bus vertinamas pagal neefektyvumo išraišką u_i .

$$\hat{u}_i = \hat{\varepsilon}_i = \frac{1}{T} \sum_t u_i \quad (19)$$

Gauti \hat{u}_i rezultatai kiekviename banke yra naudojami apskaičiuojant jo pagrindinį efektyvumą.

$$EEF_i = \exp(\ln \hat{u}_{\min} - \ln \hat{u}_i) = \frac{\hat{u}_{\min}}{\hat{u}_i} \quad (20)$$

Pagal mokslininką A. DeYoung (1997), šiame modelyje prielaidų apie paklaidos sudedamąsias dalis tikslingumas priklauso nuo studijuojamo laikotarpio trukmės. Jei pasirinktas laikotarpis yra per trumpas, atsitiktinės paklaidos gali neišsilyginti. Tokiu atveju atsitiktinė paklaida bus priskirta prie neefektyvumo. Jei dėl valdymo pokyčių bei kitų aplinkybių pasirinktas periodas yra per ilgas, įmonės pagrindinis efektyvumas tampa nebe toks reikšmingas.

Pilnų ribų analizė (toliau tekste vadinama TFA) naudoja tokią pačią skaičiavimo techniką kaip ir SFA, tačiau jos pagrindu laikoma regresija, apskaičiuota naudojant tik geriausius duomenų grupės taškus – tuos, kurie yra žemiausių vidutinių kaštų kvartilėse, tam tikro dydžio klasėse¹⁰. Mokslininkų A.N. Berger and D.B. Humphrey (1991) analizėje skaičiavimo parametriniai įverčiai yra naudojami pasirinktos duomenų aibės visų įmonių geriausios praktikos kaštams gauti. Teigiama, jog bankai, kurie yra žemiausių vidutinių kaštų kvartilėje, palaiko aukštesnį už vidutinį efektyvumą ir formuoja „pilnąją ribą“. Atskiros kaštų funkcijos skaičiuojamos abiem grupėms.

TFA teigia, jog numatyti nukrypimai, atsirandantys aukščiausių ir žemiausių kvartilių viduje, reprezentuoja atsitiktinę paklaidą, o nukrypimai, atsiradę tarp aukščiausių ir žemiausių vidutinių kaštų kvartilių, reprezentuoja neefektyvumus. Tokiu atveju neefektyvumai skiriasi tarp aukščiausių ir žemiausių kvartilių, o atsitiktinės paklaidos egzistuoja šių kvartilių viduje. Tokiu būdu neefektyvumų matas yra įterpiamas į numatomų kaštų skirtumą tarp aukščiausių ir žemiausių kaštų kvartilių.

$$C_{Q1i} = C_1(y_{Q1i}; w_{Q1i}; B_{Q1}) + v_{Q1i}$$

$$C_{Q4i} = C_4(y_{Q4i}; w_{Q4i}; B_{Q4}) + v_{Q4i}$$

¹⁰ Pirmiausia, bankai yra sugrupuojami į 8 turto klases, tada įvertinamas kiekvienos klasės vidutiniai kaštai. Kiekvienos turto grupės bankai, kurių vidutiniai kaštai yra žemiausi, formuoja duomenų pogrupį, naudojamą „pilnos ribos“ apskaičiavimui kiekvieniems metams atskirai ir visiems metams kartu. Minėta procedūra užtikrina, jog į skaičiavimą yra įtraukiamas vienodas bankų skaičius iš visų turto klasių.

$$\%INEFF = \frac{[\hat{C}_4(y_{Q4}; w_{Q4}; \hat{B}_{Q4}) - \hat{C}_1(y_{Q1}; w_{Q1}; \hat{B}_{Q1})]}{\hat{C}_1(y_{Q1}; w_{Q1}; \hat{B}_{Q1})} \quad (21)$$

Daugeliu atvejų, TFA vertindama efektyvumą skirtumus tarp aukščiausių ir žemiausių vidutinių kaštų kvartilių, parodo bendrą viso efektyvumo lygį, tačiau nevertina visų individualių įmonių efektyvumo. Todėl, norint palyginti šio metodo rezultatus su kitais ribų metodais, reikia kiekvienam bankui kiekvienu periodu atskirai skaičiuoti efektyvumą.

Teorinė analizė, atlikta aukščiau, siūlo detalias patikrintas hipotezes, susijusias su konglomeracijos kaštų ir pelno efektais ir konkurencinius jų įgyvendinimus. Nors daugelis studijų analizuoja kaštų efektyvumą ir tik nedaugelis jį lygina su pelno ar pajamų efektyvumu, tik mokslininkai A. N. Berger ir L. J. Mester (1997) pateikia tos pačios JAV bankų imties kaštų efektyvumo, pelno efektyvumo ir alternatyvaus pelno efektyvumą lyginimą, naudodamas parametrinius metodus. Pagal autorius, parametrinių ribų modeliuose reikia priimti pasiskirstymo prielaidas, kurias, daugeliu atveju, yra sutartinės. Be to, mokslininkų P. Bauer ir D. Hancock (1993) bei A.N. Berger (1993) studijos parodė, jog tikrasis neefektyvumą pasiskirstymas, lyginant su įvestais pasiskirstymais (pvz., pusiau normalusis pasiskirstymas), dažniausiai yra simetriškesnis. Net jeigu duomenų prieinamumas ir leidžia naudotis technikomis, nereikalaujančiomis griežtų prielaidų apie pasiskirstymą, jos apskaičiuoja tik vienos firmos efektyvumą duotam laikotarpiui, o tai reiškia prielaidą, jog įmonės nekeičia savo vadovavimo stiliaus per nagrinėjamą periodą. Minėta prielaida tampa vis rizikingesnė periodui ilgėjant. Neparimetrinių technikų naudojimas efektyvumo įvertinimui nereikalauja priimti jokių pasiskirstymo prielaidų. Be to, priešingai nei duomenų technikos, jos išvengia laiko dimensijų problemų, neįtraukdamos jų į efektyvumo pasiskirstymo funkciją. Taip pat šios technikos nevertina paklaidos tikimybės, nes jos egzistavimas gali iškreipti rezultatus. Mokslininkų A.N. Berger ir L. J. Mester (1997) nuomone, neparimetrinio metodo DEA vienas iš trūkumų yra tas, jog jis ignoruoja kainas ir įvertina tik techninį, bet ne kaštų neefektyvumą. Tačiau Ispanijos mokslininkai J. Maudos ir J. Pastor (2002) su šiuo teiginiu nesutinka tvirtindami, jog daugybė studijų nagrinėja kaštų efektyvumą, į skaičiavimus įtraukdami įvesčių kainas.

Atlikus Europos, JAV ir Japonijos finansinio konglomerato sąvokos analizę, bendru atveju galima teigi, jog finansiniu konglomeratu yra vadinamas bendrai valdomas subjektas, sudarytas iš dviejų ar daugiau skirtingai reglamentuojamų finansinių institucijų, teikiančių bankininkystės, draudimo ar investicines paslaugas. Atsižvelgiant į regioninius skirtumus ir tarptautinės priežiūros harmonizaciją, pasaulyje pastebimos trys pagrindinės finansinio konglomerato organizavimo formos: Europoje – universali bankininkystė, Japonijoje – motininė – dukterinė bendrovė, Amerikoje – holdingo kompanija. Tokiu atveju svarbu įvertinti, kuri finansinio konglomerato sudarymo

organizacinė forma optimaliausiai didins tiek jam priklausančių atskirų įmonių, tiek visos korporacijos, veiklos efektyvumą. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo metodologijos tyrimas atliekamas kaštų ir pelno funkcijų pagalba, taikant tradicinę finansinę santykinę analizę bei neparametrines ir parametrines ekonometrines procedūras. Įvertinus minėtų procedūrų privalumus ir trūkumus, daugeliu atvejų, neparametrinių technikų naudojimas yra daug patrauklesnė alternatyva nei parametrinės technikos, nes jos efektyvumo įvertinimui nereikalauja priimti jokių pasiskirstymo prielaidų, išvengia laiko dimensijų problemų, ir nevertina paklaidos tikimybės. Paskutinėje darbo dalyje pasirinkta tyrimo metodika bus praktiškai naudojama finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo vertinimui pasauliniame ir Lietuvos kontekste.

3. FINANSINIŲ KONGLOMERATŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO TYRIMAS IR REZULTATAI

3.1. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimo metodologija

Ekonominiu požiūriu, finansinių konglomeratų formavimas bus naudingas tuomet, kai kaštų ir pajamų efektai, kombinuojant įvairias finansines veiklas, bus teigiami. Konsoliduotos pajamos didės, kai didės tas pajamas generuojančios kombinuotos institucijos mastas. Finansinių konglomeratų operaciniai kaštai bus mažesni nei specializuotų finansinių institucijų, jei integracija realizuos operacinę sinergiją, pvz., per masto ir apimties ekonomiją. Dėl reputacijos bei rinkos jėgos efektų gali sumažėti finansavimo kaštai. Tuo remiantis, galima suformuluoti pagrindinį tyrimo tikslą, objektą ir laikotarpį:

Tyrimo tikslas – naudojant neparimetrinio modelio DEA skaičiavimo techniką, įvertinti finansinių konglomeratų veiklos efektyvumą per kaštų, standartinio pelno ir alternatyvaus pelno funkcijas pasauliniame ir Lietuvos kontekste.

Tyrimo objektas – pasauliniame kontekste - didžiausi pasaulio finansiniai konglomeratai, su skirtingomis organizacinėmis struktūromis, Lietuvos kontekste – Lietuvos komerciniai bankai.

Tyrimo laikotarpis – 2006 metai.

Atsižvelgiant į pagrindinį darbo tikslą ir antroje dalyje atliktą empirinę analizę, kaštų ir pelno efektyvumo indeksų įvertinimui bus naudojama neparimetrinė DEA technika. Riba bus gauta analizuojamos imties tiesinėmis efektyvių rezultatų kombinacijomis. Nors kaštų efektyvumo vertinimas neparimetrinių technikų priemonėmis yra plačiai paplitusi procedūra, pelno efektyvumas minėtu būdu retai kada skaičiuojamas. Šioje dalyje bus naudojami trys neparimetriniai DEA modeliai: gerai žinomas ir plačiai naudojamas kaštų efektyvumo vertinimo modelis, mokslininko R. Färe ir kt. (1997) nagrinėjamas modelis standartinio pelno efektyvumo skaičiavimui ir naujasis mokslininkų J.Maudos ir J. Pastor (2002) modelis, įvertinantis alternatyvaus pelno efektyvumą.

Iliustruojant neparimetrinę metodologiją, įvertinančią kaštų efektyvumą CE, teigiama, jog egzistuoja N firmų ($i=1, \dots, N$), kurias:

- pagamina išvesčių $y_i = (y_{i1}, \dots, y_{iq}) \in \mathfrak{R}_{q++}$ vektorių q , ir kurias parduoda kainomis $r_i = (r_{i1}, \dots, r_{iq}) \in \mathfrak{R}_{q++}$
- sunaudoja įvesčių $x_i = (x_{i1}, \dots, x_{ip}) \in \mathfrak{R}_{p++}$ vektorių p , už kurias sumoka kainomis $w_i = (w_{i1}, \dots, w_{ip}) \in \mathfrak{R}_{p++}$

Įmonės j kaštų efektyvumas bus apskaičiuotas, išsprendus linijinio programavimo lygtį:

$$\begin{aligned}
& \text{Min} \sum_p w_{pj} x_{pj} \\
& \text{s.t.} \sum_i \lambda_i y_{iq} \geq y_{jq} \quad \forall q \\
& \sum_i \lambda_i x_{ip} \leq x_{jp} \quad \forall p \\
& \sum_i \lambda_i = 1; \lambda_i \geq 0; i = 1, \dots, N
\end{aligned} \tag{22}$$

Lygtis $x_j^* = (x_{j1}^*, \dots, x_{jp}^*)$ atitinka įvesčių paklausos vektorių, kuris duotomis įvesčių kainomis minimizuoja kaštus ir yra gaunamas iš įmonių, kurios sunaudodamos tiek pat arba mažiau išteklių pagamina panašų produkcijos kiekį, tiesinės kombinacijos. Jeigu tokia hipotetinė firma turėtų tokį patį įvesties kainos vektorių kaip ir firma j , jos kaštai būtų $C_j^* = \sum w_{pj} x_{pj}^*$, kurie bus mažesni arba lygūs įmonės j kaštams $C_j = \sum w_{pj} x_{pj}$. Tokiu atveju firmos j kaštų efektyvumas bus apskaičiuojamas:

$$CE_j = \frac{C_j^*}{C_j} = \frac{\sum_p w_{pj} x_{pj}^*}{\sum_p w_{pj} x_{pj}} \tag{23}$$

Kur $CE_j \leq 1$ parodo santykį tarp minimalių kaštų C_j^* - susijusių su kaštus minimizuojančiu įvesties vektoriumi x_j^* - ir nustatytų įmonės j kaštų C_j .

Įmonės j standartinis pelno efektyvumas apskaičiuojamas panašiai kaip ir kaštų efektyvumas, išsprendžiant Färe ir kitų (1997) pasiūlytą tiesinio programavimo uždavinį:

$$\begin{aligned}
& \text{Max} \sum_q r_{qj} y_{qj} - \sum_p w_{pj} x_{pj} \\
& \text{s.t.} \sum_i \lambda_i y_{iq} \geq y_{jq} \quad \forall q \\
& \sum_i \lambda_i x_{ip} \leq x_{jp} \quad \forall p \\
& \sum_i \lambda_i = 1; \lambda_i \geq 0; i = 1, \dots, N
\end{aligned} \tag{24}$$

Išvesčių vektorius $y_j^* = (y_{j1}^*, \dots, y_{jq}^*)$ ir įvesčių paklausos vektorius $x_j^* = (x_{j1}^*, \dots, x_{jp}^*)$, pagal duotas išvesčių r ir įvesčių w kainas, maksimizuoja pelną. Riba paformuojama iš įmonių, gaminančių

tiek pat produkcijos tokiomis pačiomis arba mažesnėmis kainomis, tiesinės kombinacijos. Jei tokios hipotetinės firmos įvesčių ir išvesčių kainos sutaptų su nagrinėjamos firmos j , jos pelnas $P_j^* = \sum r_{qj} y_{qj}^* - \sum w_{pj} x_{pj}^*$ būtų aukštesnis arba lygus firmos j pelnui $P_j = \sum r_{qj} y_{qj} - \sum w_{pj} x_{pj}$. Išsprendus ankstesnę lygtį, standartinis pelno efektyvumas įmonei j apskaičiuojamas:

$$SPE_j = \frac{P_j}{SP_j^*} = \frac{\sum_q r_{qj} y_{qj} - \sum_p w_{pj} x_{pj}}{\sum_q r_{qj} y_{qj}^* - \sum_p w_{pj} x_{pj}^*} \quad (25)$$

Kur SPE_j yra santykis tarp apskaičiuoto pelno P_j ir maksimalaus pelno SP_j^* , susijusio su įmonės j pelną maksimizuojančiu išvesčių gamybos vektoriumi y_j^* ir įvesčių paklausa x_j^* .

Pagaliau, įmonės j alternatyvus pelno efektyvumas gali būti įvertintas atsižvelgiant į Maudos ir Pastor (2002) pasiūlytą tiesinio programavimo uždavinį:

$$\begin{aligned} & \text{Max} R_j - \sum_p w_{pj} x_{pj} \\ & \text{s.t.} \sum_i \lambda_i R_i \geq R_j \\ & \sum_i \lambda_i y_{iq} \geq y_{jq} \quad \forall q \\ & \sum_i \lambda_i x_{ip} \leq x_{jp} \quad \forall p \\ & \sum_i \lambda_i = 1; \lambda_i \geq 0; i = 1, \dots, N \end{aligned} \quad (26)$$

Pajamos R_j^* ir įvesčių paklausa $x_j^* = (x_{j1}^*, \dots, x_{jp}^*)$, maksimizuoja pelną, esant įvesčių kainoms w . Sprendimas gaunamas iš įmonių, pagaminančių tą patį produkcijos kiekį, sunaudojant mažiau arba tiek pat įvesčių ir gaunant lygias arba didesnes už j firmos pajamas. Alternatyvus pelno efektyvumas apskaičiuojamas:

$$APE_j = \frac{P_j}{AP_j^*} = \frac{R_j - \sum_p w_{pj} x_{pj}}{R_j^* - \sum_p w_{pj} x_{pj}^*}; \quad (27)$$

Kur APE_j parodo santykį tarp apskaičiuoto pelno P_j ir maksimalaus pelno AP_j^* , susijusio su maksimizuojančiomis firmos j pelną maksimaliomis pajamomis ir įvesčių poreikiu x_j^* .

Tyrimo duomenys gaunami iš bankų balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitų. Skaičiavimams atlikti naudojami kintamieji:

1. dvi išvestys: y_1 = pelną atnešantis turtas¹¹ ir y_2 = vertybinių popierių portfelis;
2. išvesčių kainos: r_1 = palūkanų ir kitos operacinės pajamos / y_1 ; r_2 = vertybinių popierių grąža / y_2
3. Įvestys: x_1 = indėliai ir kitos lėšos; x_2 = darbuotojų skaičius; x_3 = akcinis kapitalas
4. Įvesčių kainos: w_1 = finansiniai kaštai / x_1 ; w_2 = personalo kaštai / x_2 ; w_3 = amortizacija ir kiti administraciniai kaštai / x_3

Modeliuojant finansines firmas pagal modelį išvestis parodo banko turtas, o įvestis – banko įsipareigojimai. Aprašant kintamuosius, į kaštų sąvoka įeina tiek finansiniai, tiek operaciniai kaštai. Pelno ribos atveju, pelningumas prilyginamas veiklos pelnui, kadangi jis parodo tipinių bankinių veiklų pelną.

3.2. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimo rezultatai pasauliniame kontekste

Efektyvumo tyrimui buvo pasirinkti trys didžiausi, apytiksliai vienodas pajamas iš turto gaunantys, pasaulio finansiniai konglomeratai, skirtingai organizuojantys savo valdymo struktūras: Vokietijos bankas (*Deutsche Bank AG*), Mizuho finansinė grupė (*Mizuho Financial Group, Inc*) ir Amerikos bankas (*Bank of America Corporation*).

Deutsche Bank AG yra tarptautinis Vokietijos bankas, atliekantis operacijas visame pasaulyje. Bankas yra vienas iš didžiausių investicinių bankų pasaulyje pagal gaunamas pajamas ir pelną. Pagal savo veiklos organizavimo formą bankas priskiriamas universaliai bankininkystei – banko struktūrą sudaro trys grupės divizionai: korporacinis ir investicinis bankas (*Corporate and Investment Bank CIB*), privačių klientų ir turto valdymas (*Private Clients and Asset Management PCAM*) ir korporacinės investicijos (*Corporate Investments CI*).

Mizuho Financial Group, Inc., kitaip vadinama *MHFG*, ra viena iš galingiausių finansinių paslaugų kompanijų pasaulyje. Kompanijos nebankinės dukterinės bendrovės yra tiesiogiai pavaldžios pagrindinei bendrovei – bankui, kuriam priklauso Mizuho korporacinis bankas, Mizuho bankas ir Mizuho kreditas ir bankininkystė. Mizuho grupė, remdamasi savo Verslo Portfelio strategija, organizacijos veiklą skirsto į tris pasaulinio masto grupes: pasaulinė korporacinė grupė (*Global Corporate Group*), pasaulinė mažmeninės prekybos grupė (*Global Retail Group*) ir pasaulinė turto

¹¹ Finansinis tarpininkavimas, kreditinės investicijos, gryniesi pinigai ir indėliai banke bei fiksuotos įplaukos

valdymo grupė (*Global Asset and Wealth Group*). Pagal minėtą strategiją, toks grupinis skirstymas padeda įmonei efektyviau prisitaikyti prie individualių vartotojų poreikių.

Bank of America Corporation pagal indėlių apimtį yra didžiausias komercinis bankas Jungtinėse Amerikos valstijose ir didžiausia tokio tipo kompanija pasaulyje. Korporacija per holdingo kompaniją, kuriai priklauso bankas ir nebankinės dukterinės bendrovės, valdo kitas dukterines bendroves trijuose verslo segmentuose: pasaulinė vartotojų ir smulkaus verslo bankininkystė (*Global Consumer and Small Business Banking*), pasaulinė korporacinė ir investicinė bankininkystė (*Global Corporate and Investment Banking*) bei turto ir investicijų valdymas (*Wealth and Investment Management*).

Kaip jau minėta, informacija, reikalinga skaičiavimams atlikti, yra finansinių konglomeratų 2006 m. metinėse ataskaitose (žr. 6 – 11 priedus). Kadangi *MHFG* ir *Bank of America Corporation* duomenis pateikia JAV doleriais, *Deutsche Bank AG* duomenys eurais bus konvertuojami į Amerikos dolerius pagal 2007 sausio 2d. nustatytą euro ir JAV dolerio kursą, kai 1EUR = 1,327669USD (žr. 5 priedą).

Nagrinėjant pasirinktus finansinius konglomeratus, neatsižvelgiama į rinkų skirtumus, kurie galėtų šiek tiek pakoreguoti duomenis. Pasaulinių finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimą pagal kaštus, standartinį ir alternatyvų pelną galima suskirstyti į šiuos etapus:

1 etapas. Tyrimui reikalingų kintamųjų aprašymas ir optimalių reikšmių nustatymas.

2 etapas. Finansinių konglomeratų kaštų efektyvumo, standartinio pelno efektyvumo ir alternatyvaus pelno efektyvumo įvertinimas.

3 etapas. Gautų rezultatų palyginimas su finansiniais santykiniais rodikliais.

1 etapas. Tyrimui reikalingų kintamųjų aprašymas ir optimalių reikšmių nustatymas.

Finansinių konglomeratų efektyvumo tyrimui reikalinga informacija pateikiama 3 lentelėje, kurios paskutiniame stulpelyje išrenkama optimali reikšmė: išvesčių optimali reikšmė yra didžiausias pasirinktos imties rezultatas, o įvesčių – mažiausias.

3 lentelė

Finansinių konglomeratų kintamųjų aprašymas ir optimalios reikšmės nustatymas

Kintamasis	Kintamojo apibūdinimas	Deutsche Bank	MHFG	Bank of America	Optimali reikšmė*
y_1	Paskolos ir kitas pelną uždirbantis turtas, mln.USD	951.685	765.063	900.907	951.685
y_2	Vertybiniai popieriai, mln.USD	357.253	394.539	328.324	394.539
x_1	Indėliai, mln.USD	542.727	701.175	693.497	542.727
x_2	Darbuotojų skaičius	68849	45758	203000	45758
x_3	Akcinis kapitalas, mln.USD	43.558	40.904	135.272	40.904
r_1	Pajamos / y_1	0,1069	0,0415	0,1299	

3 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Kintamasis	Kintamojo apibūdinimas	Deutsche Bank	MHFG	Bank of America	Optimali reikšmė*
r_2	Vertybinių popierių grąža / y_2	0,0015	0,0029	-0,0013	
w_1	Sumokėtos palūkanos / x_1	0,1182	0,0106	0,0634	
w_2	Išlaidos personalui / x_2	0,2636	0,1019	0,0897	
w_3	Kitos išlaidos / x_3	0,1894	0,2772	0,1285	
R_j	Pajamos	101.747	31.771	117.017	117.017
Bendri kaštai, mln.USD	$= \sum w_p x_p$	90.522	23.427	79.591	
Standartinis pelnas, mln.USD	$= \sum r_q y_q - \sum w_p x_p$	11.766	9.495	45.935	
Alternatyvus pelnas, mln.USD	$P_j = R_j - \sum w_{pj} x_{pj}$	11.225	8.344	37.426	

Saltinis: Deutsche Bank annual report 2006, Mizuho Financial Group, Inc. annual report 2006, Bank of America annual report 2006

Iš lentelės matyti, jog *Deutsche Bank AG* patirdamas didžiausius kaštus (90.522 mln.USD) ir *MHFG* patirdamas mažiausius (23.427 mln.USD), uždirba beveik vienodą pelną. Holdingo kompanijos valdoma *Bank of America Corporation*, generuodama 79.591 mln.USD kaštus, uždirba didžiausią standartinį (45.935 mln.USD) ir alternatyvų (37.426 mln.USD) pelną, lyginant su kitais imties konglomeratais.

2 etapas. Finansinių konglomeratų kaštų efektyvumo, standartinio pelno efektyvumo ir alternatyvaus pelno efektyvumo įvertinimas.

Kaštų efektyvumo įvertinimui naudojama neparimetrinio modelio DEA technika reikalauja į skaičiavimus įvesti hipotetinę įmonę, kuri, esant panašiam įvesčių kiekiui y_1 ir y_2 , sunaudotų mažiausiai įvesčių x_1^* , x_2^* ir x_3^* . Nagrinėjamu atveju įvesčių paklausos vektorių p galima išreikšti $x^* = (x_{1DB}, x_{2MHFG}, x_{3MHFG})$, kur x_{1DB} - mažiausia *Deutsche Bank AG* indėlių ir kitų piniginių lėšų reikšmė, lygi 542.727 mln.USD; x_{2MHFG} - Japonijos finansinio konglomerato darbuotojų skaičius, lygus 45758, x_{3MHFG} - *MHFG* reikšmė, parodanti mažiausią kapitalo sumą, lygią 40.904 mln.USD.

Skaičiuojant finansinių konglomeratų standartinį pelno efektyvumą, išvesčių vektorių $y^* = (y_{1DB}, y_{2MHFG})$ ir įvesčių paklausos vektorių $x^* = (x_{1DB}, x_{2MHFG}, x_{3MHFG})$ maksimizuoja pelną. Čia y_{1DB} yra didžiausia *Deutsche Bank AG* paskolų ir kito pelną uždirbančio turto reikšmė, lygi 951.685 mln.USD; o y_{2MHFG} - Japonijos kampanijos vertybiniai popieriai, lygūs 394.539 mln.USD.

Alternatyvus pelno efektyvumas pagal Maudos ir Pastor (2002) yra vertinamas pagal didžiausią pajamų R_{AB}^* kiekį, kurią gauna *Bank of America Corporation* ir kuris lygus 117.017 mln.USD bei

įvesčių paklausą $x^* = (x_{1DB}, x_{2MHFG}, x_{3MHFG})$. Tokiu atveju galima apskaičiuoti optimalias finansinių konglomeratų kaštų, standartinio ir alternatyvaus pelno reikšmes ir pagal įvertinti finansinių konglomeratų kaštų efektyvumą (žr. 4 lent.).

4 lentelė

Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumas

Kintamasis	Kintamojo apibūdinimas	Deutsche Bank	MHFG	Bank of America
Optimalūs kaštai, mln.USD	$C_j^* = \sum w_{pj} x_{pj}^*$	83.933	21.749	43.792
Kaštų efektyvumas	$CE_j = \frac{C_j^*}{C_j}$	0,9272	0,9284	0,5502
Optimalus standartinis pelnas, mln.USD	$SP_j^* = \sum r_{qj} y_{qj}^* - \sum w_{pj} x_{pj}^*$	18.411	18.923	79.288
Standartinio pelno efektyvumas	$SPE_j = \frac{P_j}{SP_j^*}$	0,6390	0,5018	0,5793
Optimalus alternatyvus pelnas, mln.USD	$AP_j^* = R_j^* - \sum w_{pj} x_{pj}^*$	33.084	95.268	73.225
Alternatyvaus pelno efektyvumas	$APE_j = \frac{P_j}{AP_j^*}$	0,3393	0,0876	0,5111

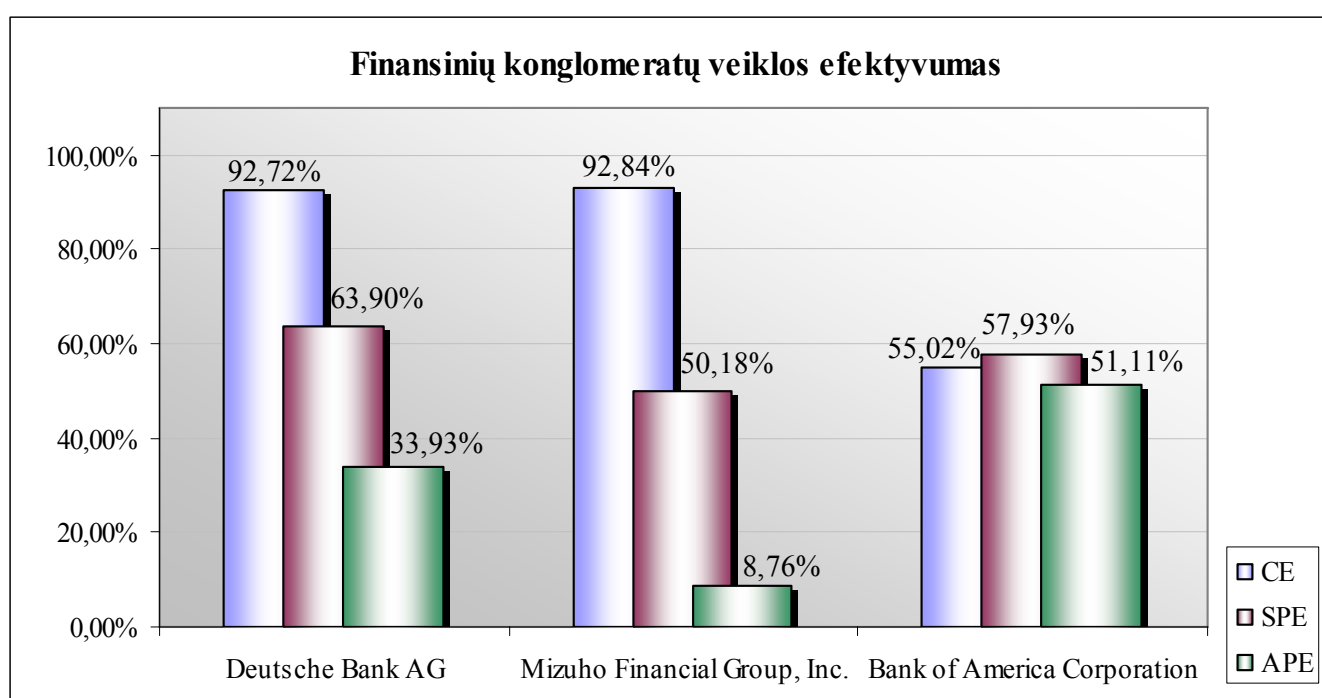
Kuo kaštų efektyvumas arčiau 1, tuo organizacija efektyviau paskirsto savo kaštus ir yra arčiau optimalios kaštų efektyvumo ribos. Atlikti skaičiavimai lentelėje rodo, jog universalios bankininkystės atstovas *Deutsche Bank AG* ir motininė – dukterinė kompanija *MHFG* efektyviai pakirsto savo kaštus ir nuo geros praktikos konglomerato atitinkamai atsilieka tik 0,0728 ir 0,0716 punkto. *Bank of America Corporation* kaštų efektyvumo reikšmė (0,5502) žymiai atsilieka nuo kitų pasaulinių konglomeratų. Toks mažas. Amerikos finansinio konglomerato kaštų efektyvumas gali būti paaiškinamas kaip gero ir patogaus amerikietiško gyvenimo kaina, kadangi Amerikos bankas ypač didelę dalį išlaidų skiria personalui, kvalifikacijai, marketingui, telekomunikacijoms ir pan.

SPE_j rodo apskaičiuoto konkrečios įmonės pelno P_j ir geriausios praktikos įmonės pelno SP_j^* santykį. Didžiausias pelno efektyvumas (63,90 proc.) pasiekiamas *Deutsche Bank AG* praktikoje, tačiau *MHFG* ir *Bank of America Corporation* atsilieka nežymiai ir atitinkamai sudaro 50,18 proc. ir 57,93 proc.

Alternatyvaus pelno riba išlaiko tokius pačius išorinius kintamuosius kaip ir kaštų riba, tačiau čia produkcijos kiekis laikomas priklausomu kintamuoju. Tokiu atveju efektyviausią pelną 51,11 proc. gauna holdingo kompanija *Bank of America Corporation*, kadangi čia neįvertinamos patirtos išlaidos.

MHFG alternatyvaus pelno efektyvumas, dėl mažo įplaukų srauto, siekia vos 8,76 proc., todėl galima teigti, jog šios finansinės grupės alternatyvus pelnas yra neefektyvus.

Aptarta situacija, kai lyginami trijų pasaulio finansinių konglomeratų, su skirtingomis organizavimo struktūromis, efektyvumai kaštų, standartinio pelno ir alternatyvaus pelno atžvilgiu, pavaizduota grafiškai 8 paveiksle. Iš jo matyti, jog kaštų atžvilgiu efektyviausiai veikia *MHFG* (92,84 proc.) ir nuo jo vos 0,12 proc. atsilieka Vokietijos *Deutsche Bank AG*. Standartinio pelno atžvilgiu visi trys finansiniai konglomeratai veikia panašiam lygyje. Tuo tarpu alternatyvaus pelno atžvilgiu pirmauja *Bank of America Corporation*, pasiekdama 51,11 proc. reikšmę.

8 pav. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumas

Berger ir Mester (1997) pastebi, jog kai standartinio pelno efektyvumo lygis yra aukštesnis nei alternatyvaus pelno, tai reiškia rinkos jėgos egzistavimą nustatant kainas arba bankinių produktų kokybės skirtumus. Todėl galima daryti išvadą, jog visose nagrinėjamose rinkose šis reiškinys egzistuoja: stipriausiai pasireiškia *MHFG* atveju, kai skirtumas tarp standartinio ir alternatyvaus pelno yra didžiausias (41,42 proc.), o silpniausiai - *Bank of America Corporation*, su 6,82 proc. reikšme.

Norint palyginti bendrą finansinių konglomeratų veiklos efektyvumą, gauti rezultatai pagal užimamą vietą reitinguojami, I vietai suteikiant 3 balų svorį, II – 2 balų svorį, o III vietai – 1 balo svorį (žr.5 lent.)

Finansinių konglomeratų bendro efektyvumo įvertinimas pagal DEA metodiką

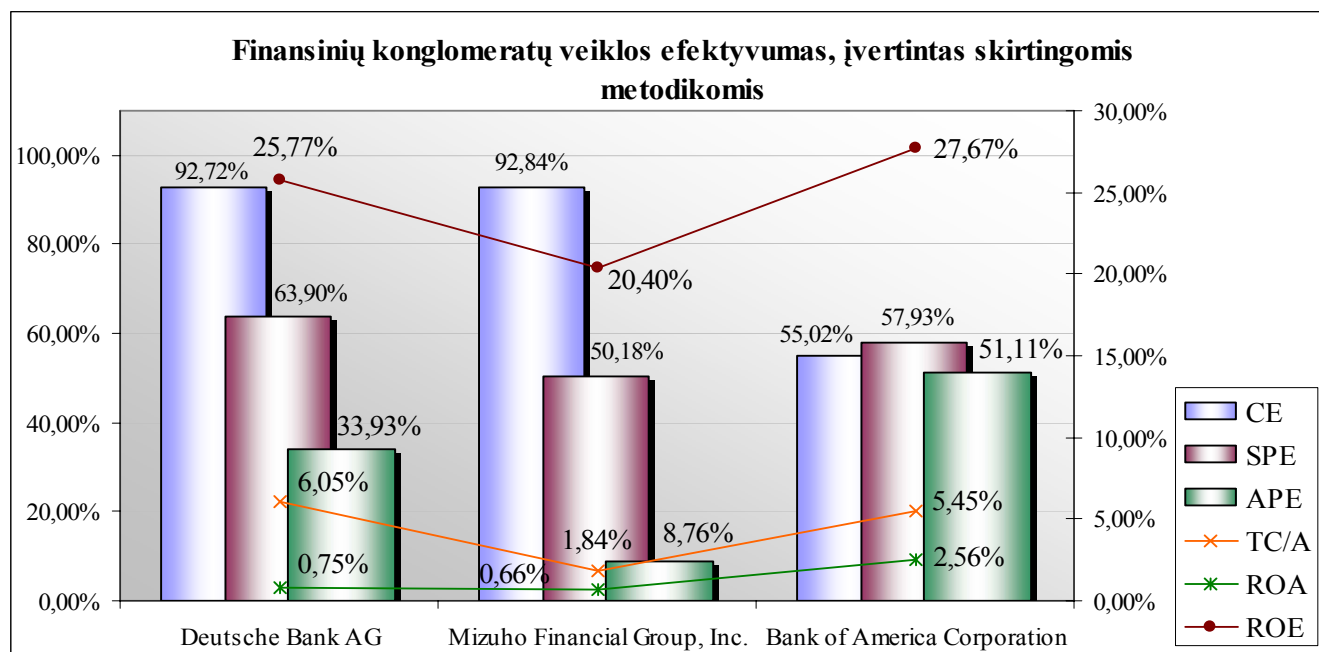
	I vieta	II vieta	III vieta	Bendras balų skaičius
Kaštų efektyvumas	U, MD		H	
Standartinio pelno efektyvumas	U	H	MD	
Alternatyvaus pelno efektyvumas	H	U	MD	
Universali bankininkystė	6	2	0	8
Motininė - dukterinė bendrovė	3	0	2	5
Holdingo kompanija	3	2	1	6

čia U – universali bankininkystė, MD – motininė – dukterinė bendrovė, H – holdingo kompanija.

Įvertinus reitingavimo rezultatus matyti, jog efektyviausia finansinio konglomerato forma yra universali bankininkystė (8 balai), o neefektyviausia – motininė – dukterinė bendrovė (5 balai).

3 etapas. Gautų rezultatų palyginimas su finansiniais santykiniais rodikliais.

Tyrimo rezultatus, gautus taikant neparimetrinį DEA modelį, tikslinga palyginti su kitos, taip pat efektyvumą vertinančios finansinės santykinės analizės, metodikos gautais tyrimo rezultatais, kurie pavaizduoti 9 paveiksle.

9 pav. Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumas, įvertintas skirtingomis metodikomis

Didžiausias kaštų efektyvumas, vertinamas abejomis metodikomis, yra Japonijos *MHFG* finansinio konglomerato. Pagal finansinę santykinę analizę, 1 turto litas sunaudoja 1,84 ct. kaštų, o

pagal DEA tai reiškia 92,84 proc. kaštų efektyvumą, lyginant su geros praktikos finansiniu konglomeratu. Tačiau metodikos pateikia skirtingus kaštų efektyvumo tyrimo rezultatus *Deutsche Bank AG* ir *Bank of America Corporation* atžvilgiu. Finansinė santykinė analizė rodo, jog pastarieji finansiniai konglomeratai turėtų generuoti panašiu kaštų lygiu 1 turto litui: *Deutsche Bank AG* – 6,05 proc. ir *Bank of America Corporation* – 5,45 proc. Tuo tarpu pagal DEA, Vokietijos finansinis konglomeratas, kaip ir Japonijos, žymiai skiriasi nuo Amerikos finansinės organizacijos.

Standartinio ir alternatyvaus pelno efektyvumo atveju, skirtingų metodologijų pateikiami rezultatai taip pat šiek tiek skiriasi. Kai finansinė santykinė analizė pelningiausiu finansiniu konglomeratu vienareikšmiškai laiko *Bank of America Corporation* (turto ir nuosavybės pelningumo rodikliai aukščiausi ir atitinkamai lygūs 27,67 proc. ir 2,56 proc.), DEA metodu apskaičiuotas standartinio pelno efektyvumas tarp konglomeratų žymiai nesiskiria. Tačiau DEA su finansine santykinė analize sutinka alternatyvaus pelno efektyvumo atžvilgiu, kai pastaroji reikšmė *Bank of America Corporation* siekia 51,11 proc. yra aukščiausia nagrinėjamoje imtyje. Reikia pabrėžti, jog vieninteliame iš nagrinėjamų finansinių konglomeratų *Bank of America Corporation* kaštų efektyvumas yra žemesnis už standartinio pelno efektyvumą. Tokia situacija reiškia, jog aukštesnius kaštus, atsiradusius dėl geresnės paslaugų kokybės, padengia aukštesnės pajamos.

Finansinių konglomeratų bendras veiklos efektyvumo įvertinimas pagal santykinius rodiklius atliekamas juos reitinguojant, kai I vietai suteikiamas 3 balų svoris, II – 2 balų svoris, ir III vietai – 1 balo svoris (žr.6 lent.)

6 lentelė

Finansinių konglomeratų bendro efektyvumo įvertinimas pagal santykinę analizę

	I vieta	II vieta	III vieta	Bendras balų skaičius
TC/A	MD	H	U	
ROA	H	U	MD	
ROE	H	U	MD	
Universali bankininkystė	0	4	1	5
Motininė - dukterinė bendrovė	3	0	2	5
Holdingo kompanija	6	2	0	8

Kaip matyti iš finansinės analizės gautų rangavimo rezultatų 6 lentelėje, efektyviausiai veikia holdingo kompanija (8 balai), o universalios bankininkystės ir motininės – dukterinės bendrovės bendras veiklos efektyvumas yra vienodas. Tokiu atveju galima daryti išvadą, jog skirtingos efektyvumo vertinimo metodologijos pateikia skirtingus bendrus veiklos efektyvumo vertinimo rezultatus, kuriems didžiausią įtaką darė skirtumai kaštų efektyvumo vertinimuose.

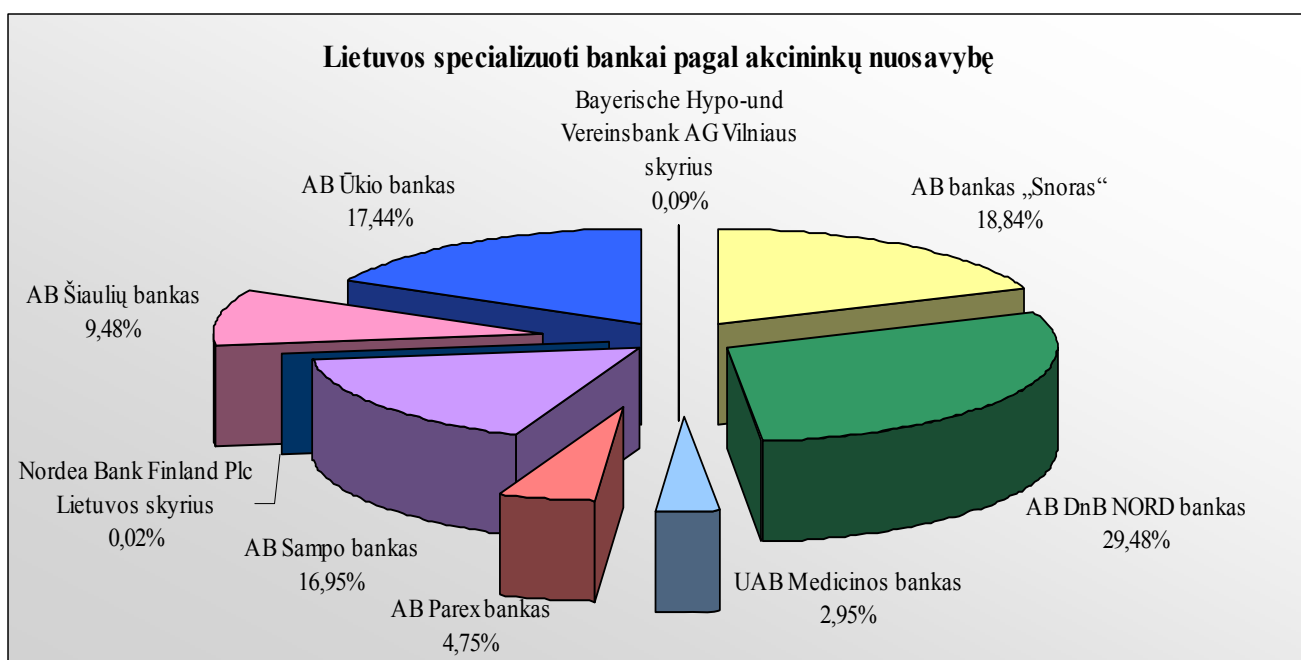
3.3. Finansinių grupių veiklos efektyvumo tyrimo rezultatai Lietuvos kontekste

Atlikus finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimą pasauliniu mastu ir gavus atitinkamus rezultatus, įdomu įvertinti Lietuvoje veikiančių finansinių grupių veiklos efektyvumą, naudojant tą pačią metodologiją. Šiuo atveju daroma prielaida, jog Lietuvos finansinės grupės, atitinkančios LR įmonių, priklausančių finansiniam konglomeratui, papildomos priežiūros įstatymo (2005) 9 d. 4 punkta: „bent viena grupės įmonė teikia paslaugas draudimo sektoriuje ir bent viena grupės įmonė teikia paslaugas bankų ar investicinių paslaugų sektoriuose“ yra Lietuvos finansinės grupės - konglomeratai.

Lietuvos centrinio banko duomenimis, 2006 m. šalyje veikė 9 bankai ir 2 užsienio skyriai. Pagal 12 priede pateiktą šių bankų dukterinių bendrovių specifiką, nustatoma šių kreditinių bankų organizavimo forma. Bankai, kurie valdo investicines ir, būtinai, draudimo dukterines bendroves yra priskiriami universalios bankininkystės finansinėms grupėms – konglomeratams, o bankai, kurių valdomos dukterinės bedrovės draudimine veikla neužsiima, priskiriami specializuotos bankininkystės grupei. Iš atliktos analizės matyti, jog Lietuvoje veikia du universalios bankininkystės finansiniai konglomeratai: SEB grupė ir Hansa grupė. Kiti bankai, nevykdydami jokios draudiminės veiklos, priskiriami specializuotų bankų organizavimo formai.

Atliekant specializuotų bankų analizę pagal akcininkų nuosavybę, iš pagrindinės imties tikslinga eliminuoti „Nordea Bank Lietuva“ ir HVB Vilniaus skyrių, kadangi jų akcinis kapitalas, lyginant su kitais Lietuvos bankais, nesudaro nei 1 procento (žr. 10 pav.). Be to, minėti skyriai, veikiantys kaip Nordea Bank Finland Plc ir UniCredit Group filialai Lietuvoje, nėra atskiri juridiniai asmenys. Kaip teigiama Verslo žinių priede „Bankininkystė ir draudimas“ (2007), tokių bankų skyrių finansinė informacija publikavimui parengta pagal Tarybos direktyvos 89/117/EEC ir Lietuvos banko reikalavimus. Joje pateikti skyrių 2006 metų pajamų ir sąnaudų straipsniai bei skyriams 2006 m. gruodžio 31 d. tenkantys turto, išsipareigojimų ir nebalansiniai straipsniai. Straipsniai parengti tik publikavimo tikslais ir neatspindi skyrių, kaip atskirų juridinių asmenų. Todėl publikuojami straipsniai nėra skirti visais teisingais atžvilgiais teisingai atspindėti 2006 m. gruodžio 31 d. finansinę būklę bei 2006 metų veiklos rezultatus pagal Tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus.

Iš žemiau pateikto 10 paveikslo matyti, kad Lietuvos specializuotų bankų rinka pagal akcinį kapitalą išsiskiria į dvi grupes: maži specializuoti bankai, kurių nuosavybė bendroje visų bankų nuosavybėje sudaro iki 15 proc., ir dideli specializuoti bankai, kurių nuosavybė bendroje visų specializuotų bankų nuosavybėje sudaro nuo 15 proc. ir daugiau. Tam, kad būtų gautas tikslesnis rezultatas, tyrime šios dvi grupės atskiriamos ir nagrinėjamos atskirai.

10 pav. Lietuvos specializuoti bankai pagal akcininkų nuosavybę 2006 gruodžio 31d.
(Šaltinis: Lietuvos bankų asociacija)

Lietuvoje veikiančių specializuotų grupių ir finansinių grupių - konglomeratų veiklos efektyvumo tyrimas pagal kaštus, standartinį ir alternatyvų pelną galima skirstomas į šiuos etapus:

- 1 etapas.** Mažų specializuotų bankų Lietuvoje efektyvumo tyrimas;
- 2 etapas.** Didelių specializuotų bankų Lietuvoje efektyvumo tyrimas;
- 3 etapas.** Finansinių grupių – konglomeratų Lietuvoje efektyvumo tyrimas;
- 4 etapas.** Visų Lietuvoje veikiančių bankų veiklos efektyvumo palyginimas, vertinant skirtingomis metodikomis;
- 5 etapas.** Lietuvoje veikiančių finansinių grupių veiklos efektyvumo palyginimas, vertinant skirtingomis metodikomis.

1 etapas. Mažų specializuotų bankų Lietuvoje efektyvumo tyrimas.

Bendra efektyvumo tyrimui reikalinga informacija pateikiama 7 lentelėje, kurios paskutiniame stulpelyje išrenkama optimali reikšmė: išvesčių optimali reikšmė yra didžiausias pasirinktos imties rezultatas, o įvesčių – mažiausias.

7 lentelė

Lietuvos mažų specializuotų bankų kintamųjų aprašymas ir optimalios reikšmės nustatymas

Kintamasis	AB "Medicinos bankas"	AB "Parex bankas"	AB "Šiaulių bankas"	Optimali reikšmė*
y_1	369.140	543.795	1.062.820	1.062.820
y_2	39.083	122.174	175.559	175.559

7 lentelės tęsinys kitame puslapyje

7 lentelės tęsinys

Kintamasis	AB "Medicinos bankas"	AB "Parex bankas"	AB "Šiaulių bankas"	Optimali reikšmė*
x_1	279.005	634.623	1.094.233	279.005
x_2	467	340	515	340
x_3	48.286	76.866	187.369	48.286
r_1	0,0855	0,0917	0,1126	
r_2	0,0097	0,0068	0,0040	
w_1	0,0268	0,0240	0,0270	
w_2	22,1649	37,3294	37,5340	
w_3	0,1657	0,1507	0,0994	
R_j	31.577	49.853	119.651	119.651
Bendri kaštai, tūkst.LTL	25.829	39.519	67.497	
Standartinis pelnas, tūkst.LTL	6.126	11.161	52.848	
Alternatyvus pelnas, tūkst.LTL	5.748	10.334	52.154	

Šaltinis: AB „Medicinos bankas“ metinė ataskaita 2006, AB „Parex bankas“ metinė ataskaita 2006, AB „Šiaulių bankas“ metinė ataskaita 2006

Pagal pateiktą Lietuvos mažų specializuotų bankų kintamųjų aprašymą ir optimalios reikšmės nustatymą, galima apskaičiuoti šios grupės veiklos efektyvumą kaštų, standartinio pelno ir alternatyvaus pelno atžvilgiu. Skaičiavimo rezultatai pateikiami 8 lentelėje.

8 lentelė

Lietuvos mažų specializuotų bankų veiklos efektyvumas

Kintamasis	AB "Medicinos bankas"	AB "Parex bankas"	AB "Šiaulių bankas"	Bendras efektyvumas
Optimalūs kaštai, tūkst.LTL	23.014	26.670	25.094	
Kaštų efektyvumas	89,10%	67,49%	37,18%	64,59%
Optimalus standartinis pelnas, tūkst.LTL	69.600	71.953	95.251	
Standartinio pelno efektyvumas	8,80%	15,51%	55,48%	26,60%
Optimalus alternatyvus pelnas, tūkst.LTL	96.637	92.981	94.557	
Alternatyvaus pelno efektyvumas	5,95%	11,11%	55,16%	24,07%

Iš gautų rezultatų lentelėje matyti, jog aukščiausias kaštų efektyvumas 89,10 proc. nagrinėjamoje grupėje yra AB „Medicinos bankas“, tuo tarpu tiek standartinio pelno tiek alternatyvaus pelno efektyvumo atžvilgiu geriausiai veikia AB „Šiaulių bankas“. Bendras mažų specializuotų bankų kaštų efektyvumas siekia 64,59 proc., standartinio pelno efektyvumas – 26,60 proc. ir alternatyvaus pelno efektyvumas – 24,07 proc.

2 etapas. Didelių specializuotų bankų Lietuvoje efektyvumo tyrimas.

Bendra Lietuvos didelių specializuotų bankų efektyvumo tyrimui reikalinga informacija pateikiama 9 lentelėje, kurios paskutiniame stulpelyje išrenkama optimali reikšmė: išvesčių optimali reikšmė yra didžiausias pasirinktos imties rezultatas, o įvesčių – mažiausias.

9 lentelė

Lietuvos didelių specializuotų bankų kintamųjų aprašymas ir optimalios reikšmės nustatymas

Kintamasis	AB "Ūkio bankas"	AB bankas "Snoras"	AB "DnB NORD bankas"	AB "Sampo bankas"	Optimali reikšmė*
y_1	2.100.864	4.483.843	7.011.264	4.216.321	7.011.264
y_2	660.909	1.850.262	560.426	305.945	1.850.262
x_1	2.691.640	5.620.859	6.425.744	3.994.353	2.691.640
x_2	572	1949	1086	474	474
x_3	386.235	318.826	472.678	271.520	271.520
r_1	0,071448	0,084569	0,0529	0,0435	
r_2	0,005462	-0,00037	0,0024	-0,0024	
w_1	0,013079	0,02126	0,0211	0,0110	
w_2	54,84091	42,06054	56,4420	55,4536	
w_3	0,163517	0,282242	0,1805	0,1241	
R_j	150.150	379.195	370.759	183.571	379.195
Bendri kaštai, tūkst.LTL	129.728	291.462	282.294	104.026	
Standartinis pelnas, tūkst.LTL	23.984	87.049	89.788	78.818	
Alternatyvus pelnas, tūkst.LTL	20.422	87.733	88.465	79.545	

Šaltinis: AB „Ūkio bankas“ metinė ataskaita 2006, AB bankas „Snoras“ metinė ataskaita 2006, AB „DnB NORD bankas“ metinė ataskaita 2006, AB „Sampo bankas“ metinė ataskaita 2006

Iš lentelėje pateiktos duomenų suvestinės apie Lietuvos didelių specializuotų bankų kintamuosius ir optimalią reikšmę galima apskaičiuoti didelių specializuotų bankų, veikiančių Lietuvos rinkoje, optimalias bendrų kaštų, standartinio pelno ir alternatyvaus pelno sumas ir įvertinti atitinkamus efektyvumus (žr. 10 lent.) Gauti didelių specializuotų bankų analizės rezultatai rodo, jog kaštų efektyvumas šioje grupėje aukščiausias t.y. 81,40 proc. yra AB „Ūkio bankas“. Neefektyviausiai kaštus paskirsto AB „DnB Nord bankas“, kurio efektyvumas sudaro 37,49 proc. Bendras grupės efektyvumo lygis - 56,43 proc.

Lietuvos didelių specializuotų bankų veiklos efektyvumas

Kintamasis	AB "Ūkio bankas"	AB bankas "Snoras"	AB "DnB NORD bankas"	AB "Sampo bankas"	Optimali reikšmė*
Optimalūs kaštai, tūkst.LTL	105.596	133.859	105.843	63.374	
Kaštų efektyvumas	81,40%	45,93%	37,49%	60,92%	56,43%
Optimalus standartinis pelnas, tūkst.LTL	405.450	458.394	269.284	237.487	
Standartinio pelno efektyvumas	5,92%	18,99%	33,34%	33,19%	22,86%
Optimalus alternatyvus pelnas, tūkst.LTL	273.599	245.336	273.352	315.821	
Alternatyvaus pelno efektyvumas	7,46%	35,76%	32,36%	25,19%	25,19%

Standartinio ir alternatyvaus pelno efektyvumai tarp Lietuvos didelių specializuotų bankų, priešingai nei mažų specializuotų bankų, skiriasi. Čia didžiausią standartinio pelno efektyvumą pasiekimas AB „DnB Nord bankas“ (33,34 proc.) ir AB "Sampo bankas" (33,19 proc.), o alternatyvaus pelno efektyvumas - AB bankas "Snoras" (35,76%) ir AB „DnB Nord bankas“ (32,36 proc.).

3 etapas. Finansinių grupių – konglomeratų Lietuvoje efektyvumo tyrimas

Naudojant tą pačią metodiką kaip ir Lietuvos specializuotų bankų efektyvumo tyrimui, reikalinga informacija pateikiama 11 lentelėje.

Lietuvos finansinių grupių – konglomeratų kintamųjų aprašymas

Kintamasis	Hansa Grupė	SEB Grupė	Optimali reikšmė*
y_1	14.986.813	18.192.090	18.192.090
y_2	2.129.858	2.334.982	2.334.982
x_1	15.075.057	17.585.930	15.075.057
x_2	3087	1904	1.904
x_3	1.086.916	1.508.311	1.086.916
r_1	0,0561	0,0645	
r_2	0,0238	-0,0055	
w_1	0,0162	0,0198	
w_2	55,7894	74,8808	
w_3	0,1238	0,2035	
R_j	840.621	1.172.936	1.172.936
Bendri kaštai, tūkst.LTL	550.550	797.317	
Standartinis pelnas, tūkst.LTL	340.865	362.803	
Alternatyvus pelnas, tūkst.LTL	290.071	375.619	

Šaltinis: Hansa Grupės metinė ataskaita 2006, SEB Grupės metinė ataskaita 2006

Pagal pateiktą Lietuvoje veikiančių finansinių grupių – konglomeratų kintamųjų aprašymą ir optimalios reikšmės nustatymą, galima apskaičiuoti šios grupės optimalius kaštus ir pelną, bei įvertinti kaštų, standartinio pelno ir alternatyvaus pelno efektyvumą tiek kiekvieno banko, tiek visos nagrinėjamos grupės atžvilgiu (žr. 12 lent).

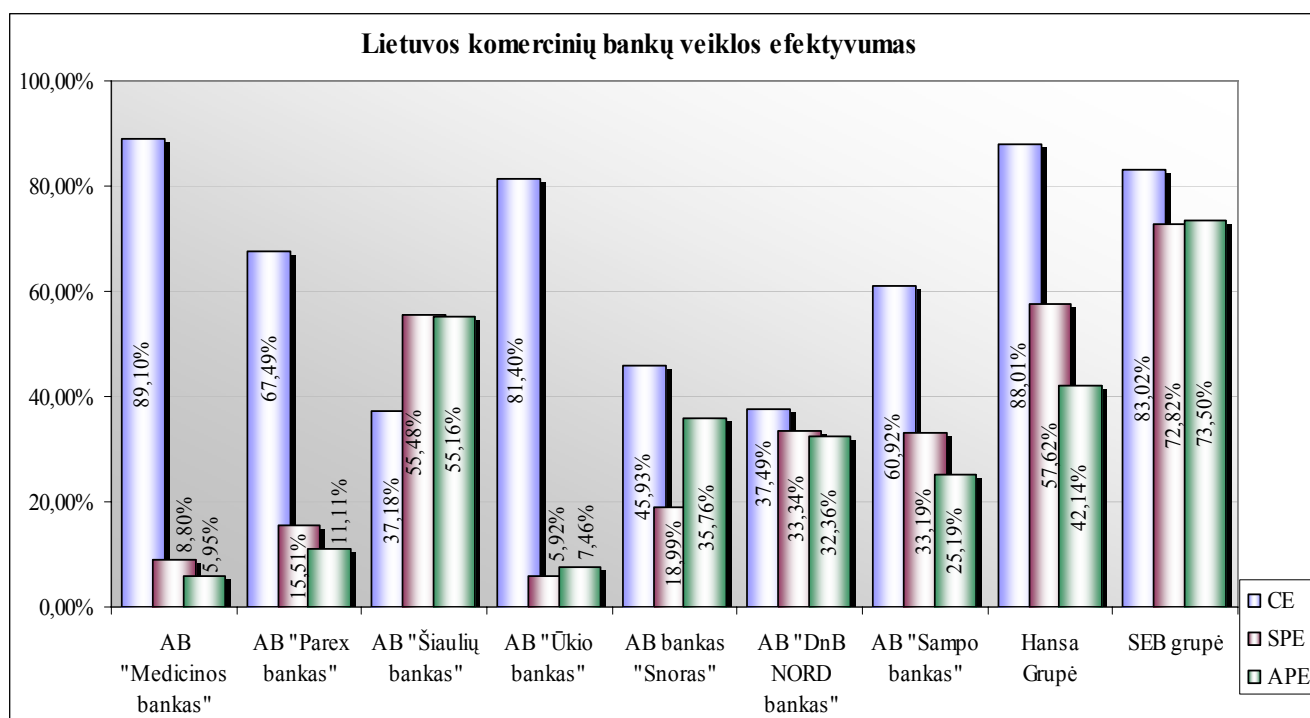
12 lentelė

Lietuvos finansinių grupių – konglomeratų veiklos efektyvumas

Kintamasis	Hansa grupė	SEB grupė	Bendras efektyvumas
Optimalūs kaštai, tūkst.LTL	484.551	661.895	
Kaštų efektyvumas	88,01%	83,02%	85,51%
Optimalus standartinis pelnas, tūkst.LTL	591.542	498.225	
Standartinio pelno efektyvumas	57,62%	72,82%	65,22%
Optimalus alternatyvus pelnas, tūkst.LTL	688.385	511.041	
Alternatyvaus pelno efektyvumas	42,14%	73,50%	57,82%

Kai Lietuvoje veikiančių finansinių grupių – konglomeratų kaštų efektyvumas žymiai nesiskiria, Hansa grupės – 88,01 proc., ir SEB grupės – 83,02 proc., standartinio pelno efektyvumas, kaip ir alternatyvaus pelno efektyvumas, SEB grupės yra žymiai geresnis, atitinkamai 72,82 proc. ir 73,50 proc.

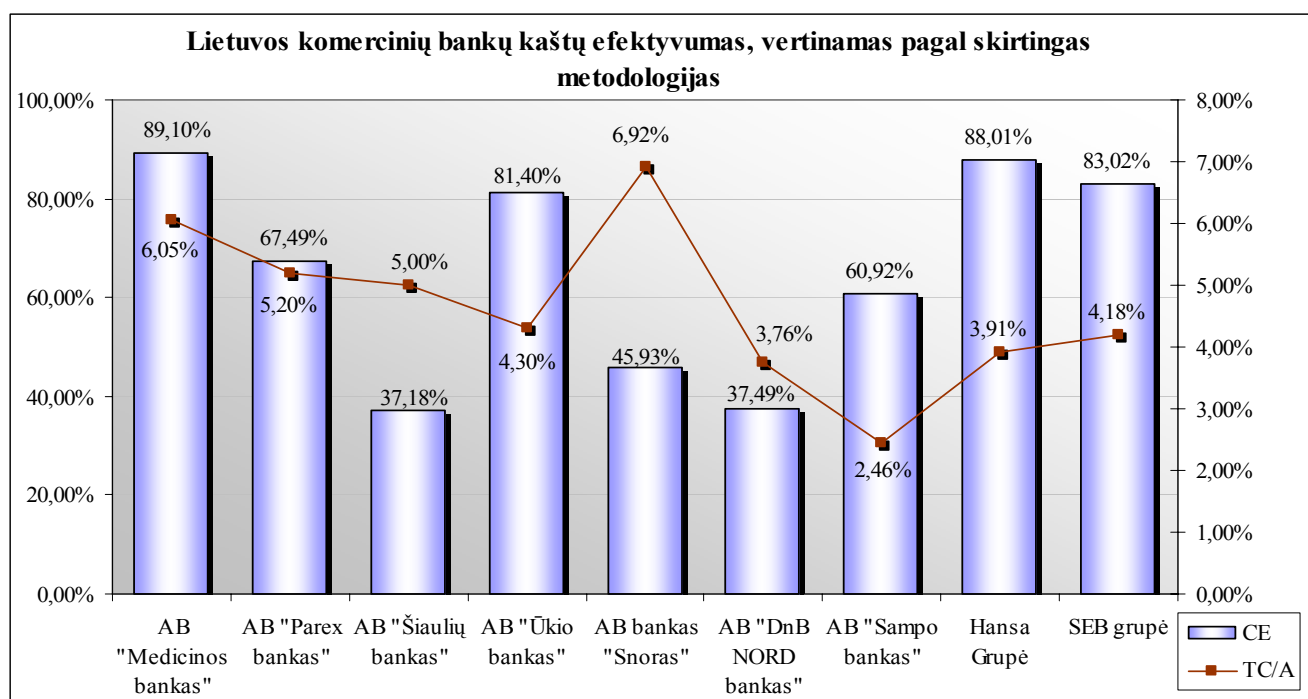
4 etape atliekamas Lietuvoje veikiančių bankų veiklos efektyvumo vertinimas pagal skirtingomis metodikas.

10 pav. Lietuvos komercinių bankų veiklos efektyvumas

Bendru atveju, Lietuvos bankų veiklos efektyvumas, apskaičiuotas pagal DEA ir pavaizduotas 10 paveiksle rodo, jog efektyviausiai kaštų atžvilgiu veikia keturi Lietuvos bankai: AB „Medicinos bankas“ (89,10 proc.), Hansa grupė (88,01 proc.), SEB grupė (83,02 proc.) ir AB „Ūkio bankas“ (81,40 proc.), o neefektyviausiai – AB „Šiaulių bankas“ (37,18 proc.) ir AB „DnB NORD bankas“ (37,49 proc.). Standartinio ir alternatyvaus pelno atžvilgiu ryškus lyderis yra SEB grupė, kurio efektyvumai atitinkamai siekia 72,82 proc. ir 73,50 proc. AB „Medicinos bankas“, AB „Parex bankas“ ir AB „Ūkio bankas“, efektyviai naudodami savo kaštus, generuoja labai mažą pelno efektyvumą.

Naudojamo modelio rezultatus tikslinga palyginti su finansine santykinę analize. Gauti kaštų efektyvumo rezultatai vaizduojami 11 paveiksle.

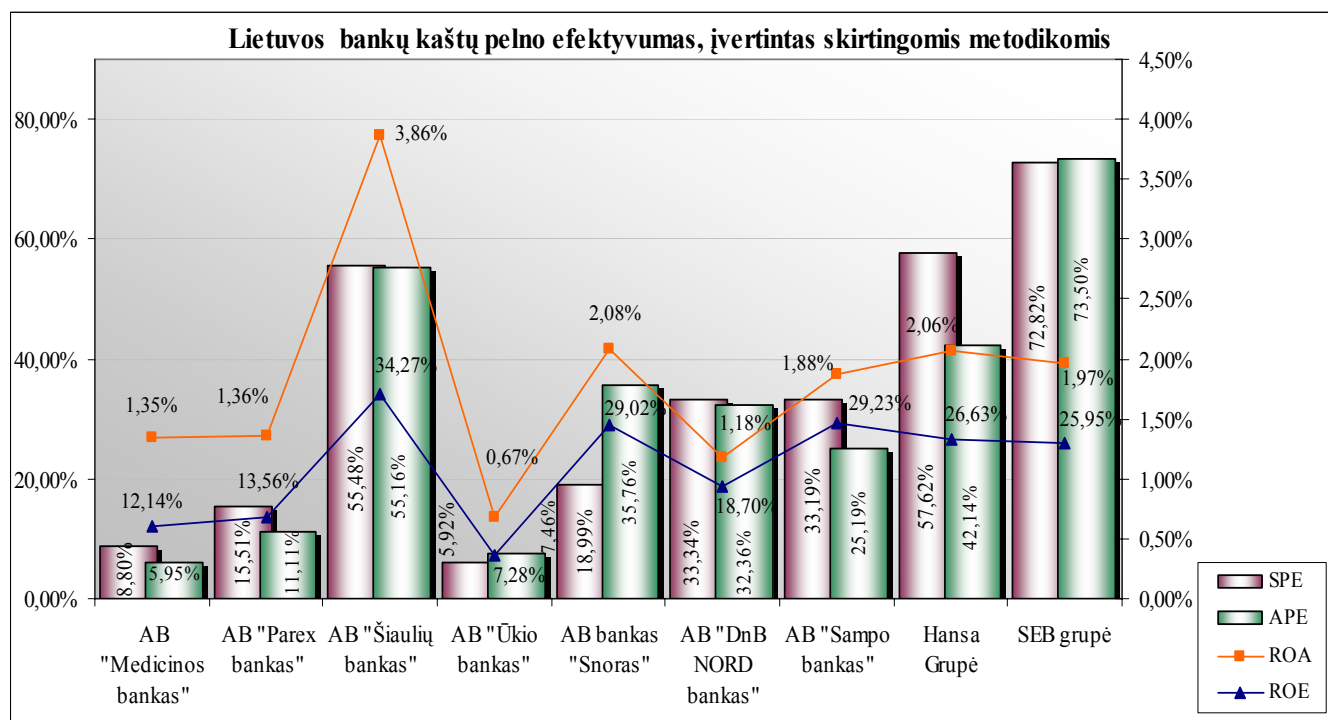
11 pav. Lietuvos bankų kaštų efektyvumas, įvertintas pagal skirtingas metodologijas

Finansinės santykinės analizės atveju, kuo santykis tarp visų banko kaštų ir turto (TC/A) aukštesnis, tuo banko kaštų efektyvumas yra mažesnis. Tuo remiantis, pagal šią metodiką apskaičiuotas kaštų efektyvumas yra geriausias AB „Sampo bankas“, kai 1 turto litui uždirbti yra sunaudojama 2,46 ct kaštų. Tačiau skaičiavimai, atlikti taikant DEA techniką rodo, jog aukščiausias kaštų efektyvumas pasiekiamas keturiuose Lietuvos bankuose: AB „Medicinos bankas“ (89,10 proc.), Hansa grupė (88,01 proc.), SEB grupė (83,02 proc.) ir AB „Ūkio bankas“ (81,40 proc.).

Iš visų imčiai priklausančių bankų, skaičiuojant pagal finansinę santykinę analizę, neefektyviausiai kaštus paskirsto AB bankas „Snoras“ (6,92 proc.). čia DEA analizės rezultatai taip pat nesutampa. Pagal ją, neefektyviausiai veikia AB „Šiaulių bankas“ (37,18 proc.) ir AB „DnB NORD

bankas“ (37,49 proc.). Išnagrinėjus kaštų efektyvumą Lietuvos bankiniame sektoriuje galima daryti išvadą, jog skirtingomis metodikomis atlikti skaičiavimai skiriasi.

12 paveiksle standartinio pelno ir alternatyvaus pelno efektyvumai lyginami su finansinės santykinės pelningumo rodikliais.

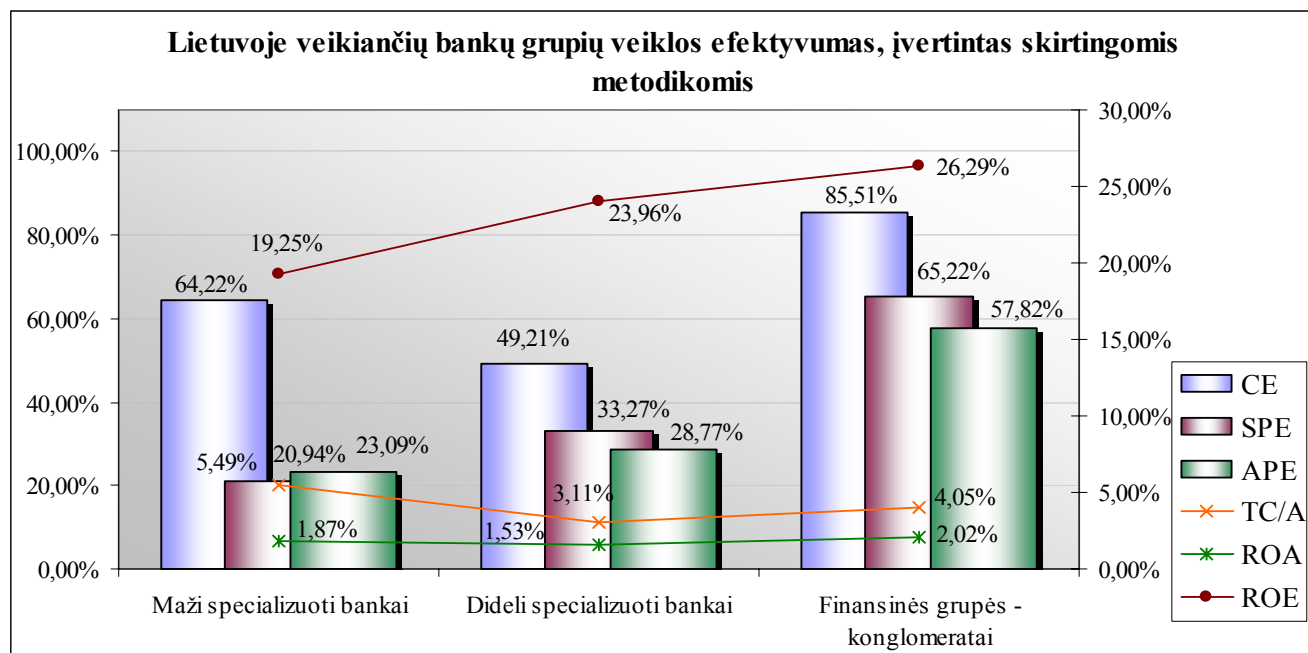
12 pav. Lietuvos bankų pelno efektyvumas, įvertintas pagal skirtingas metodologijas

Iš pateikto grafiko matyti, jog finansinės santykinės analizės atveju pelningiausias yra AB „Šiaulių bankas“, kurio turto pelningumas lygus 3,86 proc., o akcininkų nuosavybės pelningumas lygus 34,27 proc. DEA modelio atveju efektyviausiai veikia SEB grupė, kurios standartinis pelno efektyvumas ir alternatyvus pelno efektyvumas atitinkamai sudaro 72,82 proc. ir 73,50 proc. Priešingai nei kaštų analizėje, šiuo atveju abi metodologijos pateikia vienodas pelningumo tendencijas. Tiek pagal finansinę santykinę analizę, tiek pagal neparimetrinį metodą apskaičiuotas pelno efektyvumas yra mažiausias AB „Medicinos bankas“, AB „Parex bankas“ ir AB „Ūkio bankas“.

5 etapas. Lietuvoje veikiančių finansinių grupių veiklos efektyvumo palyginimas, vertinant skirtingomis metodikomis

Ankstesniuose tyrimo etapuose buvo atskirai nagrinėjami Lietuvoje veikiantys maži specializuoti bankai, dideli specializuoti bankai ir finansinės grupės - konglomeratai. Šiame paskutiniame tyrimo etape minėtose grupėse veikiantys bankai yra apibendrinti pagal vidutinius rezultatus: skaičiuojami konkrečios grupės kaštų efektyvumo, standartinio pelno efektyvumo ir alternatyvaus pelno

efektyvumo aritmetiniai vidurkiai (žr. 8, 10, 12 lent.). Analogiškai gaunami vidutiniai finansinės santykinės analizės rodikliai. Gauti dydžiai lyginami tarpusavyje 13 paveiksle.

13 pav. Lietuvoje veikiančių finansinių grupių veiklos efektyvumas, įvertintas skirtingomis metodikomis

Vidutiniai skaičiavimai, atlikti pagal DEA techniką, rodo, jog didžiausią kaštų, standartinio ir alternatyvaus pelno efektyvumą nagrinėjamoje imtyje pasiekia finansinės grupės – konglomeratai. Šioms stambiausioms Lietuvoje veikiančioms grupėms - konglomeratams iki geros praktikos įmonės veiklos efektyvumo vidutiniškai trūksta 14,49 proc. kaštų efektyvumo, 34,78 proc. standartinio pelno efektyvumo ir 42,18 proc. alternatyvaus pelno efektyvumo. Naudojama metodologija neefektyviausiai veikiančių sektorių kaštų efektyvumo atžvilgiu išskiria dideles specializuotas grupes (49,21 proc.), priešingai nei vidutinė santykinės analizė, kuri šį sektorių laiko kaip mažiausiai kaštų sunaudojantį sektorių (3,11 proc.). Tačiau pelningumo atžvilgiu pastaroji analizė sutinka su DEA, ir pateikia didžiausius finansinės grupės – konglomerato turto ir akcinio kapitalo pelningumo rodiklius, atitinkamai lygius 2,02 proc. ir 26,29 proc.

Norint palyginti bendrą Lietuvoje veikiančių bankų grupių veiklos efektyvumą, įvertintą pagal skirtingus skaičiavimo modelius, gauti rezultatai pagal užimamą vietą reitinguojant I vietai suteikiant 3 balų svorį, II – 2 balų svorį, o III vietai – 1 balo svorį (žr.13 lent.) Lentelėje pateikti skirtingų metodologijų reitingavimo rezultatai iš esmės nesiskiria: Lietuvos rinkoje efektyviausiai veikia finansinės grupės – konglomeratai. Neefektyviausiai Lietuvoje veikia maži specializuoti bankai.

Finansinių konglomeratų bendro efektyvumo įvertinimas

	DEA				Finansinė analizė			
	I vieta	II vieta	III vieta	Bendras balų skaičius	I vieta	II vieta	III vieta	Bendras balų skaičius
Kaštų efektyvumas / TC/A	FGK	MSB	DSB		DSB	FGK	MSB	
Standartinio pelno efektyvumas / ROA	FGK	DSB	MSB		FGK	MSB	DSB	
Alternatyvaus pelno efektyvumas / ROE	FGK	DSB	MSB		FGK	DSB	MSB	
Maži specializuoti bankai	0	2	2	4	0	2	2	4
Dideli specializuoti bankai	0	4	1	5	3	2	1	5
Finansinės grupės - konglomeratai	9	0	0	9	6	2	0	8

čia MSB – maži specializuoti bankai, DSB – dideli specializuoti bankai, FGK– finansinės grupės - konglomeratai.

Apibendrinant analizės rezultatus, galima teigti, jog aukštesnius kaštus, atsiradusius dėl geresnės kokybės ir platesnio paslaugų spektro, padengia aukštesnės pajamos, kadangi pelno efektyvumas finansinių grupių – konglomeratų yra žymiai aukštesnis nei mažų specializuotų bankų grupės. Lietuvos bankų grupes lyginant pagal standartinio ir alternatyvaus pelno efektyvumo lygius matyti, jog jie skiriasi labai nežymiai. Todėl būtų netikslinga daryti išvadą, jog Lietuvoje veikiančys bankai didelėse specializuotose grupėse ir finansinėse grupėse – konglomeratuose naudojami rinkos jėga nustatydami kainas, arba teikia nevienodos kokybės paslaugas.

Finansinių konglomeratų veiklos efektyvumo vertinimui kaštų, standartinio pelno ir alternatyvaus pelno vertinimui buvo pasirinkta neparimetrinė DEA technika. Pagal ją atlikti skaičiavimai pasauliniame kontekste parodė, jog didžiausias kaštų efektyvumas pasiekiamas universalioje bankininkystėje bei motininėje - dukterinėje bendrovėje. Standartinio pelno didžiausias efektyvumas pasireiškia universalioje bankininkystėje, o alternatyvaus pelno didžiausias efektyvumas – holdingo kompanijoje. Bendru atveju, susisteminus rezultatus rangavimo metodu, buvo nustatyta efektyviausiai veikianči organizavimo forma – universali bankininkystė. Tiriant finansinės veiklos efektyvumą Lietuvos bankiniame sektoriuje, kuriame veikia trys pagrindinės grupės (maži specializuoti bankai, dideli specializuoti bankai ir finansinės grupės – konglomeratai), didžiausias kaštų, standartinio pelno ir alternatyvaus pelno efektyvumas pasiekiamas finansinėse grupėse – konglomeratuose. Gauti apibendrinti rangavimo duomenys parodė, jog neefektyviausiai Lietuvoje veikia maži specializuoti bankai. Reikia paminėti, jog palyginus veiklos efektyvumo skaičiavimo techniką DEA su finansine santykinę analize, buvo gauti nevienareikšmiai rezultatai.

IŠVADOS

Pastaraisiais metais sparčiai besiplečianti finansinė konglomeracija yra susijusi su naujomis finansų sistemos stabilumo ir efektyvumo problemomis. Daugiausia jų sukelia pati finansinių konglomeratų prigimtis, kai po vienos korporacijos stogu teikiamas didelis finansinių paslaugų kiekis. Darbe atlikus tokių institucijų veiklos efektyvumo vertinimą pasauliniame ir Lietuvos kontekste galima padaryti tokias išvadas:

1. Pažanga finansinių technologijų naujovėse bei valstybinio reguliavimo sumažėjimas paskatino finansinių paslaugų tiekėjų integraciją, kai po vienu korporacijos stogu veikia visi pagrindiniai finansiniai sektoriai: bankininkystė, draudimas ir investicijos. Pagrindiniai tokių finansinių organizacijų formavimosi tikslai yra susiję su didėjančiais vartotojų finansiniais poreikiais, ekonomikų globalizacija ir veiklos pelningumo ir efektyvumo tobulinimu.
2. Finansinės konglomeracijos pagrindinis veikimo principas – naudos gavimas per joje pasireiškiantį ekonomijos ir apimties mastą, sukelia naujus finansinės sistemos efektyvumo ir stabilumo sunkumus, kadangi platesnis verslo mastas sąlygoja sudėtingesnes operacijas. Todėl bankininkystės, investicijų ir draudimo priežiūros institucijos turi atitinkamai reguliuoti finansinių paslaugų tiekėjus, kurie yra tiesiogiai jiems pavaldūs ir glaudžiai koordinuoti jų tarpusavio priežiūros funkcijas. Tokiu būdu mėginama efektyviai valdyti finansinius konglomeratus, kartu išlaikant sektorinės priežiūros privalumus.
3. Skirtingose pasaulio rinkose finansinių konglomeratų sąvoka skiriasi: Europos parlamento tarybos direktyva 2002/87/EB finansiniam konglomeratui nustato tris pagrindinius reikalavimus, susijusius su privaloma draudimo veikla, didesne nei 40 proc. užimama finansinės rinkos dalimi ir mažiausios grupės įmonės ne mažesne nei 6 milijardai EUR balansine suma. Jungtinių Amerikos valstijų GLB Akte finansiniai konglomeratai įvardinami kaip „finansinės holdingo kompanijos“. Joms leidžiama steigti dukterines bendroves, kurios gali teikti didesnę paslaugų spektrą investicijų bei draudimo srityse, lyginant su banko holdingo kompanijomis. Japonijos finansiniuose įstatymuose taip pat nenaudojamas terminas „finansinis konglomeratas“. Dėl holdingo kompanijų ir jų dukterinių bendrovių teisinio reglamentavimo japonų finansinių įstatymų modelis labai panašus į JAV.
4. Kiekvienas finansinis konglomeratas išsiskiria savo organizacinėmis struktūromis ir veiklos sferomis. Nepaisant to, kai kurie bendri skiriamieji bruožai leidžia išskirti tris pagrindinius organizavimo modelius: universali bankininkystė, kai bankams patiems leidžiama teikti vertybinių popierių paslaugas ir be jokių apribojimų bankams ir draudimo kompanijoms valdyti vieni kitų akcijas (nei teisinio, ne operacinio atskirumo), motininė – dukterinė bendrovė, pasižyminti

- daugumos bankų vadovavimu daugumai finansinių konglomeratų (teisinis atskirumas) ir holdingo kompanijos, kurios kurtos sekti specifinius regionus ar sektorius (teisinis ir operacinis atskirumas).
5. Identifikuotų organizavimo formų veikos efektyvumo teorinis vertinimas buvo atliktas remiantis kaštų, standartinio pelno ir alternatyvus pelno funkcijomis. Kaštų, pelno bei alternatyvaus pelno efektyvumas matuoja, kiek banko atitinkamas efektyvumas skiriasi nuo geros praktikos banko atitinkamo efektyvumo, gaminant panašų produktų krepšelį tokiomis pačiomis sąlygomis. Skaičiavimo technikos, matuojančios veiklos efektyvumą, gali būti skirstomi į finansinę santykinę analizę, tiriančią finansinius koeficientus ir ekonometrines neparametrines ir parametrines procedūras, kurios skiriasi ribos formavimo forma ir prielaidų griežtumu apie pasiskirstymą.
 6. Literatūroje dažniausiai naudojami du pagrindiniai neparametriniai modeliai: duomenų gaubiamoji analizė (*Data Envelopment Analysis (DEA)*) ir laisvos dispozicijos korpusas (*Free Disposal Hull (FDH)*). Populiariausi parametriniai metodai, vertinantys bankų efektyvumą, yra: stochastinių ribų analizė (*Stochastic Frontier Approaches (SFA)*), pilnų ribų analizė (*Thick Frontier Approach (TFA)*) ir laisvo pasiskirstymo analizė (*Distribution-Free Approach (DFA)*).
 7. Nors parametriniai metodai įvertina atsitiktinę paklaidą, laikinų kaštų svyravimų numatymą ir neefektyvumo paklaidos detalizavimą, šių metodų formavimo pagrindinis trūkumas, lyginant su neparametriniais metodais, yra jų sudėtinga ribos formos nustatymo struktūra. Atsižvelgiant į tai, finansinių konglomeratų kaštų ir pelno efektyvumo indeksų vertinimui buvo pasirinkta neparametrinė DEA technika, įvertinanti tiriamajam objektui labiausiai tinkamus įvesties bei išvesties svorius atitinkamų apribojimų atžvilgiu.
 8. Efektyvumo tyrimui pasauliniame kontekste buvo pasirinkti trys didžiausi, gaunantys vienodą pajamų iš turto lygį, pasaulio finansiniai konglomeratai, skirtingai organizuojantys savo valdymo struktūras: universalios bankininkystės atstovas *Deutsche Bank AG*, motininė – dukterinė bendrovė *Mizuho Financial Group, Inc.* ir holdingo kompanija *Bank of America Corporation*. Atlikti skaičiavimai parodė, jog efektyviausia finansinio konglomerato forma yra universalioji bankininkystė, o neefektyviausia – motininė – dukterinė bendrovė. DEA metodo rezultatus palyginus su finansine analize, buvo gauti kitokie rezultatai. Pagal bendrus kaštų bei turto ir nuosavybės pelningumo efektyvumo rodiklius efektyviausiai veikia holdingo kompanija. Skirtumams tarp metodologijų didžiausią įtaką darė skirtingi *Bank of America Corporation* bei *Deutsche Bank AG* rezultatai kaštų efektyvumo atžvilgiu.
 9. Finansinių grupių veiklos efektyvumo tyrime Lietuvos mastu, visi Lietuvos komerciniai bankai buvo sugrupuoti į mažų specializuotų bankų, didelių specializuotų bankų ir finansinių grupių – konglomeratų grupes. Kiekvienam bankui atskirai atlikti veiklos efektyvumo skaičiavimai parodė, jog aukščiausias kaštų efektyvumas pasiekiamas keturiuose Lietuvos bankuose: AB „Medicinos bankas“ (89,10 proc.), Hansa grupė (88,01 proc.), SEB grupė (83,02 proc.) ir AB „Ūkio bankas“

(81,40 proc.), o geriausias standartinio ir alternatyvus pelno efektyvumas yra SEB grupės, atitinkamai 72,82 proc. ir 73,50 proc. Tačiau apskaičiuoti kaštų ir pelno finansiniai santykiniai rodikliai parodė, jog geriausiai kaštus paskirsto AB „Sampo bankas“, o didžiausią pelną gauna AB „Šiaulių bankas“. Prieštaravimus tarp metodologijų sąlygojo jų skaičiavimo sudėtingumas ir naudojamų duomenų gausumas. Tuo remiantis galima teigti, jog tikslesnę Lietuvos bankininkystės situaciją parodo neparimetrinė DEA technika.

10. Atlikus Lietuvoje veikiančių bankininkystės grupių bendrų rezultatų įvertinimą pagal rangavimo metodą buvo pastebėta, jog skirtingų metodologijų rezultatai iš esmės nesiskiria: Lietuvos rinkoje efektyviau veikia finansinės grupės – konglomeratai. Tuo tarpu specializuoti bankai, generuodami aukštu kaštų efektyvumu, pelno atžvilgiu yra neefektyvūs.

LITERATŪRA

1. Aigner, D., Lovell C.A.K., and Schmidt P. 1977. Formulation and estimation of stochastic frontier production function models, *Journal of Econometrics* 6: 21-37.
2. Bayerische Hypo und Vereinsbank AG Vilniaus skyrius [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.hvb.lt>>
3. Bank of America Corporation [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankofamerica.com>>
4. Bank of England [interaktyvus]. Prieiga per internetą: < <http://www.bankofengland.co.uk>>
5. Bankininkystė ir draudimas, finansinės ataskaitos .“Verslo žinių“ priedas 2007 balandžio 29 d., ISN 1648-6366
6. Baršauskienė V., Mačerinskienė I. Studijų darbų parengimo tvarka, Mokomoji knyga, Technologija, Kaunas 2004
7. Bauer P. W., Berger A. N., Ferrier G. D., Humphrey, D. B., 1998, Consistency conditions for regulatory analysis of financial institutions: a comparison of frontier efficiency methods, *Journal of Economics and Business* 50, 85–114.
8. Bauer, P. W., Hancock D., 1993, The efficiency of the Federal Reserve in providing check processing services, *Journal of Banking and Finance* 17, 287-311.
9. Berger A N., Mester L J., 1997, Inside the black box: what explains differences in the efficiencies of financial institutions, *Journal of banking and Finance*, 21, p.895-947.
10. Berger A.N., 1993, “Distribution-free” estimates of efficiency in the U.S. banking industry and tests of the standard distributional assumptions, *Journal of Productivity Analysis* 4, 261-292.
11. Berger A.N., Demsetz R., Strahan P E., 1999, The Consolidation of the Financial Services Industry: Causes, Consequence, and Implications for the Future, *Journal of Banking and Finance*, 23
12. Berger A.N., Hanweck G. A., , Humphrey D. B., 1987, Competitive Viability in Banking Scale, Scope, and Product Mix Economies, *Journal of Monetary Economics*, Vol. 20, pp. 501–520.
13. Berger A.N., Humphrey D.B., April 1997, Efficiency of financial institutions: International survey and directions for future research, *European Journal of Operational Research* 98, 175-212.
14. Boyd J. H., Stanley L. G., Hewitt R. S., February 1993, Bank Holding Company Mergers with Nonbank Financial Firms: Effects on the Risk of Failure, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 17, pp. 43–63.
15. Celov, D., Pikturna A., Ivanauskas F., Vilniaus Universiteto Mokslo Finansavimo Matematinis Modelis [Interaktyvus] Vilniaus Universitetas. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/inf-mok/24/str2.html>>
16. Charnes, A., Cooper W., Rhodes. E., 1978, Measuring the inefficiency of decision making units, *European Journal of Operational Research* 2, 429–444.
17. Corrigan E. G., 1990, Statement (with appendices) before the United State Senate Committee on Banking Housing and Urban Affairs“ May 3
18. DeYoung, R., 1997, A diagnostic test for the distribution-free efficiency estimator: An example using U.S. commercial bank data, *European Journal of Operational Research*

19. Deprins, D., Simar, L., Tulkens H., 1984, Measuring labor inefficiency in post offices, M. Marchand, P. Pestieau and H. Tulkens (eds.) In *The Performance of Public Enterprises: Concepts and measurements*. Amsterdam, North-Holland, 243–267.
20. Deutsche Bank AG [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.db.com>>
21. DnB NOR bankas, AB [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.nordlb.lt>>
22. Draudimas Lietuvoje. Metinė ataskaita 2004. Lietuvos Respublikos Draudimo Priežiūros komisija [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.dpk.lt>>
23. Estrella A., 2001, Mixing and Maching: Perspective Financial Sector Mergers and Market Valuation, *Journal of Banking and Finance* Vol.25
24. Europos parlamento ir tarybos Direktyva 2002/87/EB 2002 m. gruodžio 16 d., nustatanti papildomą priežiūrą kredito įstaigoms, draudimo įmonėms ir investicinėms firmoms, priklausančioms finansiniam konglomeratui, ir iš dalies pakeičianti Tarybos direktyvas 73/239/EEB, 79/267/EEB, 92/49/EEB, 92/96/EEB, 93/6/EEB ir 93/22/EEB bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 98/78/EB bei 2000/12/EB
25. Färe R., Grosskopf, S., 1997, Profit efficiency, Farrell decomposition and the Mahler inequality, *Economic Letters*, 57, 283–7.
26. Farrell, M. J., 1957, The measurement of productive efficiency.” *Journal of the Royal Statistical Society, Series A*, 120, 253–281
27. Favero, C.A., Papi., 1995, Technical Efficiency and Scale Efficiency in the Italian Banking Sector: Non parametric Approach, *Applied Economics* No 27, pp. 386-395
28. Group of Ten „Consolidation in the Financial Sector“, 2001
29. Hansabankas, AB [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.hansa.lt>>
30. Herring R. J., Santomero M.A., 1990, The Corporate Structure of Financial Konglomerate, *Journal of Financial Services Research* p.p. 471-497
31. Hishikawa I., Uchida M., October 2004, Asia ni Okeru Kin’yu Sector Muke Chokusetsu Toushi no Kappatsuka (Active Direct Investment in the Asian Financial Sector), *Bank of Japan Review*, 2004-J-6
32. Ikeo K., 1988, On the Desirability Of Different Institutional Arrangements: Should Bank Holding Companies or Banks Themselves Hold Non-Banking Subsidiaries?, unpublished manuscript
33. Isik I, Hassan M K, 2002, Technical, scale and allocative efficiencies of Turkish banking industry, *Journal of Banking and Finance*, 26, p.719-766.
34. Jackson H., and Scott H., 2002, Evolving Trends in the Supervision of Financial Conglomerates: A Comparative Investigation of Responses to the Challenges of Cross-Sectoral supervision in the United States, European Union, and United Kingdom, *International Finance Seminar*.
35. Jae-Ha Park, April 2006, Financial Conglomerates and Mix of Finance and Commerce, Korea Institute of Finance
36. Joint Forum on Financial Conglomerates, “Supervision of Financial Conglomerates—Capital Adequacy Principles Paper,” February 1999 (1999a).
37. Joint Forum, “Core Principles —Cross-Sectoral Comparison,” 2001 (2001a).
38. Jondrow, J., Lovell C.A., Materov I.S., Schmidt P., 1982, On estimation of technical inefficiency in the stochastic frontier production function model, *Journal of Econometrics*, 19 (July), 233-238.
39. José De Luna Martínez, 2004, Supervision of Financial Conglomerates, Seminar for Senior Bank Supervisors Washington DC, USA, The World Bank, October 25

40. Kneip, A., Park B.U., Simar L., 1998, A Note on the Convergence of Nonparametric DEA Estimators in Production Efficiency Scores, *Econometric Theory* 14, 783-793.
41. Koopmans T.C., 1951, An Analysis of Production as an Efficient Combination of Activities, In T.(ed.), C. Koopmans *Activity Analysis of Production and Allocation*, Cowles Commission for Research in Economics, Monograph 13. New York: John-Wiley and Sons, Inc.
42. Kuritzkes A., Schuermann T, Weiner S. M., 2003, Risk Measurement, Risk Management and Capital Adequacy in Financial Conglomerates, in Richard Herring and Robert E. Litan, eds., *Brookings-Wharton Papers on Financial Services*, Brookings Institution Press.
43. Lietuvos bankų asociacija [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.lba.lt>>
44. Lown C. S., et al., October 2000, The Changing Landscape of the Financial Services Industry: What Lies Ahead?, *Federal Reserve Bank of New York Economic Policy Review*, pp. 39–55.
45. LR centrinis bankas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.lb.lt>>
46. LR Įmonių priklausiančių finansiniam konglomeratui, papildomos priežiūros įstatymas, 2005 m. liepos 15 d. Nr. IX-2387, Vilnius
47. Mackevičius J. Finansinė analizė. J. Mackevičius, D. Poškaitė. Vilnius, 1998, p. 632.
48. Maudos, J., Pastor J. M., 2002, Cost and profit efficiency in the Spanish banking sector (1985–1996): a nonparametric approach, *Financial Economics*, 2002, 1–12
49. Medicinos bankas, AB [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.medbank.lt>>
50. Mizuho Financial Group, Inc [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.mizuho-fg.co.jp>>
51. Mohamed K.S, Molyneux Ph., 2003, Are GCC Banks Efficient?, *communication à l'Economic Research Forum*, 31 mars-2 avril 2003
52. Nordea Bank Lietuva [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.nordea.lt>>
53. Numata Y., 2002, Sougouka wo Shikou suru Beikoku Kin'yu Kikan (U.S. Financial Institutions Seeking Comprehensive Service), *Shihon Shijo Quarterly* (Capital Markets Quarterly), Nomura Research Institute, pp. 85–95.
54. Odeck J., 2000, Managing Data: Using: Data Envelopment Analysis in Benchmarking, The Norwegian University of Science and Technology
55. Ogaki H., 2004, Kin'yu Unbundling Senryaku (Financial Unbundling Strategies), *Nihon Keizai Shimbun*.
56. Parex bankas, AB [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.parex.lt>>
57. Pranulis V., Pajuodis A., Urbonavičius S., Virvilaitė R., „Marketingas“, Vilnius, The Baltic Press, 2002
58. Recof Corporation, *M&A Research Report (MARR)*, December 2004, No. 122.
59. Sampo bankas, AB [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.sampo.lt>>
60. Santomero A., September 1989, The Changing Structure of Financial Institutions, *Journal of Monetary Economics* 24
61. Scott K., 1989, Deposit insurance and Bank Regulation: The Policy Choices, *Business Lawyer* 44
62. SEB Vilniaus bankas, AB [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.seb.lt>>
63. Simar, L., Wilson P.,. 2000, Statistical Inference in Nonparametric Frontier Models: The State of the Art, *Journal of Productivity Analysis* 13, 49-78.
64. Snoras, AB [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.snoras.com/lt/>>

65. Šiaulių bankas, AB [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.sb.lt>>
66. Takeda K., February 2003, Kigyō Ketsugō Kisei ni Okeru Kouritsusei no Kouryo (Efficiency Measures in Corporate Integration Regulation), *Kousei Torihiki* (Fair Trade), No. 628, , pp. 35–40.
67. The Expansion of Corporate Groups in the Financial Services Industry: Trends in Financial Conglomeration in Major Industrial Countries, December 28, 2005. Financial Systems and Bank Examination Department, Bank of Japan
68. Ūkio bankas, AB [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ub.lt>>
69. Walter I., 2003, Strategies in Financial Services, the Shareholders, and the System: Is Bigger and Broader Better?, in Richard Herring and Robert E. Litan, eds. *Brookings-Wharton Papers on Financial Services*, Brookings Institution Press, 2003, pp. 1–36.
70. Watanabe T., June 2001, Kin'yu M&A no Keizaigaku (Economics of Financial M&A), *Kenkyū Report* (Research Reports), No. 108, Economic Research Center, Fujitsu research Institute

PRIEDAI

Užsienio bankų skaičius augančių ekonomikų šalyse

	1990			2002		
	Regioniniai bankai		Užsienio bankai	Regioniniai bankai		Užsienio bankai
	Privatūs	Valstybiniai		Privatūs	Valstybiniai	
Azija						
Kinija	0	100	0	98		2
Hong Kongas	11	0	89	28		72
Indonezija	n.d.	n.d.	4	37	51	13
Indija	4	91	5	12	80	8
Korėja	75	21	4	62	30	8
Malaizija	n.d.	n.d.	n.d.	72		18
Filipinai	84	7	9	70	12	18
Singapūras	11	0	89	24	0	76
Tailandas	82	13	5	51	31	18
Lotynų Amerika						
Argentina	n.d.	36	10	19	33	48
Brazilija	30	64	6	27	46	27
Čilė	62	19	19	46	13	42
Meksika	1	97	2	18	0	82
Peru	41	55	4	43	11	46
Venesuela	93	6	1	39	27	34
Rytų Europa						
Bulgarija	n.d.	n.d.	0	20	13	67
Čekijos Respublika	12	78	10	14	4	82
Estija	n.d.	n.d.	n.d.	1	0	99
Vengrija	9	81	10	11	27	62
Lenkija	17	80	3	10	17	63
Rusija	n.d.	n.d.	6	23	68	9
Slovakija	n.d.	n.d.	0	9	5	85

Šaltinis: Bank of Japan (December 2006)

Valstybės reguliavimo mažinimas JAV, Europos Sąjungoje bei Japonijoje

	JAV ir ES	Japonija	
		Finansinė sistema	Susijusios sistemos
1993		Panaikintas draudimas per dukterines bendroves teikti tik bankines arba tik investicines paslaugas.	
1994	(JAV) Riegle-Neal bankas kartu su Filialų Efektyvumo įstatymu panaikino tarp valstijinius reguliavimus.		
1996		Panaikintas draudimas per dukterines bendroves teikti tik gyvybės arba tik nelaimingų atsitikimų draudimo paslaugas.	
1997			Panaikintas grynųjų holdingo kompanijų draudimas
1998		<ul style="list-style-type: none"> • Panaikintas draudimas: <ol style="list-style-type: none"> 1. Finansinių holdingo kompanijų 2. Teikti tik vertybinių popierių arba tik draudimo paslaugas 3. Bankams ir investicinėms bendrovėms laisvai parduoti investicinius produktus • Vertybinių popierių licencijų sistema pakeista į registravimo sistemą • Vertybinių popierių kompanijoms panaikinti veiklos apribojimai bei draudimas laisvai teikti draudimo paslaugas. 	
1999	(JAV) Priimtas Gramm-Leach Bliley (GLB) Aktas, kuris sumažino holdingo kompanijoms daugiafunkcinių paslaugų apribojimus bankininkystės, vertybinių popierių ir draudimo srityse.	<ul style="list-style-type: none"> • Panaikintas draudimas draudimo kompanijoms per dukterines bendroves dalyvauti bankinėje veikloje. • Pilnai liberalizuoti maklerių įgaliojimai. • Panaikinti veiklos apribojimai bankų vertybinių popierių filialams 	Pristatyta akcijų birža ir perleidimo sistema.
2000		Panaikintas draudimas bankams per dukterines bendroves dalyvauti draudimo veikloje.	Pereita prie konsoliduotos apskaitos.
2001		• Iš dalies panaikintas draudimas bankams be apribojimų teikti draudimo paslaugas.	Pristatytos kompanijos dalijimo procedūros.
2002	(ES) Europos komisija priėmė kredito institucijų, draudimo įmonių ir investicinių firmų papildomos priežiūros finansiniuose konglomeratuose Direktyvą.	Panaikintas draudimas steigti bankų ir vertybinių popierių kompanijas jungtinės veiklos pagrindais.	Pristatyta konsoliduota mokesčių sistema.
2004		Panaikintas vertybinių popierių maklerystės draudimas	

Šaltinis: Bank of Japan (December 2006)

Didžiausios rizikos pagal verslo sritį

	Bankininkystė	Investicijos	Draudimas
Kredito rizika	<ul style="list-style-type: none"> Rizika patirti nuostolius dėl nesugebėjimo surinkti lėšų iš klientų Bankui pati reikšmingiausia rizika 	<ul style="list-style-type: none"> Rizika patirti nuostolius dėl nesugebėjimo surinkti lėšų iš prekybos partnerių 	<ul style="list-style-type: none"> Rizika išskyla investuojant turta
Rinkos rizika	<ul style="list-style-type: none"> Rizika patirti nuostolius dėl investicinių vertybinių popierių kainos svyravimų 	<ul style="list-style-type: none"> Rizika patirti nuostolius dėl inventorinių vertybinių popierių kainos svyravimų 	
Likvidumo rizika	<ul style="list-style-type: none"> Rizika turėti mokumo problemų dėl turto ir išsipareigojimų terminų neatitikimo Rizika pasireiškianti banko sandoriuose, nes lėšos paimamos trumpam, o investuojama ilgam laikotarpiui. 	<ul style="list-style-type: none"> Tas pats kaip kairėje 	<ul style="list-style-type: none"> Rizika patirti didelius nuostolius dėl padidėjusio polisų savininkų pasitraukimo ar didelių katastrofų, priverčiančių instituciją išparduoti savo turta.
Draudimo rizika	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Rizika patirti nuostolius dėl netikėtų draudimo pretenzijų Rizikos dydis priklauso nuo produkto pobūdžio ir techninių atidėjimų skaičiavimo metodo Sunku numatyti būsimų išsipareigojimų kiekį
Operacinė rizika ir reputacijos rizika	Dažnai pasitaikanti rizika visuose sektoriuose. Išskyla dėl operacinių klaidų arba institucijos neapdairumo ir kaip prastėjančios reputacijos pasekmė.		

Šaltinis: Bank of Japan (December 2005)

Finansinio sektoriaus priežiūros institucinis klasifikavimas

Bendra priežiūra visai finansinei sistemai	Institucijos prižiūri 2 finansines veiklas			Sudėtinė priežiūra (kai 1 institucija prižiūri tik 1 sektorių)
	Bankininkystė ir draudimas	Bankai ir investicinės bedrivės	Investicinės bendrovės ir draudimas	
1. Austrija 2. Bahreinas 3. Bermudai 4. Kaimanų salos 5. Danija 6. Estija 7. Vokietija 8. Gibraltaras 9. Vengrija 10. Islandija 11. Airija 12. Japonija 13. Kazakhshšanas 14. Latvija 15. Maldyvai 16. Malta 17. Nikaragva 18. Norvegija 19. Singapūras 20. Pietų Korėja 21. Švedija 22. UAE 23. DB 24. Urugvajus	25. Australija 26. Belgija 27. Kanada 28. Kolumbija 29. Ekvadoras 30. El Salvadoras 31. Gvatemala 32. Malaizija 33. Peru 34. Venesuela	35. Suomija 36. Liuksemburgas 37. Meksika 38. Šveicarija	39. Bolivija 40. Bulgarija 41. Čilė 42. Jamaika 43. Mauricijus 44. Slovakija 45. Pietų Afrika 46. Ukraina	47. Albanija 48. Argentina 49. Bahamai 50. Barbadosas 51. Botsvana 52. Brazilija 53. Bulgarija 54. Kinija 55. Kroatija 56. Kipras 57. Dominikos Resp. 58. Egiptas 59. Prancūzija 60. Graikija 61. Hong Kongas 62. Indija 63. Indonezija 64. Izraelis 65. Italija 63. Jordanija 64. Lietuva 65. Nyderlandai 66. Naujoji Zelandija 67. Panama 68. Filipinai 69. lenkija 70. Portugalija 71. Rusija 72. Slovėnija 73. Šri Lanka 74. Ispanija 75. Tailandas 76. Tunisas 77. Turkija 78. JAV

Šaltinis: José De Luna Martínez (2004)

Valiutos kursai 2007 m. sausio 2 d.

Valiuta	\$1 kursas 2 Jan 2007
<u>Australian Dollar</u>	1.25580
<u>Canadian Dollar</u>	1.16550
<u>Chinese Yuan</u>	7.81350
<u>Cyprus Pound</u>	0.43550
<u>Czech Koruna</u>	20.68990
<u>Danish Krone</u>	5.61600
<u>Estonian Kroon</u>	11.78470
<u>Euro</u>	0.75320
<u>Hong Kong Dollar</u>	7.78140
<u>Hungarian Forint</u>	189.38770
<u>Indian Ruppee</u>	44.15000
<u>Israeli Shekel</u>	4.20000
<u>Japanese Yen</u>	118.83000
<u>Latvian Lats</u>	0.52600
<u>Lithuanian Litas</u>	2.60070
<u>Malaysian ringgit</u>	3.53000
<u>Maltese Lira</u>	0.32340
<u>New Zealand Dollar</u>	1.41300
<u>Norwegian Krone</u>	6.17860
<u>Polish Zloty</u>	2.88210
<u>Russian Ruble</u>	26.31000
<u>Saudi Riyal</u>	3.75020
<u>Singapore Dollar</u>	1.53020
<u>Slovak Koruna</u>	25.94190
<u>South African Rand</u>	6.89750
<u>South Korean Won</u>	925.65000
<u>Sterling</u>	0.50690
<u>Swedish Krona</u>	6.79200
<u>Swiss Franc</u>	1.21360
<u>Taiwan Dollar</u>	32.37500
<u>Thai Baht</u>	35.45000
<u>Turkish Lira</u>	1.40600

Šaltinis: Bank of England

Deutsche Bank AG pelno (nuostolių) ataskaita

Statement of Income

in € m.	2006	2005	2004
Net interest revenues			
Interest revenues	55,217	41,708	28,023
Interest expense	48,298	35,707	22,841
Net interest revenues	6,919	6,001	5,182
Provision for loan losses	330	374	372
Net interest revenues after provision for loan losses	6,589	5,627	4,810
Noninterest revenues			
Commissions and fees from fiduciary activities	3,995	3,556	3,211
Commissions, broker's fees, markups on securities underwriting and other securities activities	5,019	4,057	3,711
Fees for other customer services	2,530	2,476	2,584
Trading revenues, net	8,247	7,429	6,186
Net gains on securities available for sale	407	1,055	235
Net income from equity method investments	512	418	388
Other revenues	709	648	421
Total noninterest revenues	21,419	19,639	16,736
Noninterest expenses			
Compensation and benefits	12,649	10,993	10,222
Net occupancy expense of premises	1,020	1,014	1,258
Furniture and equipment	157	169	178
IT costs	1,586	1,539	1,726
Agency and other professional service fees	1,202	895	824
Communication and data services	634	599	599
Other expenses	2,412	3,178	2,291
Goodwill impairment/impairment of intangibles	31	–	19
Restructuring activities	192	767	400
Total noninterest expenses	19,883	19,154	17,517
Income before income tax expenses and cumulative effect of accounting changes	8,125	6,112	4,029
Income tax expense	2,186	2,039	1,437
Effect from the reversal of 1999/2000 credits for tax rate changes	(1)	544	120
Income before cumulative effect of accounting changes, net of tax	5,940	3,529	2,472
Cumulative effect of accounting changes, net of tax	46	–	–
Net income	5,986	3,529	2,472
Earnings per Share Figures			
in □	2006	2005	2004
Earnings per common share			
Basic			
Income before cumulative effect of accounting changes, net of tax	13.20	7.62	5.02
Cumulative effect of accounting changes, net of tax	0.10	–	–
Net income	13.31	7.62	5.02
Diluted			
Income before cumulative effect of accounting changes, net of tax	11.46	6.95	4.53
Cumulative effect of accounting changes, net of tax	0.09	–	–
Net income	11.55	6.95	4.53
Cash dividends declared per common share	2.50	1.70	1.50

Šaltinis: Deutsche bank AG annual report 2006

Deutsche Bank AG balansas

Assets

in € m.	Dec 31, 2006	Dec 31, 2005
Cash and due from banks	7,00	6,571
Interest-earning deposits with banks	19,47	11,963
Central bank funds sold and securities purchased under resale agreements	138,76	130,993
Securities borrowed	108,26	101,125
Trading assets of which □ 84 billion and □ 21 billion were pledged to creditors and can be sold or repledged at December 31, 2006 and 2005, respectively	516,83 9	448,393
Securities available for sale of which □ 23 million and □ 21 million were pledged to creditors and can be sold or repledged at December 31, 2006 and 2005, respectively	22,05 4	21,675
Other investments	5,35	7,382
Loans, net	168,13	151,355
Premises and equipment, net	4,14	5,079
Goodwill	7,14	7,045
Other intangible assets, net	1,26	1,198
Other assets	127,77	99,382
Total assets	1,126,230	992,161
Liabilities and Shareholders' Equity		
in € m.	Dec 31, 2006	Dec 31, 2005
Liabilities		
Deposits	408,78	380,787
Trading liabilities	218,85	194,347
Central bank funds purchased and securities sold under repurchase agreements	187,12	143,524
Securities loaned	23,24	24,581
Other short-term borrowings	19,79	20,549
Other liabilities	99,67	81,377
Long-term debt	132,49	113,554
Obligation to purchase common shares	3,45	3,506
Total liabilities	1,093,422	962,225
Shareholders' equity		
Common shares, no par value, nominal value of □ 2.56 Issued: 2006, 524.8 million shares; 2005, 554.5 million shares	1,34 3	1,420
Additional paid-in capital	14,42	11,672
Retained earnings	25,06	22,628
Common shares in treasury, at cost: 2006, 26.1 million shares; 2005, 49.0 million shares	(2,37 8)	(3,368)
Equity classified as obligation to purchase common shares	(3,45)	(3,506)
Share awards	–	2,121
Accumulated other comprehensive income (loss):		
Deferred tax on unrealized net gains on securities available for sale relating to 1999 and 2000 tax rate changes in Germany	(2,16 5)	(2,164)
Unrealized net gains on securities available for sale, net of applicable tax and other	2,77	2,498
Unrealized net gains (losses) on derivatives hedging variability of cash flows, net of tax	(4)	9
Adjustment to apply initially SFAS 158, net of tax	(54)	–
Minimum pension liability, net of tax	–	(8)
Foreign currency translation, net of tax	(2,21)	(1,366)
Total accumulated other comprehensive loss	(2,19)	(1,031)
Total shareholders' equity	32,808	29,936
Total liabilities and shareholders' equity	1,126,230	992,161

Šaltinis: Deutsche bank AG annual report 2006

Mizuho Financial Group, Inc. pelno (nuostolių) ataskaita

	Millions of yen		Thousands of U.S. dollars (Note 1)
	2006	2005	2006
Income			
Interest Income (Note 26)	1,935,048	1,584,415	\$ 16,472,706
Fiduciary Income	78,843	63,253	671,183
Fee and Commission Income	650,549	566,120	5,538,006
Trading Income (Note 27)	211,029	165,059	1,796,458
Other Operating Income (Note 28)	354,481	341,506	3,017,638
Other Income (Note 30)	502,212	735,297	4,275,241
Total Income	3,732,166	3,455,653	31,771,232
Expenses			
Interest Expenses (Note 26)	872,403	477,983	7,426,605
Fee and Commission Expenses	94,614	93,492	805,435
Trading Expenses (Note 27)	6,088	—	51,830
Other Operating Expenses (Note 29)	254,408	155,781	2,165,732
General and Administrative Expenses	1,095,243	1,091,348	9,323,601
Other Expenses (Note 31 and 32)	429,265	693,989	3,654,259
Total Expenses	2,752,024	2,512,594	23,427,462
Income before Income Taxes and Minority Interests	980,142	943,059	8,343,770
Income Taxes:			
Current	64,038	41,045	545,149
Refund	—	21,228	—
Deferred	185,035	235,227	1,575,173
Minority Interests in Net Income	81,164	60,630	690,938
Net Income	649,903	627,383	\$ 5,532,510

Šaltinis: Mizuho Financial Group, Inc. annual report 2006

Mizuho Financial Group, Inc. balansas

	Thousands of		
	Millions of yen		U.S. dollars (Note 1)
	2006	2005	2006
Assets			
Cash and Due from Banks (Notes 12, 33 and 38)	¥ 5,016,216	¥ 6,808,965	\$ 42,702,105
Call Loans and Bills Purchased	938,435	397,507	7,988,727
Receivables under Resale Agreements	5,976,043	5,004,683	50,872,931
Guarantee Deposits Paid under Securities Borrowing Transactions	8,643,570	8,680,334	73,581,085
Other Debt Purchased (Note 38)	2,476,132	1,007,826	21,078,852
Trading Assets (Notes 4, 12 and 38)	10,007,149	11,047,601	85,188,983
Money Held in Trust (Note 38)	49,898	28,679	424,772
Securities (Notes 5, 12 and 38)	37,702,957	36,047,035	320,958,179
Loans and Bills Discounted (Notes 6 and 12)	65,408,672	62,917,336	556,811,715
Foreign Exchange Assets (Notes 7 and 12)	809,205	716,907	6,888,612
Other Assets (Notes 8 and 12)	6,463,242	5,577,985	55,020,371
Premises and Equipment (Notes 9, 12 and 24)	955,888	1,028,082	8,137,301
Deferred Debenture Charges (Note 10)	267	303	2,281
Deferred Tax Assets (Note 35)	423,572	1,036,907	3,605,790
Customers' Liabilities for Acceptances and Guarantees (Note 23)	5,556,929	3,928,176	47,305,095
Reserves for Possible Losses on Loans (Note 11)	(814,178)	(1,146,797)	(6,930,949)
Reserve for Possible Losses on Investments	(1,208)	(5,300)	(10,292)
Total Assets	¥ 149,612,794	¥ 143,076,236	\$ 1,273,625,558
Liabilities, Minority Interests and Shareholders' Equity			
Liabilities			
Deposits (Notes 12 and 13)	¥ 82,367,125	¥ 80,368,058	\$ 701,175,838
Debentures (Note 14)	6,606,305	7,795,073	56,238,234
Call Money and Bills Sold (Notes 12 and 15)	9,466,054	8,359,912	80,582,737
Payables under Repurchase Agreements (Note 12)	10,079,585	8,357,544	85,805,614
Guarantee Deposits Received under Securities Lending Transactions (Note 12)	7,301,540	7,635,035	62,156,638
Commercial Paper (Note 16)	50,000	1,397,200	425,641
Trading Liabilities (Note 4)	7,880,634	7,942,784	67,086,362
Borrowed Money (Notes 12 and 17)	2,768,811	2,634,433	23,570,368
Foreign Exchange Liabilities (Note 7)	389,638	292,905	3,316,921
Short-term Bonds (Note 18)	1,385,100	260,300	11,791,096
Bonds and Notes (Note 19)	2,488,498	2,356,972	21,184,116
Due to Trust Accounts	1,354,889	1,367,569	11,533,921
Other Liabilities (Notes 12 and 20)	5,382,931	5,092,621	45,823,887
Reserve for Bonus Payments	35,374	34,475	301,135
Reserve for Employee Retirement Benefits (Note 21)	38,616	37,137	328,739
Reserve for Contingencies	45,567	10,108	387,908
Reserves under Special Laws (Note 22)	2,352	1,834	20,025
Deferred Tax Liabilities (Note 35)	127,847	34,016	1,088,342
Deferred Tax Liabilities for Revaluation Reserve for Land (Note 24)	120,873	135,984	1,028,976
Acceptances and Guarantees (Note 23)	5,556,929	3,928,176	47,305,095
Total Liabilities	143,448,677	138,042,144	1,221,151,593
Minority Interests	1,359,122	1,128,364	11,569,958
Shareholders' Equity			
Common Stock and Preferred Stock (Note 25)	1,540,965	1,540,965	13,117,945
Capital Surplus	411,160	1,022,571	3,500,136
Retained Earnings	1,498,143	1,048,530	12,753,412
Revaluation Reserve for Land, net of Taxes (Note 24)	170,384	198,945	1,450,450
Net Unrealized Gains on Other Securities, net of Taxes (Note 38)	1,279,216	538,027	10,889,732
Foreign Currency Translation Adjustments	(48,062)	(48,757)	(409,148)
Treasury Stock (Note 25)	(46,814)	(394,555)	(398,520)
Total Shareholders' Equity	4,804,993	3,905,726	40,904,007
Total Liabilities, Minority Interests and Shareholders' Equity	¥ 149,612,794	¥ 143,076,236	\$ 1,273,625,558

Šaltinis: Mizuho Financial Group, Inc. annual report 2006

Bank of America Corporation pelno (nuostolių) ataskaita

(Dollars in millions, except per share information)	2006	2005	2004
Interest income			
Interest and fees on loans and leases	\$ 48,274	\$ 34,843	\$ 28,051
Interest and dividends on securities	11,655	10,937	7,256
Federal funds sold and securities purchased under agreements to resell	7,823	5,012	1,940
Trading account assets	7,232	5,743	4,016
Other interest income	3,601	2,091	1,690
Total interest income	78,585	58,626	42,953
Interest expense			
Deposits	14,480	9,492	5,921
Short-term borrowings	19,840	11,615	4,072
Trading account liabilities	2,640	2,364	1,317
Long-term debt	7,034	4,418	3,683
Total interest expense	43,994	27,889	14,993
Net interest income	34,591	30,737	27,960
Noninterest income			
Card income	14,293	5,753	4,592
Service charges	8,224	7,704	6,989
Investment and brokerage services	4,456	4,184	3,614
Investment banking income	2,317	1,856	1,886
Equity investment gains	3,189	2,212	1,024
Trading account profits	3,166	1,763	1,013
Mortgage banking income	541	805	414
Other income	2,246	1,077	1,473
Total noninterest income	38,432	25,354	21,005
Total revenue	73,023	56,091	48,965
Provision for credit losses	5,010	4,014	2,769
Gains (losses) on sales of debt securities	(443)	1,084	1,724
Noninterest expense			
Personnel	18,211	15,054	13,435
Occupancy	2,826	2,588	2,379
Equipment	1,329	1,199	1,214
Marketing	2,336	1,255	1,349
Professional fees	1,078	930	836
Amortization of intangibles	1,755	809	664
Data processing	1,732	1,487	1,330
Telecommunications	945	827	730
Other general operating	4,580	4,120	4,457
Merger and restructuring charges	805	412	618
Total noninterest expense	35,597	28,681	27,012
Income before income taxes	31,973	24,480	20,908
Income tax expense	10,840	8,015	6,961
Net income	\$ 21,133	\$ 16,465	\$ 13,947
Net income available to common shareholders	\$ 21,111	\$ 16,447	\$ 13,931
Per common share information			
Earnings	\$ 4.66	\$ 4.10	\$ 3.71
Diluted earnings	\$ 4.59	\$ 4.04	\$ 3.64
Dividends paid	\$ 2.12	\$ 1.90	\$ 1.70
Average common shares issued and outstanding (in thousands)	4,526,637	4,008,688	3,758,507
Average diluted common shares issued and outstanding (in thousands)	4,595,896	4,068,140	3,823,943

Šaltinis: Bank of America Corporation annual report 2006

Bank of America Corporation balansas

(Dollars in millions)	December 31	
	2006	2005
Assets		
Cash and cash equivalents	\$ 36,429	\$ 36,999
Time deposits placed and other short-term investments	13,952	12,800
Federal funds sold and securities purchased under agreements to resell (includes \$135,409 and \$148,299)	135,478	149,785
Trading account assets (includes \$92,274 and \$68,223 pledged as collateral)	153,052	131,707
Derivative assets	23,439	23,712
Debt Securities:		
Available-for-sale (includes \$83,785 and \$116,659 pledged as collateral)	192,806	221,556
Held-to-maturity, at cost (market value – \$40 and \$47)	40	47
Total debt securities	192,846	221,603
Loans and leases	706,490	573,791
Allowance for loan and lease losses	(9,016)	(8,045)
Loans and leases, net of allowance	697,474	565,746
Premises and equipment, net	9,255	7,786
Mortgage servicing rights (includes \$2,869 measured at fair value at December 31, 2006)	3,045	2,806
Goodwill	65,662	45,354
Intangible assets	9,422	3,194
Other assets	119,683	90,311
Total assets	\$1,459,737	\$1,291,803
Liabilities		
Deposits in domestic offices:		
Noninterest-bearing	\$ 180,231	\$ 179,571
Interest-bearing	418,100	384,155
Deposits in foreign offices:		
Noninterest-bearing	4,577	7,165
Interest-bearing	90,589	63,779
Total deposits	693,497	634,670
Federal funds purchased and securities sold under agreements to repurchase	217,527	240,655
Trading account liabilities	67,670	50,890
Derivative liabilities	16,339	15,000
Commercial paper and other short-term borrowings	141,300	116,269
Accrued expenses and other liabilities (includes \$397 and \$395 of reserve for unfunded lending commitments)	42,132	31,938
Long-term debt	146,000	100,848
Total liabilities	1,324,465	1,190,270
Commitments and contingencies (Notes 9 and 13)		
Shareholders' equity		
Preferred stock, \$0.01 par value; authorized—100,000,000 shares; issued and outstanding – 121,739 and	2,851	271
Common stock and additional paid-in capital, \$0.01 par value; authorized—7,500,000,000 shares; issued and		
3,999,688,491 shares	61,574	41,693
Retained earnings	79,024	67,552
Accumulated other comprehensive income (loss)	(7,711)	(7,556)
Other	(466)	(427)
Total shareholders' equity	135,272	101,533
Total liabilities and shareholders' equity	\$1,459,737	\$1,291,803

Šaltinis: Bank of America Corporation annual report 2006

Lietuvos kreditinių bankų organizacinės formos

Bankas	Dukterinės bendrovės	Organizacinė forma
AB bankas "Snoras"	„Snoro lizingas“ „Vilniaus kapitalo vystymo projektai“ „SNORO fondų valdymas“ „SNORO investicijų valdymas“ „SNORO turto valdymas“ „Latvijas Krajbanka“	Specializuotas bankas
Hansa grupė	"Hansa lizingas" UAB "Hansa gyvybės draudimas" "Hansa investicijų valdymas" "Baltijos autolizingas" "Hansa draudimo brokeris" UAB "Hansa valda"	Finansinė grupė – konglomeratas / universali bankininkystė
SEB grupė	„SEB VB lizingas“ „SEB VB gyvybės draudimas“ „SEB VB rizikos kapitalo valdymas“ „SEB VB nekilnojamas turtas“, SEB VB investicijų valdymas“ „SEB Enskilda“	Finansinė grupė – konglomeratas / universali bankininkystė
AB "Šiaulių bankas"	„Šiaulių banko lizingas“ „Šiaulių banko investicijų valdymas“ „Šiaulių banko turto fondas“ „Pajūrio alka“	Specializuotas bankas
AB "Sampo bankas"	„Sampo banko lizingas“	Specializuotas bankas
AB "Medicinos bankas"	„Medicinos banko lizingas“	Specializuotas bankas
AB "DnB NORD bankas"	„DnB NORD investicijų valdymas“ „DnB NORD lizingas“ „DnB NORD būstas“	Specializuotas bankas
"Bayerische Hypo und Vereinsbank AG" (HVB) Vilniaus skyrius	UniCredit Group narys	Specializuotas bankas
AB "Ūkio bankas"	„Ūkio banko lizingas“ „Turto valdymo strategija“ „Turto valdymo sistemos“ „Turto valdymo sprendimai“ „Russkij Karavaj“ „Ūkio bank lizing“ „Ūkio banko investicijų valdymas“	Specializuotas bankas
AB "Parex bankas"		Specializuotas bankas
"Nordea Bank Lietuva"		Specializuotas bankas

Šaltinis: analizuojamų Lietuvos kreditinių bankų internetinės svetainės